

CONV 848/03

VOLUMEN II

BEGELEIDENDE NOTA

---

van: het Praesidium

aan: de Conventie

Nr. vorig doc.: CONV 847/03

Betreft: **Ontwerp-Grondwet, Volumen II**

Met het oog op de laatste plenaire zitting, op 10 juli 2003, gaat hierbij de tekst van de delen III en IV van de ontwerp-Grondwet, met de wijzigingen die het Praesidium na de zitting van 9 juli heeft aangebracht. Deze wijzigingen zijn vet gedrukt.

INHOUD

Blz.

DEEL III: BELEID EN WERKING VAN DE UNIE	6
TITEL I - ALGEMEEN TOEPASSELIJKE BEPALINGEN	7
TITEL II - NON-DISCRIMINATIE EN BURGERSCHAP	8
TITEL III - INTERN BELEID EN OPTREDEN	10
 HOOFDSTUK I - DE INTERNE MARKT	10
Afdeling 1 - De totstandbrenging van de interne markt	10
Afdeling 2 - Het vrije verkeer van personen en diensten	11
Onderafdeling 1 - Werknemers	11
Onderafdeling 2 - De vrijheid van vestiging	13
Onderafdeling 3 - De vrijheid van dienstverrichting	15
Afdeling 3 - Het vrije verkeer van goederen	18
Onderafdeling 1 - De douane-unie	18
Onderafdeling 2 - Douanesamenwerking	19
Onderafdeling 3 - Het verbod op kwantitatieve beperkingen	19
Afdeling 4 - Kapitaal en betalingen	21
Afdeling 5 - Regels betreffende de mededinging	23
Onderafdeling 1 - Regels voor ondernemingen	23
Onderafdeling 2 - Steunmaatregelen van de lidstaten	26
Afdeling 6 - bepalingen betreffende belastingen	28
Afdeling 7 - De onderlinge aanpassing van de wetgevingen	29
HOOFDSTUK II - HET ECONOMISCH EN MONETAIR BELEID	32
Afdeling 1 - Het economisch beleid	32
Afdeling 2 - Het monetair beleid	37
Afdeling 3 - Institutionele bepalingen	41
Afdeling 3 bis - Specifieke bepalingen voor de lidstaten die tot de eurozone behoren	43
Afdeling 4 - Overgangsbepalingen	44

HOOFDSTUK III - HET BELEID OP ANDERE SPECIFIEKE GEBIEDEN.....	48
Afdeling 1 - Werkgelegenheid	48
Afdeling 2 - Het sociaal beleid	51
Onderafdeling 1 - Het Europees Sociaal Fonds.....	56
Afdeling 3 - Economische, sociale en territoriale samenhang.....	57
Afdeling 4 - Landbouw en visserij.....	59
Afdeling 5 - Milieu	63
Afdeling 6 - Consumentenbescherming.....	66
Afdeling 7 - Vervoer	67
Afdeling 8 - Trans-Europese netwerken	70
Afdeling 9 - Onderzoek en technologische ontwikkeling.....	72
Afdeling 10 - Energie.....	76
HOOFDSTUK IV - DE RUIMTE VAN VRIJHEID, VEILIGHEID EN RECHTVAARDIGHEID	77
Afdeling 1 - Algemene bepalingen	77
Afdeling 2 - Het beleid inzake grenscontroles, asiel en immigratie	79
Afdeling 3 - Justitiële samenwerking in civiele zaken	82
Afdeling 4 - Justitiële samenwerking in strafzaken	83
Afdeling 5 - Politieke samenwerking	86
HOOFDSTUK V - DE GEBIEDEN WAAROP DE UNIE KAN BESLUITEN COÖRDINEREND, AANVULLEND OF ONDERSTEUNEND OP TE TREDEN	88
Afdeling 1 - Volksgezondheid	88
Afdeling 2 - Industrie	90
Afdeling 3 - Cultuur	91
Afdeling 4 - Onderwijs, beroepsopleiding, jeugd en sport	92
Afdeling 5 - Civiele bescherming	94
Afdeling 6 - Administratieve samenwerking	95

TITEL IV -	DE ASSOCIATIE VAN DE LANDEN EN GEBIEDEN OVERZEE.....	96
TITEL V -	HET EXTERNE OPTREDEN VAN DE UNIE	99
HOOFDSTUK I -	ALGEMEEN TOEPASSELIJKE BEPALINGEN	99
HOOFDSTUK II -	HET GEMEENSCHAPPELIJK BUITENLANDS EN VEILIGHEIDSBELEID	101
Afdeling 1 -	Het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid.....	107
Afdeling 2 -	Financiële bepalingen	110
HOOFDSTUK III -	DE GEMEENSCHAPPELIJKE HANDELSPOLITIEK.....	111
HOOFDSTUK IV -	DE SAMENWERKING MET DERDE LANDEN EN DE HUMANITAIRE HULP	113
Afdeling 1 -	Ontwikkelingssamenwerking	113
Afdeling 2 -	Economische, financiële en technische samenwerking met derde landen	115
Afdeling 3 -	De humanitaire hulp	116
HOOFDSTUK V -	BEPERKENDE MAATREGELEN.....	117
HOOFDSTUK VI -	INTERNATIONALE AKKOORDEN	118
HOOFDSTUK VII -	DE BETREKKINGEN VAN DE UNIE MET INTERNATIONALE ORGANISATIES, MET DERDE LANDEN EN MET DE DELEGATIES VAN DE UNIE	121
HOOFDSTUK VIII -	TOEPASSING VAN DE SOLIDARITEITSCLAUSULE	122
TITEL VI -	DE WERKING VAN DE UNIE	123
HOOFDSTUK I -	INSTITUTIONELE BEPALINGEN	123
Afdeling 1 -	De instellingen.....	123
Onderafdeling 1 -	Het Europees Parlement	123
Onderafdeling 2 -	De Europese Raad	126
Onderafdeling 3 -	De Raad van Ministers	127
Onderafdeling 4 -	De Commissie	128
Onderafdeling 5 -	Het Hof van Justitie.....	130
Onderafdeling 6 -	De Rekenkamer	139
Afdeling 2 -	De adviesorganen van de Europese Unie	142
Onderafdeling 1 -	Het Comité van de Regio's	142
Onderafdeling 2 -	Het Economisch en Sociaal Comité	143

Afdeling 3 - De Europese Investeringsbank	145
Afdeling 4 - Bepalingen die de instellingen, organen en agentschappen van de Unie gemeen hebben	146
HOOFDSTUK II - FINANCIËLE BEPALINGEN	150
Afdeling 1 - Het meerjarig financieel kader	150
Afdeling 2 - De jaarlijkse begroting van de Unie	151
Afdeling 3 - De uitvoering van de begroting en de kwijting	154
Afdeling 4 - Gemeenschappelijke bepalingen	156
Afdeling 5 - De fraudebestrijding	158
HOOFDSTUK III - NAUWERE SAMENWERKING	159
TITEL VII - GEMEENSCHAPPELIJKE BEPALINGEN	162
<u>BIJLAGE I:</u> PROTOCOL HOUDENDE WIJZIGING VAN HET EURATOM- VERDRAG	166
<u>BIJLAGE II:</u> PROTOCOL BETREFFENDE DE EUROGROEP	168
<u>BIJLAGE III:</u> VERKLARING INZAKE DE OPRICHTING VAN EEN EUROPESE DIENST VOOR EXTERN OPTREDEN	169
<u>DEEL IV:</u> ALGEMENE EN SLOTBEPALINGEN	170

* * *

DEEL III

BELEID EN WERKING VAN DE UNIE

TITEL I

ALGEMEEN TOEPASSELIJKE BEPALINGEN

Artikel III-0 (nieuw)

De Unie waakt over de samenhang tussen de verscheidene beleidsvormen en maatregelen bedoeld in dit deel van de Grondwet, in het licht van het geheel van de doelstellingen van de Unie en in overeenstemming met het attributiebeginsel.

Artikel III-1 (voorheen artikel 3, lid 2)

Bij alle in dit deel bedoelde maatregelen streeft de Unie ernaar de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen op te heffen en de gelijkheid van mannen en vrouwen te bevorderen.

Artikel III-1 bis (nieuw)

Bij de bepaling en de uitvoering van het in dit deel van de Grondwet bedoelde beleid en de in dit deel van de Grondwet bedoelde maatregelen streeft de Unie ernaar, iedere discriminatie op grond van geslacht, ras of etnische oorsprong, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele gerichtheid te bestrijden.

Artikel III-2 (voorheen artikel 6)

De eisen inzake milieubescherming moeten worden opgenomen in de bepaling en uitvoering van het in dit deel bedoelde beleid en de in dit deel bedoelde maatregelen van de Unie, in het bijzonder met het oog op het bevorderen van duurzame ontwikkeling.

Artikel III-2 bis (voorheen artikel 153, lid 2)

Met de eisen terzake van consumentenbescherming wordt rekening gehouden bij de bepaling en uitvoering van het beleid en de maatregelen van de Unie op andere gebieden.

Artikel III-3 (voorheen artikel 16)

Onverminderd de [artikelen III-52, III-53 en III-131 (voorheen artikelen 73, 86 en 87)] en gezien de plaats die de diensten van algemeen economisch belang innemen als diensten waaraan eenieder in de Unie waarde hecht, alsook de rol die zij vervullen bij het bevorderen van sociale en territoriale samenhang van de Unie en de lidstaten, dragen de Unie en de lidstaten er overeenkomstig hun onderscheiden bevoegdheden en binnen het toepassingsgebied van de Grondwet zorg voor, dat deze diensten functioneren op basis van beginselen en onder de voorwaarden, met name economische en financiële, die hen in staat stellen hun taken te vervullen. Deze beginselen en voorwaarden worden bij Europese wet gedefinieerd.

TITEL II

NON-DISCRIMINATIE EN BURGERSCHAP

Artikel III-4 (voorheen artikel 12)

Het in [artikel I-4] bedoelde verbod van discriminatie op grond van nationaliteit kan bij Europese wet of kaderwet worden geregeld.

Artikel III-5 (voorheen artikel 13)

1. Onverminderd de overige bepalingen van de Grondwet, en binnen de grenzen van de in de Grondwet aan de Unie verleende bevoegdheden, kunnen bij Europese wet of kaderwet van de Raad van Ministers de nodige maatregelen worden vastgesteld om discriminatie op grond van geslacht, ras of etnische oorsprong, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele gerichtheid te bestrijden. De Raad van Ministers besluit met eenparigheid van stemmen, na **goedkeuring door** het Europees Parlement.
2. Bij Europese wet of kaderwet **kunnen de grondbeginselen betreffende de** stimuleringsmaatregelen van de Unie, **alsmede die maatregelen zelf worden** vastgesteld, ter ondersteuning van de regelingen die de lidstaten treffen, met uitzondering van harmonisatie van **hun** wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen.

Artikel III-6 (voorheen artikel 18)

1. Indien een optreden van de Unie noodzakelijk blijkt om de uitoefening van het in [artikel I-8] bedoelde recht van vrij verkeer en vrij verblijf voor iedere burger van de Unie te bevorderen en de Grondwet niet in de daartoe vereiste bevoegdheden voorziet, kunnen bij Europese wet of kaderwet maatregelen daartoe worden vastgesteld.
2. Met hetzelfde doel en tenzij de Grondwet in de hiertoe vereiste bevoegdheden voorziet, kunnen bij een Europese wet of kaderwet van de Raad van Ministers maatregelen worden vastgesteld inzake paspoorten, identiteitskaarten, verblijfstitels en andere daarmee gelijkgestelde documenten, alsmede maatregelen inzake sociale zekerheid of sociale bescherming. De Raad van Ministers besluit met eenparigheid van stemmen, na raadpleging van het Europees Parlement.

Artikel III-7 (voorheen artikel 19)

Bij Europese wet of kaderwet van de Raad van Ministers worden voor iedere burger van de Unie in de lidstaat waar hij verblijft en waarvan hij geen onderdaan is, nadere bepalingen vastgesteld betreffende de uitoefening van het in [artikel I-8] bedoelde actieve en passieve kiesrecht bij de gemeenteraadsverkiezingen en de verkiezingen voor het Europees Parlement. De Raad van Ministers besluit met eenparigheid van stemmen, na raadpleging van het Europees Parlement. Deze nadere regelingen kunnen voorzien in afwijkingen, indien zulks gerechtvaardigd wordt door bijzondere problemen in een lidstaat.

Het actief en passief kiesrecht bij de verkiezingen voor het Europees Parlement wordt uitgeoefend onverminderd [artikel III-227, lid 2 (voorheen artikel 190, lid 4)] en de ter uitvoering van het kiesrecht genomen maatregelen.

Artikel III-8 (voorheen artikel 20)

De lidstaten stellen regels vast voor de in [artikel I-8] bedoelde diplomatieke en consulaire bescherming van de burgers van de Unie in derde landen.

Bij Europese wet van de Raad van Ministers kunnen maatregelen ter bevordering van deze bescherming worden genomen. De Raad van Ministers besluit na raadpleging van het Europees Parlement.

Artikel III-9 (voorheen artikel 21)

De talen waarin iedere burger van de Unie krachtens [artikel I-8] de instellingen en de adviesorganen kan aanschrijven en ook in die taal antwoord kan krijgen, worden genoemd in [artikel IV-9 (voorheen artikel 314)]. De in dit artikel bedoelde instellingen en adviesorganen worden genoemd in [artikel I-18, lid 2, artikel I-30 en artikel I-31]; ook de Europese ombudsman behoort hiertoe.

Artikel III-10 (voorheen artikel 22)

De Commissie brengt om de drie jaar aan het Europees Parlement, aan de Raad van Ministers en aan het Economisch en Sociaal Comité verslag uit over de toepassing van de bepalingen van [artikel I-8] en van [deze titel]. In dit verslag wordt rekening gehouden met de ontwikkeling van de Unie.

Op basis van dit verslag en onverminderd de overige bepalingen van de Grondwet, kunnen bij Europese wet of kaderwet van de Raad van Ministers maatregelen ter aanvulling van de in [artikel I-8] vastgelegde rechten worden vastgesteld. De Raad van Ministers besluit met eenparigheid van stemmen, na goedkeuring van het Europees Parlement. Deze wet of kaderwet treedt slechts in werking nadat hij door de lidstaten overeenkomstig hun respectieve grondwettelijke bepalingen is aangenomen.

TITEL III
INTERN BELEID EN OPTREDEN

HOOFDSTUK I
DE INTERNE MARKT

AFDELING I
DE TOTSTANDBRENGING VAN DE INTERNE MARKT

Artikel III-11 (voorheen artikel 14)

1. De Unie stelt overeenkomstig het onderhavige artikel [artikel III-12 (voorheen artikel 15), artikel III-23, lid 1 (voorheen artikel 47, lid 2), en de artikelen III-26 (voorheen 49), III-36 (voorheen 26), III-59, III-62, III-138 (voorheen 80, 93 en 95)] en onverminderd de overige bepalingen van de Grondwet maatregelen vast om de interne markt tot stand te brengen.
2. De interne markt omvat een ruimte zonder binnengrenzen waarin volgens de bepalingen van de Grondwet het vrije verkeer van goederen, personen, diensten en kapitaal is gewaarborgd.
3. Op voorstel van de Commissie stelt de Raad van Ministers de Europese verordeningen of besluiten vast houdende richtsnoeren en voorwaarden ter waarborging van een evenwichtige vooruitgang in het geheel der betrokken sectoren.

Artikel III-12 (voorheen artikel 15)

Bij het formuleren van voorstellen voor de verwezenlijking van de doelstellingen van [artikel III-11 (voorheen artikel 14)] houdt de Commissie rekening met de inspanning die van economieën met een afwijkende ontwikkeling wordt geleverd voor de totstandbrenging van de interne markt, en kan zij passende maatregelen voorstellen.

Indien deze maatregelen de vorm van afwijkingen aannemen, dienen zij van tijdelijke aard te zijn en de werking van de interne markt zo weinig mogelijk te verstoren.

Artikel III-13 (voorheen artikel 297)

De lidstaten plegen onderling overleg teneinde gezamenlijk regelingen te treffen om te voorkomen dat de werking van de interne markt ongunstig wordt beïnvloed door de bepalingen waartoe een lidstaat zich genoopt kan voelen in geval van ernstige binnenlandse onlusten waardoor de openbare orde wordt verstoord, in geval van oorlog of van ernstige internationale spanning welke een oorlogsgevaar inhoudt, of om te voldoen aan de verplichtingen die hij met het oog op het behoud van de vrede en de internationale veiligheid is aangegaan.

Artikel III-14 (voorheen artikel 298)

Indien bepalingen, vastgesteld in de in de [artikelen III-338 en III-13 (voorheen artikelen 296 en 297)] genoemde gevallen, tot gevolg hebben dat de mededingingsverhoudingen in de interne markt worden verstoord, gaat de Commissie samen met de betrokken lidstaat na onder welke voorwaarden deze bepalingen kunnen worden aangepast aan de in de Grondwet vastgestelde regels.

In afwijking van de procedure bepaald in de [artikelen III-261 en III-262 (voorheen artikelen 226 en 227)], kan de Commissie of een lidstaat zich rechtstreeks tot het Hof van Justitie wenden, indien zij of hij meent dat een andere lidstaat misbruik maakt van de bevoegdheden bedoeld in de [artikelen III-338 en III-13 (voorheen artikelen 296 en 297)]. Het Hof van Justitie beslist achter gesloten deuren.

AFDELING 2

HET VRIJE VERKEER VAN PERSONEN EN DIENSTEN

Onderafdeling 1

Werknemers

Artikel III-15 (voorheen artikel 39)

1. Werknemers hebben het recht om zich vrij te verplaatsen binnen de Unie.
2. Iedere discriminatie op grond van nationaliteit tussen de werknemers van de lidstaten, wat betreft werkgelegenheid, beloning en overige arbeidsvoorwaarden, is verboden.
3. Werknemers hebben behoudens uit hoofde van openbare orde, openbare veiligheid en volksgezondheid gerechtvaardigde beperkingen het recht:
  - a) in te gaan op een feitelijk aanbod tot tewerkstelling,
  - b) zich te dien einde vrij te verplaatsen op het grondgebied van de lidstaten,

- c) in een van de lidstaten te verblijven om daar een beroep uit te oefenen overeenkomstig de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen welke voor de tewerkstelling van nationale werknemers gelden,
- d) op het grondgebied van een lidstaat verblijf te houden, na er een arbeidsbetrekking te hebben vervuld, overeenkomstig de voorwaarden die worden opgenomen in door de Commissie vast te stellen Europese verordeningen.

4. Dit artikel is niet van toepassing op betrekkingen in overheidsdienst.

Artikel III-16 (voorheen artikel 40)

Bij Europese wet of kaderwet worden maatregelen vastgesteld om tot een vrij verkeer van werknemers te komen zoals dit in [artikel III-15 (voorheen artikel 39)] is omschreven. Deze wet of kaderwet wordt aangenomen na raadpleging van het Economisch en Sociaal Comité.

De Europese wetten en kaderwetten beogen met name het volgende:

- a) het bewerkstelligen van nauwe samenwerking tussen de nationale bestuursinstellingen op het gebied van de arbeid,
- b) het afschaffen van de administratieve procedures en handelwijzen, alsmede van de wachttijden voor het aanvaarden van aangeboden arbeidsbetrekkingen, die voortvloeien uit de nationale wetgeving of uit voordien tussen de lidstaten gesloten overeenkomsten en waarvan de handhaving een beletsel zou vormen voor de vrijmaking van het verkeer van werknemers,
- c) het afschaffen van alle wachttijden en andere beperkingen die in de nationale wetgeving of in voordien tussen de lidstaten gesloten overeenkomsten zijn gesteld en die aan werknemers uit de overige lidstaten andere voorwaarden opleggen voor de vrije keuze van een arbeidsbetrekking dan aan werknemers van het eigen land,
- d) het instellen van organisatorische voorzieningen waardoor de aanbiedingen van en de aanvragen om werk met elkaar in aanraking kunnen worden gebracht en waardoor het evenwicht daarvan kan worden bevorderd onder voorwaarden welke ernstige gevaren voor de levensstandaard en de werkgelegenheid in de verschillende regio's en industrieën uitsluiten.

Artikel III-17 (voorheen artikel 41)

De lidstaten begunstigen in het kader van een gemeenschappelijk programma de uitwisseling van jeugdige werknemers.

Artikel III-18 (voorheen artikel 42)

Op het gebied van de sociale zekerheid worden bij Europese wet of kaderwet maatregelen vastgesteld om het vrije verkeer van werknemers tot stand te brengen, met name door een stelsel in te voeren waardoor het mogelijk is voor al dan niet in loondienst werkzame migrerende werknemers en hun rechthebbenden te waarborgen:

- a) dat, met het oog op het verkrijgen en het behoud van het recht op uitkeringen, alsmede voor de berekening daarvan, al die tijdvakken worden bijeengeteld welke door de verschillende nationale wetgevingen in aanmerking worden genomen,
- b) dat de uitkeringen aan personen die op het grondgebied van de lidstaten verblijven, zullen worden betaald.

Onderafdeling 2

De vrijheid van vestiging

Artikel III-19 (voorheen artikel 43)

In het kader van [deze onderafdeling] zijn beperkingen van de vrijheid van vestiging voor onderdanen van een lidstaat op het grondgebied van een andere lidstaat verboden. Dit verbod heeft eveneens betrekking op beperkingen van de oprichting van agentschappen, filialen of dochterondernemingen door onderdanen van een lidstaat die zich op het grondgebied van een lidstaat hebben gevestigd.

De onderdanen van een lidstaat hebben, behoudens de bepalingen van [de afdeling] betreffende het kapitaal, op het grondgebied van een andere lidstaat het recht van toegang tot werkzaamheden anders dan in loondienst en de uitoefening daarvan, alsmede het recht ondernemingen, met name vennootschappen in de zin van [artikel III-24 (voorheen artikel 48, tweede alinea)], op te richten en te beheren, overeenkomstig de bepalingen die door de wetgeving van de lidstaat van vestiging voor de eigen onderdanen zijn vastgesteld.

Artikel III-20 (voorheen artikel 44)

1. Bij Europese kaderwet worden maatregelen vastgesteld om de vrijheid van vestiging voor een bepaalde werkzaamheid te verwezenlijken. De kaderwet wordt vastgesteld na raadpleging van het Economisch en Sociaal Comité.

2. Het Europees Parlement, de Raad van Ministers en de Commissie oefenen de taken uit die hun bij lid 1 worden toevertrouwd, te weten:

- a) door in het algemeen bij voorrang die werkzaamheden te behandelen, waarvoor de vrijheid van vestiging een bijzonder nuttige bijdrage levert ter ontwikkeling van de productie en van het handelsverkeer,
- b) door het verzekeren van nauwe samenwerking tussen de bevoegde nationale bestuursinstellingen, teneinde de bijzondere omstandigheden van de verschillende betrokken werkzaamheden binnen de Unie te leren kennen,

- c) door het afschaffen van die bestuursrechtelijke procedures en handelwijzen welke voortvloeien uit de nationale wetgeving of uit voordien tussen de lidstaten gesloten akkoorden en waarvan de handhaving een beletsel zou vormen voor de vrijheid van vestiging,
- d) door erop toe te zien dat de werknemers van een van de lidstaten die op het grondgebied van een andere lidstaat te werk zijn gesteld, op dit grondgebied kunnen verblijven om er anders dan in loondienst werk te verrichten, wanneer zij voldoen aan de voorwaarden waaraan zij zouden moeten voldoen indien zij op het tijdstip waarop zij genoemde bezigheid willen opvatten, eerst in die staat zouden zijn aangekomen,
- e) door de verwerving en de exploitatie mogelijk te maken van op het grondgebied van een lidstaat gelegen grondbezit door een onderdaan van een andere lidstaat, voorzover de beginselen van [artikel III-118 (voorheen artikel 33, lid 2)] niet worden aangetast,
- f) door de geleidelijke opheffing van de beperkingen van de vrijheid van vestiging in iedere in behandeling genomen tak van werkzaamheid toe te passen, enerzijds op de oprichtingsvoorwaarden op het grondgebied van een lidstaat van agentschappen, filialen of dochterondernemingen, en anderzijds op de toelatingsvoorwaarden voor het personeel van de hoofdvestiging tot de organen van beheer of toezicht van deze agentschappen, filialen of dochterondernemingen,
- g) door, voorzover nodig, de waarborgen te coördineren welke in de lidstaten worden verlangd van de rechtspersonen in de zin van [artikel III-24 (voorheen artikel 48, tweede alinea)], om de belangen te beschermen zowel van de deelnemers in die rechtspersonen als van derden, teneinde die waarborgen gelijkwaardig te maken,
- h) door ervoor te zorgen dat de voorwaarden van vestiging niet worden vervalst als gevolg van steunmaatregelen van de lidstaten.

Artikel III-21 (voorheen artikel 45)

Deze onderafdeling is, wat de betrokken lidstaat betreft, niet van toepassing op de werkzaamheden ter uitoefening van het openbaar gezag in deze staat, ook niet indien deze slechts voor een bepaalde gelegenheid worden verricht.

Bij Europese wet of kaderwet kunnen bepaalde werkzaamheden worden uitgezonderd van de toepassing van deze onderafdeling.

Artikel III-22 (voorheen artikel 46)

1. [Deze onderafdeling] en de uit hoofde daarvan vastgestelde maatregelen doen niet af aan de toepasselijkheid van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten waarbij een bijzondere regeling is vastgesteld voor vreemdelingen, welke bepalingen uit hoofde van de openbare orde, de openbare veiligheid en de volksgezondheid gerechtvaardigd zijn.
2. De in lid 1 bedoelde nationale bepalingen worden bij Europese kaderwet op elkaar afgestemd.

Artikel III-23 (voorheen artikel 47)

1. Bij Europese kaderwet wordt de toegang vergemakkelijkt tot werkzaamheden anders dan in loondienst en de uitoefening daarvan inzake:

- a) de onderlinge erkenning van diploma's, certificaten en andere titels;
- b) de coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten betreffende de toegang tot werkzaamheden anders dan in loondienst en de uitoefening daarvan.

2. Wat de geneeskundige, paramedische en farmaceutische beroepen betreft, is de geleidelijke opheffing van de beperkingen afhankelijk van de coördinatie van de voorwaarden waaronder zij in de verschillende lidstaten worden uitgeoefend.

Artikel III-24 (voorheen artikel 48)

Vennootschappen die in overeenstemming met de wetgeving van een lidstaat zijn opgericht en die hun statutaire zetel, hun hoofdbestuur of hun hoofdvestiging binnen de Unie hebben, worden voor de toepassing van [deze onderafdeling] gelijkgesteld met de natuurlijke personen die onderdaan zijn van de lidstaten.

Onder vennootschappen worden verstaan vennootschappen naar burgerlijk recht of handelsrecht, coöperatieve verenigingen of vennootschappen daaronder begrepen, en de overige rechtspersonen naar publiek- of privaatrecht, met uitzondering van vennootschappen die geen winst beogen.

Artikel III-25 (voorheen artikel 294)

De lidstaten passen nationale behandeling toe wat betreft financiële deelneming door onderdanen van de andere lidstaten in het kapitaal van vennootschappen in de zin van [artikel III-24 (voorheen artikel 48)], onverminderd de toepassing van de overige bepalingen van de Grondwet.

Onderafdeling 3

De vrijheid van dienstverrichting

Artikel III-26 (voorheen artikel 49)

In het kader van [deze onderafdeling] zijn beperkingen op het vrij verrichten van diensten binnen de Unie verboden ten aanzien van onderdanen van de lidstaten die zich in een andere lidstaat hebben gevestigd dan die waarin degene gevestigd is voor wie de dienst wordt verricht.

Bij Europese wet of kaderwet kan het genot van deze onderafdeling worden uitgebreid tot onderdanen van een derde staat die diensten verrichten en zich binnen de Unie hebben gevestigd.

Artikel III-27 (voorheen artikel 50)

Als diensten in de zin van de Grondwet worden beschouwd dienstverrichtingen die gewoonlijk tegen vergoeding geschieden, voorzover de bepalingen betreffende het vrij verkeer van goederen, kapitaal en personen op deze dienstverrichtingen niet van toepassing zijn.

Deze diensten omvatten werkzaamheden:

- a) van industriële aard,
- b) van commerciële aard,
- c) van ambachtelijke aard,
- d) van de vrije beroepen.

Onverminderd [de onderafdeling] betreffende het recht van vestiging, kan degene die de diensten verricht, zijn werkzaamheden tijdelijk uitoefenen in de lidstaat waar de dienst wordt verricht, onder dezelfde voorwaarden als die welke die staat aan zijn eigen onderdanen oplegt.

Artikel III-28 (voorheen artikel 51)

1. Het vrij verkeer van diensten op het gebied van vervoer wordt geregeld in de [afdeling] betreffende vervoer.
2. De vrijmaking van de door banken en verzekeringsmaatschappijen verrichte diensten waarmee kapitaalbewegingen gepaard gaan, moet worden verwezenlijkt in overeenstemming met de vrijmaking van het kapitaalverkeer.

Artikel III-29 (voorheen artikel 52)

1. Bij Europese kaderwet worden maatregelen vastgesteld om de vrijheid tot het verrichten van een bepaalde dienst te verwezenlijken. Deze kaderwet wordt na raadpleging van het Europees Parlement en van het Economisch en Sociaal Comité vastgesteld.
2. De Europese kaderwet als bedoeld in lid 1 heeft in het algemeen bij voorrang betrekking op de diensten welke rechtstreeks van invloed zijn op de productiekosten of waarvan de vrijmaking bijdraagt tot het vergemakkelijken van het goederenverkeer.

Artikel III-30 (voorheen artikel 53)

De lidstaten verklaren zich bereid, bij de vrijmaking van diensten verder te gaan dan waartoe zij op grond van de krachtens [artikel III-29 (voorheen artikel 52, lid 1)] vastgestelde Europese kaderwet verplicht zijn, indien hun algemene economische toestand en de toestand in de betrokken sector dit toelaten.

De Commissie doet de betrokken lidstaten daartoe aanbevelingen.

Artikel III-31 (voorheen artikel 54)

Zolang de beperkingen op het vrij verrichten van diensten niet zijn opgeheven, passen de lidstaten deze zonder onderscheid naar nationaliteit of naar verblijfplaats toe op al degenen die diensten verrichten als bedoeld in [artikel III-26 (voorheen artikel 49, eerste alinea)].

Artikel III-32 (voorheen artikel 55)

De [artikelen III-21 tot en met III-24 (voorheen artikelen 45 tot en met 48)] zijn van toepassing op het onderwerp dat in [deze onderafdeling] is geregeld.

AFDELING 3

HET VRIJE VERKEER VAN GOEDEREN

Onderafdeling 1

De douane-unie

Artikel III-33 (voorheen artikel 23)

1. De Unie omvat mede een douane-unie, die zich uitstrekt over het gehele goederenverkeer en die zowel het verbod meebrengt van in- en uitvoerrechten en van alle heffingen van gelijke werking in het verkeer tussen de lidstaten onderling als de invoering van een gemeenschappelijk douanetarief voor de betrekkingen van de lidstaten met derde landen.

2. [Artikel III-35 (voorheen artikel 25)] en [onderafdeling 3 (voorheen hoofdstuk 2)] van [deze afdeling] zijn van toepassing op de producten welke van oorsprong zijn uit de lidstaten, alsook op de producten uit derde landen welke zich in de lidstaten in het vrije verkeer bevinden.

Artikel III-34 (voorheen artikel 24)

Als zich bevindend in het vrije verkeer in een lidstaat worden beschouwd producten uit derde landen waarvoor in genoemde staat de invoerformaliteiten zijn verricht en de verschuldigde douanerechten en heffingen van gelijke werking zijn voldaan en waarvoor geen gehele of gedeeltelijke teruggave van die rechten en heffingen is verleend.

Artikel III-35 (voorheen artikel 25)

In- en uitvoerrechten en heffingen van gelijke werking zijn verboden tussen de lidstaten. Dit geldt eveneens voor douanerechten van fiscale aard.

Artikel III-36 (voorheen artikel 26)

De Raad van Ministers stelt op voorstel van de Commissie de Europese verordeningen of besluiten vast houdende de rechten van het gemeenschappelijk douanetarief.

Artikel III-37 (voorheen artikel 27)

Bij de uitvoering van de taken die haar krachtens de bepalingen van [deze onderafdeling] zijn gegeven, laat de Commissie zich leiden door:

- a) de noodzaak het handelsverkeer tussen de lidstaten en derde landen te bevorderen,
- b) de ontwikkeling van de mededingingsvoorwaarden binnen de Unie, in de mate waarin deze ontwikkeling het concurrentievermogen van ondernemingen zal doen toenemen,
- c) de behoeften van de Unie aan grondstoffen en halffabrikaten, waarbij zij erop toeziet dat de mededingingsvoorwaarden met betrekking tot eindproducten tussen de lidstaten niet worden vervalst,
- d) de noodzaak om ernstige verstoringen van het economisch leven van de lidstaten te vermijden en een rationele ontwikkeling van de productie en een vergroting van het verbruik in de Unie te waarborgen.

Onderafdeling 2

Douanesamenwerking

Artikel III-38 (voorheen artikel 135)

Binnen het toepassingsgebied van de Grondwet worden bij Europese wet of kaderwet maatregelen vastgesteld ter versterking van de douanesamenwerking tussen de lidstaten onderling en tussen de lidstaten en de Commissie.

Onderafdeling 3

Het verbod op kwantitatieve beperkingen

Artikel III-39 (voorheen artikel 28)

Kwantitatieve invoer- en uitvoerbeperkingen en alle maatregelen van gelijke werking zijn verboden tussen de lidstaten.

Artikel III-40 (voorheen artikel 30)

[Artikel III-39 (voorheen artikel 28)] vormt geen beletsel voor verboden of beperkingen van invoer, uitvoer of doorvoer welke gerechtvaardigd zijn uit hoofde van de bescherming van de openbare zedelijkheid, de openbare orde, de openbare veiligheid, de gezondheid en het leven van personen, dieren en planten, het nationaal artistiek historisch en archeologisch bezit of uit hoofde van bescherming van de industriële en commerciële eigendom. Deze verboden of beperkingen mogen echter geen middel tot willekeurige discriminatie, noch een verkapte beperking van de handel tussen de lidstaten vormen.

Artikel III-41 (voorheen artikel 31)

1. De lidstaten passen hun nationale monopolies van commerciële aard in die toevoegen aan, dat iedere discriminatie tussen de onderdanen van de lidstaten wat de voorwaarden van de voorziening en afzet betreft, is uitgesloten.

Dit artikel is van toepassing op ieder lichaam waardoor een lidstaat de invoer of de uitvoer tussen de lidstaten in rechte of in feite rechtstreeks of zijdelings beheerst, leidt of aanmerkelijk beïnvloedt. Het artikel is tevens van toepassing op door een staat gedelegeerde monopolies.

2. De lidstaten onthouden zich ervan, enige nieuwe maatregel te treffen die tegen de in lid 1 genoemde beginselen indruist of die de draagwijdte van de artikelen inzake het verbod op douanerechten en kwantitatieve beperkingen tussen de lidstaten beperkt.

3. Wanneer er een monopolie van commerciële aard bestaat dat een regeling ter bevordering van de afzet of van de valorisatie van landbouwproducten omvat, dienen bij de toepassing van dit artikel gelijkwaardige waarborgen te worden gegeven voor de werkgelegenheid en de levensstandaard van de betrokken producenten.

AFDELING 4

KAPITAAL EN BETALINGEN

Artikel III-42 (voorheen artikel 56)

1. In het kader van deze afdeling zijn alle beperkingen van het kapitaalverkeer en van betalingen tussen lidstaten onderling en tussen lidstaten en derde landen verboden.

Artikel III-43 (voorheen artikel 57)

1. [Artikel III-42 (voorheen artikel 56)] laat onverlet de toepassing op derde landen van beperkingen die op 31 december 1993 bestonden uit hoofde van nationaal of Unierecht inzake het kapitaalverkeer naar of uit derde landen in verband met directe beleggingen - met inbegrip van investeringen in onroerende goederen - vestiging, het verrichten van financiële diensten of de toelating van waardepapieren tot de kapitaalmarkten.

2. Bij Europese wet of kaderwet worden maatregelen vastgesteld inzake het kapitaalverkeer naar of uit derde landen in verband met directe beleggingen - met inbegrip van beleggingen in onroerende goederen - vestiging, het verrichten van financiële diensten of de toelating van waardepapieren tot de kapitaalmarkten.

Het Europees Parlement en de Raad van Ministers trachten de doelstelling van een niet aan beperkingen onderworpen vrij kapitaalverkeer tussen lidstaten en derde landen in de mate van het mogelijke te verwezenlijken, onverminderd andere bepalingen van de Grondwet.

3. In afwijking van lid 2, kunnen maatregelen die in het recht van de Unie een achteruitgang op het gebied van de vrijmaking van het kapitaalverkeer naar of uit derde landen vormen, alleen worden vastgesteld bij een Europese wet of kaderwet van de Raad van Ministers. De Raad van Ministers besluit met eenparigheid van stemmen, na raadpleging van het Europees Parlement.

Artikel III-44 (voorheen artikel 58)

1. [Artikel III-42 (voorheen artikel 56)] doet geen afbreuk aan het recht van de lidstaten:

- a) de terzake dienende bepalingen van hun belastingwetgeving toe te passen die onderscheid maken tussen belastingplichtigen die niet in dezelfde situatie verkeren met betrekking tot hun vestigingsplaats of de plaats waar hun kapitaal is belegd;
- b) alle nodige regelingen te treffen om overtredingen van de nationale wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen tegen te gaan, met name op fiscaal gebied en met betrekking tot het bedrijfseconomisch toezicht op financiële instellingen, of te voorzien in procedures voor de kennisgeving van kapitaalbewegingen aan de overheid of voor statistische doeleinden, dan wel maatregelen te nemen die op grond van de openbare orde of de openbare veiligheid gerechtvaardigd zijn.

2. Deze [afdeling] laat de mogelijkheid onverlet om beperkingen op het recht van vestiging toe te passen voorzover deze verenigbaar zijn met de Grondwet.

3. De in de leden 1 en 2 bedoelde maatregelen en procedures mogen geen middel tot willekeurige discriminatie vormen, noch een verkapte beperking van het vrije kapitaalverkeer of het betalingsverkeer als omschreven in [artikel III-42 (voorheen artikel 56)].

Artikel III-45 (voorheen artikel 59)

Wanneer in uitzonderlijke omstandigheden het kapitaalverkeer naar of uit derde landen ernstige moeilijkheden veroorzaakt of dreigt te veroorzaken voor de werking van de economische en monetaire unie, kan de Raad van Ministers op voorstel van de Commissie Europese verordeningen of besluiten vaststellen houdende vrijwaringsmaatregelen ten aanzien van derde landen voor een periode van ten hoogste zes maanden, indien deze maatregelen strikt noodzakelijk zijn. De Raad besluit na raadpleging van de Europese Centrale Bank.

Artikel III-46 (nieuw)

Indien zulks noodzakelijk is om de doelstellingen van artikel [III-153 (voorheen 1 JBZ)] te verwezenlijken, met name wat betreft de preventie en de bestrijding van georganiseerde criminaliteit, terrorisme en mensensmokkel, kan bij Europese wet een kader worden vastgesteld voor maatregelen met betrekking tot het kapitaal- en betalingsverkeer, zoals het bevriezen van tegoeden, financiële activa of economische baten die in het bezit zijn van, eigendom zijn van of gehouden worden door natuurlijke of rechtspersonen, groepen of entiteiten die niet onder staten ressorteren.

De Raad van Ministers stelt op voorstel van de Commissie Europese verordeningen of besluiten vast ter uitvoering van de in de eerste alinea bedoelde wet.

AFDELING 5
REGELS BETREFFENDE DE MEDEDINGING

Onderafdeling 1
Regels voor ondernemingen

Artikel III-47 (voorheen artikel 81)

1. Onverenigbaar met de interne markt en verboden zijn alle overeenkomsten tussen ondernemingen, alle besluiten van ondernemersverenigingen en alle onderling afgestemde feitelijke gedragingen welke de handel tussen lidstaten ongunstig kunnen beïnvloeden en ertoe strekken of ten gevolge hebben dat de mededinging binnen de interne markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst, en met name die welke bestaan in:

- a) het rechtstreeks of zijdelings bepalen van de aan- of verkoopprijzen of van andere contractuele voorwaarden,
- b) het beperken of controleren van de productie, de afzet, de technische ontwikkeling of de investeringen,
- c) het verdelen van de markten of van de voorzieningsbronnen,
- d) het ten opzichte van handelspartners toepassen van ongelijke voorwaarden bij gelijkwaardige prestaties, hun daarmee nadeel berokkenend bij de mededinging,
- e) het afhankelijk stellen van het sluiten van overeenkomsten van de aanvaarding door de handelspartners van bijkomende prestaties welke naar hun aard of volgens het handelsgebruik geen verband houden met het onderwerp van deze overeenkomsten.

2. De krachtens dit artikel verboden overeenkomsten of besluiten zijn van rechtswege nietig.

3. Lid 1 kan echter buiten toepassing worden verklaard

- voor iedere overeenkomst of groep van overeenkomsten tussen ondernemingen,
- voor ieder besluit of groep van besluiten van ondernemersverenigingen,
- voor iedere onderling afgestemde feitelijke gedraging of groep van gedragingen die bijdraagt tot verbetering van de productie of van de verdeling van producten of tot verbetering van de technische of economische vooruitgang, mits een billijk aandeel in de daaruit voortvloeiende voordelen de gebruikers ten goede komt, en zonder evenwel aan de betrokken ondernemingen
  - a) beperkingen op te leggen welke voor het bereiken van deze doelstellingen niet onmisbaar zijn,

- b) de mogelijkheid te geven, voor een wezenlijk deel van de betrokken producten de mededinging uit te schakelen.

Artikel III-48 (voorheen artikel 82)

Onverenigbaar met de interne markt en verboden, voorzover de handel tussen lidstaten daardoor ongunstig kan worden beïnvloed, is het, dat een of meer ondernemingen misbruik maken van een machtspositie op de interne markt of op een wezenlijk deel daarvan.

Dit misbruik kan met name bestaan in:

- a) het rechtstreeks of zijdelings opleggen van onbillijke aan- of verkoopprijzen of van andere onbillijke contractuele voorwaarden,
- b) het beperken van de productie, de afzet of de technische ontwikkeling ten nadele van verbruikers,
- c) het toepassen ten opzichte van handelspartners van ongelijke voorwaarden bij gelijkwaardige prestaties, hun daarmee nadeel berokkenend bij de mededinging,
- d) het feit dat het sluiten van overeenkomsten afhankelijk wordt gesteld van het aanvaarden door de handelspartners van bijkomende prestaties, welke naar hun aard of volgens het handelsgebruik geen verband houden met het onderwerp van deze overeenkomsten.

Artikel III-49 (voorheen artikel 83)

1. De Raad van Ministers stelt op voorstel van de Commissie de Europese verordeningen vast voor de toepassing van de beginselen neergelegd in de [artikelen III-47 en III-48 (voorheen artikelen 81 en 82)]. De Raad besluit na raadpleging van het Europees Parlement.

2. De in lid 1 bedoelde Europese verordeningen hebben met name ten doel:

- a) nakoming van de in [artikel III-47 (voorheen artikel 81, lid 1,)] en in [artikel III-48 (voorheen artikel 82)] bedoelde verbodsbepalingen te bewerkstelligen door de instelling van geldboeten en dwangsommen;
- b) de regels voor de toepassing van [artikel III-47 (voorheen artikel 81, lid 3,)] vast te stellen met inachtneming van de noodzaak, enerzijds een doeltreffend toezicht te verzekeren en anderzijds de administratieve controle zoveel mogelijk te vereenvoudigen;
- c) in voorkomende gevallen de werkingssfeer van de bepalingen van de [artikelen III-47 en III-48 (voorheen artikelen 81 en 82)] voor de verschillende bedrijfstakken nader vast te stellen;
- d) de taak van de Commissie, respectievelijk van het Hof van Justitie bij de toepassing van de in dit lid bedoelde bepalingen vast te stellen;
- e) de verhouding vast te stellen tussen de nationale wetgevingen enerzijds en deze afdeling, alsmede de Europese verordeningen die ter uitvoering van dit artikel worden vastgesteld, anderzijds.

Artikel III-50 (voorheen artikel 84)

Tot de inwerkingtreding van de Europese verordeningen die op grond van [artikel III-49 (voorheen artikel 83)] worden vastgesteld, beslissen de autoriteiten van de lidstaten in overeenstemming met hun interne recht, alsook met [artikel III-47 (voorheen artikel 81, met name lid 3,) en artikel III-48 (voorheen artikel 82)] over de toelaatbaarheid van mededingingsregelingen en over het misbruik maken van een machtspositie op de interne markt.

Artikel III-51 (voorheen artikel 85)

1. Onverminderd het in [artikel III-50 (voorheen artikel 84)] bepaalde, waakt de Commissie over de toepassing van de in de [artikelen III-47 en III-48 (voorheen artikelen 81 en 82)] neergelegde beginselen. Op verzoek van een lidstaat of ambtshalve, en in samenwerking met de bevoegde autoriteiten van de lidstaten, welke haar daarbij behulpzaam zijn, stelt de Commissie een onderzoek in naar de gevallen van vermoedelijke inbreuk op bovengenoemde beginselen. Indien haar blijkt dat inbreuk is gepleegd, stelt zij middelen voor om daaraan een eind te maken.
2. Wordt aan deze inbreuken geen eind gemaakt, dan stelt de Commissie een met redenen omkleed Europees besluit vast waarbij de inbreuk op de beginselen wordt geconstateerd. Zij kan haar besluit bekendmaken en de lidstaten machtigen regelingen - waarvan zij de voorwaarden en de wijze van toepassing bepaalt - te treffen om de toestand te verhelpen.
3. De Commissie kan Europese verordeningen vaststellen betreffende de groepen overeenkomsten ten aanzien waarvan de Raad van Ministers overeenkomstig artikel [III-49 (voorheen artikel 83, lid 2, onder b)] een besluit heeft genomen.

Artikel III-52 (voorheen artikel 86)

1. De lidstaten nemen of handhaven met betrekking tot de openbare bedrijven en de ondernemingen waaraan zij bijzondere of uitsluitende rechten verlenen, geen enkele maatregel welke in strijd is met de bepalingen van de Grondwet, met name die bedoeld in de [artikelen I-4, lid 2, en III-47 tot en met III-55 (voorheen artikelen 12 en 81 tot en met 89)].
2. Ondernemingen die zijn belast met het beheer van diensten van algemeen economisch belang of die het karakter dragen van een fiscaal monopolie, vallen onder de bepalingen van de Grondwet, met name onder de mededingingsregels, voorzover de toepassing daarvan de vervulling, in feite of in rechte, van de hun toevertrouwde bijzondere taak niet verhindert. De ontwikkeling van het handelsverkeer mag niet worden beïnvloed in een mate die strijdig is met het belang van de Unie.
3. De Commissie ziet toe op de toepassing van dit artikel en stelt, voorzover nodig, passende Europese verordeningen of Europese besluiten vast.

Onderafdeling 2

Steunmaatregelen van de lidstaten

Artikel III-53 (voorheen artikel 87)

1. Behoudens de afwijkingen waarin de Grondwet voorziet, zijn steunmaatregelen van de lidstaten of in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd, die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen, onverenigbaar met de interne markt, voorzover deze steun het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt.
2. Met de interne markt zijn verenigbaar:
  - a) steunmaatregelen van sociale aard aan individuele verbruikers op voorwaarde dat deze toegepast worden zonder onderscheid naar de oorsprong van de producten,
  - b) steunmaatregelen tot herstel van de schade veroorzaakt door natuurrampen of andere buitengewone gebeurtenissen,
  - c) steunmaatregelen aan de economie van bepaalde streken van de Bondsrepubliek Duitsland die nadeel ondervinden van de deling van Duitsland, voorzover deze steunmaatregelen noodzakelijk zijn om de door deze deling berokkende economische nadelen te compenseren.
3. Als verenigbaar met de interne markt kunnen worden beschouwd:
  - a) steunmaatregelen ter bevordering van de economische ontwikkeling van streken waarin de levensstandaard abnormaal laag is of waar een ernstig gebrek aan werkgelegenheid heerst,
  - b) steunmaatregelen om de verwezenlijking van een belangrijk project van gemeenschappelijk Europees belang te bevorderen of een ernstige verstoring in de economie van een lidstaat op te heffen,
  - c) steunmaatregelen om de ontwikkeling van bepaalde vormen van economische bedrijvigheid of van bepaalde regionale economieën te vergemakkelijken, mits de voorwaarden waaronder het handelsverkeer plaatsvindt daardoor niet zodanig worden veranderd dat het gemeenschappelijk belang wordt geschaad,
  - d) steunmaatregelen om de cultuur en de instandhouding van het culturele erfgoed te bevorderen, wanneer door deze maatregelen de voorwaarden inzake het handelsverkeer en de mededingingsvoorwaarden in de Unie niet zodanig worden veranderd dat het gemeenschappelijk belang wordt geschaad,
  - e) andere soorten van steunmaatregelen aangewezen bij Europese verordeningen of Europese besluiten die door de Raad van Ministers op voorstel van de Commissie zijn vastgesteld.

Artikel III- 54 (voorheen artikel 88)

1. De Commissie onderwerpt tezamen met de lidstaten de in die staten bestaande steunregelingen aan een voortdurend onderzoek. Zij stelt de maatregelen voor welke de geleidelijke ontwikkeling of de werking van de interne markt vereist.

2. Indien de Commissie, na de belanghebbenden te hebben aangemaand hun opmerkingen te maken, vaststelt dat een steunmaatregel door een lidstaat of met staatsmiddelen bekostigd, volgens [artikel III-53 (voorheen artikel 87)] niet verenigbaar is met de interne markt of dat van deze steunmaatregel misbruik wordt gemaakt, stelt zij een Europees besluit vast dat ertoe strekt dat de betrokken staat die steunmaatregel opheft of wijzigt binnen de door haar vast te stellen termijn.

Indien deze staat dat Europees besluit niet binnen de gestelde termijn nakomt, kan de Commissie of iedere andere belanghebbende lidstaat zich in afwijking van de [artikelen III-261 en III-262 (voorheen artikelen 226 en 227)] rechtstreeks tot het Hof van Justitie wenden.

Op verzoek van een lidstaat kan de Raad van Ministers met eenparigheid van stemmen een Europees besluit vaststellen uit hoofde waarvan een door die staat genomen of te nemen steunmaatregel in afwijking van [artikel III-53 (voorheen artikel 87)] of van de in [artikel III-55 (voorheen artikel 89)] bedoelde Europese verordeningen als verenigbaar moet worden beschouwd met de interne markt, indien buitengewone omstandigheden een dergelijk besluit rechtvaardigen. Indien de Commissie met betrekking tot deze steunmaatregel de in de eerste alinea vermelde procedure heeft aangevangen, wordt deze door het verzoek van de betrokken staat aan de Raad van Ministers geschorst, totdat de Raad zijn standpunt heeft bepaald.

Indien evenwel de Raad van Ministers binnen een termijn van drie maanden te rekenen van het verzoek geen standpunt heeft bepaald, beslist de Commissie.

3. De Commissie wordt door de lidstaten van ieder voornemen tot invoering of wijziging van steunmaatregelen tijdig op de hoogte gebracht, zodat zij opmerkingen kan maken. Indien zij meent dat een dergelijk voornemen volgens [artikel III-53 (voorheen artikel 87)] onverenigbaar is met de interne markt, vangt zij onverwijld de in lid 2 bedoelde procedure aan. De betrokken lidstaat kan de voorgenomen maatregelen niet tot uitvoering brengen voordat die procedure tot een definitief besluit heeft geleid.

4. De Commissie kan Europese verordeningen vaststellen betreffende de soorten van staatssteun waarvan de Raad overeenkomstig [artikel III-55 (voorheen artikel 89)] heeft bepaald dat zij van de in lid 3 bedoelde procedure kunnen worden vrijgesteld.

Artikel III-55 (voorheen artikel 89)

De Raad van Ministers kan op voorstel van de Commissie Europese verordeningen vaststellen voor de toepassing van de [artikelen III-53 en III-54 (voorheen artikelen 87 en 88)], en met name om de voorwaarden voor de toepassing van [artikel III-54 (voorheen artikel 88, lid 3,)] te bepalen, alsmede de van die procedure vrijgestelde soorten van steunmaatregelen. De Raad besluit na raadpleging van het Europees Parlement.

AFDELING 6

BEPALINGEN BETREFFENDE BELASTINGEN

Artikel III-56 (voorheen artikel 90)

De lidstaten heffen, al dan niet rechtstreeks, op producten van de overige lidstaten geen hogere binnenlandse belastingen van welke aard ook dan die welke, al dan niet rechtstreeks, op gelijksoortige nationale producten worden geheven.

Bovendien heffen de lidstaten op producten van de overige lidstaten geen zodanige binnenlandse belastingen, dat daardoor andere producties zijdelings worden beschermd.

Artikel III-57 (voorheen artikel 91)

Bij de uitvoer van producten van een lidstaat naar het grondgebied van een andere lidstaat mag de teruggave van binnenlandse belastingen niet het bedrag overschrijden dat daarop al dan niet rechtstreeks geheven is.

Artikel III-58 (voorheen artikel 92)

Met betrekking tot andere belastingen dan de omzetbelasting, de accijnzen en de overige indirecte belastingen mogen vrijstellingen en teruggaven bij uitvoer naar de andere lidstaten slechts worden verleend en compenserende belastingen bij invoer uit de lidstaten slechts worden geheven, voorzover de bedoelde regelingen van tevoren voor een beperkte periode bij een door de Raad van Ministers op voorstel van de Commissie aangenomen Europees besluit zijn goedgekeurd.

Artikel III-59 (voorheen artikel 93)

1. Bij Europese wet of kaderwet van de Raad van Ministers worden maatregelen vastgesteld die betrekking hebben op de harmonisatie van de wetgevingen inzake de omzetbelasting, de accijnzen en andere indirecte belastingen, voorzover deze harmonisatie geboden is om de werking van de interne markt zeker te stellen en concurrentievervalsingen te voorkomen. De Raad van Ministers besluit met eenparigheid van stemmen, na raadpleging van het Europees Parlement en van het Economisch en Sociaal Comité.

2. Indien de Raad van Ministers op voorstel van de Commissie met eenparigheid van stemmen een besluit neemt en constateert dat de in lid 1 bedoelde maatregelen de administratieve samenwerking of de bestrijding van belastingfraude en belastingontduiking betreffen, neemt de Raad, in afwijking van lid 1, bij de aanneming van de Europese wet of kaderwet tot vaststelling van deze maatregelen een besluit met gekwalificeerde meerderheid van stemmen.

Artikel III-60 (nieuw)

Indien de Raad van Ministers met eenparigheid van stemmen op voorstel van de Europese Commissie besluit en constateert dat maatregelen inzake de vennootschapsbelastingen de administratieve samenwerking of de bestrijding van belastingfraude en belastingontduiking betreffen, stelt hij met gekwalificeerde meerderheid van stemmen een Europese wet of kaderwet houdende deze maatregelen vast, voorzover deze nodig is om de werking van de interne markt zeker te stellen en concurrentievervalsingen te voorkomen.

Deze wet of kaderwet wordt aangenomen na raadpleging van het Europees Parlement en van het Economisch en Sociaal Comité.

AFDELING 7

DE ONDERLINGE AANPASSING VAN DE WETGEVINGEN

Artikel III-61 (voorheen artikel 94)

Onverminderd artikel III-62, worden bij Europese kaderwet van de Raad van Ministers maatregelen vastgesteld voor de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten welke rechtstreeks van invloed zijn op de instelling of de werking van de interne markt. De Raad van Ministers besluit na raadpleging van het Europees Parlement en van het Economisch en Sociaal Comité.

Artikel III-62 (voorheen artikel 95)

1. Tenzij in de Grondwet anders wordt bepaald, is dit artikel van toepassing voor de verwezenlijking van de doelstellingen van [artikel III-11 (voorheen artikel 14)]. Bij Europese wet of kaderwet worden de maatregelen vastgesteld voor de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten die de instelling en de werking van de interne markt betreffen. De wet of kaderwet wordt vastgesteld na raadpleging van het Economisch en Sociaal Comité.
2. Lid 1 is niet van toepassing op de fiscale bepalingen, op de bepalingen inzake het vrije verkeer van personen en op de bepalingen inzake de rechten en belangen van werknemers.
3. De Commissie zal bij haar uit hoofde van lid 1 ingediende voorstellen op het gebied van de volksgezondheid, de veiligheid, de milieubescherming en de consumentenbescherming uitgaan van een hoog beschermingsniveau, daarbij in het bijzonder rekening houdend met alle nieuwe ontwikkelingen die op wetenschappelijke gegevens zijn gebaseerd. Ook het Europees Parlement en de Raad van Ministers zullen binnen hun respectieve bevoegdheden deze doelstelling trachten te verwezenlijken.
4. Wanneer een lidstaat, nadat bij Europese wet of kaderwet of bij Europese verordening van de Commissie een harmonisatiemaatregel is vastgesteld, het noodzakelijk acht nationale regelingen te handhaven die hun rechtvaardiging vinden in gewichtige eisen als bedoeld in [artikel III-40 (voorheen artikel 30)] of verband houdend met de bescherming van het milieu of het arbeidsmilieu, geeft hij zowel van die regelingen als van de redenen voor het handhaven ervan, kennis aan de Commissie.

5. Wanneer een lidstaat, nadat bij een Europese wet, kaderwet of verordening van de Europese Commissie een harmonisatiemaatregel is vastgesteld, het noodzakelijk acht nationale regelingen te treffen die gebaseerd zijn op nieuwe wetenschappelijke gegevens die verband houden met de bescherming van het milieu of het arbeidsmilieu vanwege een specifiek probleem dat zich in die lidstaat heeft aangediend nadat de harmonisatiemaatregel is vastgesteld, stelt hij de Commissie voorts, onverminderd lid 4, in kennis van de voorgenomen regelingen en de motivering daarvan.

6. Binnen zes maanden na de in de leden 4 en 5 bedoelde kennisgevingen stelt de Commissie een Europees besluit vast waarbij de betrokken nationale regelingen worden goedgekeurd of afgewezen, nadat zij heeft nagegaan of zij al dan niet een middel tot willekeurige discriminatie, een verkapte beperking van de handel tussen de lidstaten, of een hinderpaal voor de werking van de interne markt vormen.

Indien de Commissie binnen deze termijn geen besluit vaststelt, worden de in lid 4 en lid 5 bedoelde nationale bepalingen geacht te zijn goedgekeurd.

Indien het complexe karakter van de aangelegenheid zulks rechtvaardigt en er geen gevaar bestaat voor de gezondheid van de mens, kan de Commissie de betrokken lidstaat ervan in kennis stellen, dat de in dit lid bedoelde termijn met ten hoogste zes maanden kan worden verlengd.

7. Indien een lidstaat krachtens [lid 6] gemachtigd is om nationale regelingen te handhaven of te treffen die afwijken van een harmonisatiemaatregel, onderzoekt de Commissie onverwijld of er een aanpassing van die maatregel moet worden voorgesteld.

8. Indien een lidstaat een specifiek probleem in verband met volksgezondheid aan de orde stelt op een gebied waarop eerder harmonisatiemaatregelen zijn genomen, brengt hij dit ter kennis van de Commissie, die onverwijld onderzoekt of zij passende maatregelen moet voorstellen.

9. In afwijking van de procedure van de [artikelen III-261 en III-262 (voorheen artikelen 226 en 227)] kunnen de Commissie en de lidstaten zich rechtstreeks tot het Hof van Justitie wenden, indien zij menen dat een andere lidstaat misbruik maakt van de in dit artikel bedoelde bevoegdheden.

10. De in dit artikel bedoelde harmonisatiemaatregelen omvatten, in passende gevallen, een vrijwaringsclausule die de lidstaten machtigt om, op grond van een of meer van de in [artikel III-40 (voorheen artikel 30)] bedoelde niet-economische redenen, voorlopige regelingen te treffen die aan een toetsingsprocedure door de Unie worden onderworpen.

Artikel III-63 (voorheen artikel 96)

Ingeval de Commissie vaststelt dat een verschil tussen de wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten de mededingingsvoorwaarden op de interne markt vervalst en een distorsie veroorzaakt welke moet worden opgeheven, raadpleegt zij de betrokken lidstaten.

Indien deze raadpleging niet tot overeenstemming leidt, wordt bij Europese kaderwet de betrokken distorsie opgeheven. Alle andere dienstige maatregelen waarin de Grondwet voorziet, kunnen worden vastgesteld.

Artikel III- 64 (voorheen artikel 97)

1. Indien er aanleiding bestaat te vrezen dat de vaststelling of de wijziging van een nationale wettelijke of bestuursrechtelijke regeling een distorsie in de zin van [artikel III-63 (voorheen artikel 96)] veroorzaakt, raadpleegt de lidstaat die daartoe wil overgaan, de Commissie. Na de lidstaten te hebben geraadpleegd, doet de Commissie de betrokken staten een aanbeveling betreffende de passende maatregelen om deze distorsie te voorkomen.

2. Indien de lidstaat die nationale regelingen wil vaststellen of wijzigen, niet handelt overeenkomstig de aanbeveling welke de Commissie hem heeft gedaan, kan bij toepassing van [artikel III-63 (voorheen artikel 96)] van de andere lidstaten niet worden verlangd dat zij hun nationale regelingen wijzigen om deze distorsie op te heffen. Indien de lidstaat die aan de aanbeveling van de Commissie geen gevolg heeft gegeven, een distorsie veroorzaakt waarvan alleen hijzelf nadeel ondervindt, is [artikel III-63 (voorheen artikel 96)] niet van toepassing.

Artikel III-65 (nieuw)

In het kader van de totstandbrenging van de interne markt worden bij Europese wet of kaderwet de maatregelen vastgesteld voor de instelling van Europese titels om een eenvormige bescherming van de intellectuele-eigendomsrechten in de hele Unie te bieden, en op het niveau van de Unie gecentraliseerde machtigings-, coördinatie- en controleregelingen in te stellen.

Het taalgebruik met betrekking tot de titels wordt geregeld bij Europese wet van de Raad van Ministers. De Raad besluit met eenparigheid van stemmen, na raadpleging van het Europees Parlement.

HOOFDSTUK II

HET ECONOMISCH EN MONETAIR BELEID

Artikel III-66 (voorheen artikel 4)

1. Met het oog op de in artikel I-3 genoemde doelstellingen behelst het optreden van de lidstaten en de Unie, onder de voorwaarden waarin de Grondwet voorziet, de invoering van een economisch beleid dat gebaseerd is op nauwe coördinatie van het economisch beleid van de lidstaten, op de interne markt en op de bepaling van gemeenschappelijke doelstellingen, en dat wordt gevoerd met eerbieding van het beginsel van een open markteconomie met vrije mededinging.
2. Gelijktijdig daarmee omvat dit optreden, onder de voorwaarden en volgens de procedures waarin de Grondwet voorziet, één munt, de euro, alsmede het bepalen en voeren van één monetair en wisselkoersbeleid, beide met als hoofddoel het handhaven van prijsstabiliteit en, onverminderd deze doelstelling, het ondersteunen van het algemene economische beleid in de Unie, met eerbiediging van het beginsel van een open markteconomie met vrije mededinging.
3. Dit optreden van de lidstaten en van de Unie impliceert de eerbiediging van de volgende grondbeginselen: stabiele prijzen, gezonde overheidsfinanciën en monetaire condities en een stabiele betalingsbalans.

AFDELING 1

HET ECONOMISCH BELEID

Artikel III-67 (voorheen artikel 98)

De lidstaten voeren hun economisch beleid om bij te dragen tot de verwezenlijking van de doelstellingen van de Unie, als omschreven in artikel I-3, en in het kader van de in [artikel III-68 (voorheen artikel 99, lid 2,)] bedoelde globale richtsnoeren. De lidstaten en de Unie handelen in overeenstemming met het beginsel van een open markteconomie met vrije mededinging, waarbij een doelmatige allocatie van middelen wordt bevorderd, en met inachtneming van de beginselen die zijn neergelegd in [artikel III-66 (voorheen artikel 4)].

Artikel III-68 (voorheen artikel 99)

1. De lidstaten beschouwen hun economisch beleid als een aangelegenheid van gemeenschappelijk belang en coördineren dit beleid overeenkomstig het bepaalde in [artikel III-67 (voorheen artikel 98)] in het kader van de Raad van Ministers.
2. De Raad van Ministers stelt op aanbeveling van de Commissie een ontwerp op voor de globale richtsnoeren voor het economisch beleid van de lidstaten en van de Unie, en brengt daarover verslag uit aan de Europese Raad.

Aan de hand van dit verslag van de Raad van Ministers bespreekt de Europese Raad een conclusie over de globale richtsnoeren voor het economisch beleid van de lidstaten en van de Unie. De Raad van Ministers stelt, uitgaande van deze conclusie, een aanbeveling vast waarin deze globale richtsnoeren zijn vastgelegd. De Raad stelt het Europees Parlement daarvan in kennis.

3. Teneinde een nauwere coördinatie van het economisch beleid en een aanhoudende convergentie van de economische prestaties van de lidstaten te bereiken, ziet de Raad van Ministers aan de hand van door de Commissie ingediende rapporten, toe op de economische ontwikkelingen in elke lidstaat en in de Unie, alsmede op de overeenstemming van het economisch beleid met de in lid 2 bedoelde globale richtsnoeren, en verricht hij regelmatig een algehele evaluatie.

Met het oog op dit multilaterale toezicht verstrekken de lidstaten de Commissie informatie over de belangrijke bepalingen die zij in het kader van hun economisch beleid hebben vastgesteld, en alle andere informatie die zij nodig achten.

4. Wanneer in het kader van de procedure van lid 3 blijkt dat het economisch beleid van een lidstaat niet overeenkomt met de in lid 2 bedoelde globale richtsnoeren of dat dit beleid de goede werking van de economische en monetaire unie in gevaar dreigt te brengen, kan de Commissie een waarschuwing tot de betrokken lidstaat richten. De Raad van Ministers kan op aanbeveling van de Commissie de nodige aanbevelingen tot de lidstaat richten. De Raad van Ministers kan op voorstel van de Commissie besluiten zijn aanbevelingen openbaar te maken.

In het kader van dit lid besluit de Raad van Ministers zonder rekening te houden met de stem van de vertegenwoordiger van de betrokken lidstaat, en wordt onder gekwalificeerde meerderheid verstaan de meerderheid van de stemmen van de andere lidstaten welke ten minste drievijfde van de bevolking van deze lidstaten vertegenwoordigt.

5. De voorzitter van de Raad van Ministers en de Commissie brengen het Europees Parlement verslag uit over de resultaten van het multilaterale toezicht. De voorzitter van de Raad kan worden verzocht om voor de bevoegde commissie van het Europees Parlement te verschijnen, indien de Raad zijn aanbevelingen openbaar heeft gemaakt.

6. Bij Europese wet kunnen bepalingen voor de in de leden 3 en 4 bedoelde multilaterale toezichtprocedure worden vastgesteld.

Artikel III-69 (voorheen artikel 100)

1. Onverminderd de overige procedures waarin de Grondwet voorziet, kan de Raad van Ministers op voorstel van de Commissie bij Europees besluit de voor de economische situatie passende maatregelen vaststellen, met name indien zich bij de voorziening met bepaalde producten ernstige moeilijkheden voordoen.

2. In geval van moeilijkheden of ernstige dreiging van grote moeilijkheden in een lidstaat, die worden veroorzaakt door natuurrampen of buitengewone gebeurtenissen die deze lidstaat niet kan beheersen, kan de Raad van Ministers op voorstel van de Commissie een Europees besluit vaststellen waarbij onder bepaalde voorwaarden financiële bijstand van de Unie aan de betrokken lidstaat wordt verleend. De voorzitter van de Raad van Ministers stelt het Europees Parlement daarvan in kennis.

Artikel III-70 (voorheen artikel 101)

1. Het is de Europese Centrale Bank en de centrale banken van de lidstaten (hierna "nationale centrale banken" te noemen) verboden voorschotten in rekening-courant of andere krediet-faciliteiten te verlenen aan instellingen, organen of agentschappen van de Unie, centrale overheden, regionale, lokale of andere overheden, andere publiekrechtelijke lichamen of openbare bedrijven van de lidstaten, of rechtstreeks van hen schuldbewijzen te kopen.
2. Lid 1 is niet van toepassing op kredietinstellingen die in handen van de overheid zijn en waaraan in het kader van de liquiditeitsvoorziening door centrale banken dezelfde behandeling door de nationale centrale banken en de Europese Centrale Bank wordt gegeven als aan particuliere kredietinstellingen.

Artikel III-71 (voorheen artikel 102)

1. Niet op overwegingen van bedrijfseconomisch toezicht gebaseerde maatregelen en bepalingen waardoor instellingen, organen of agentschappen van de Unie, centrale overheden, regionale, lokale of andere overheden, andere publiekrechtelijke lichamen of openbare bedrijven van de lidstaten een bevoorrechte toegang tot de financiële instellingen krijgen, zijn verboden.
2. De Raad van Ministers kan op voorstel van de Commissie een Europese verordening of een Europees besluit vaststellen houdende de definities voor de toepassing van het in lid 1 bedoelde verbod. De Raad besluit na raadpleging van het Europees Parlement.

Artikel III-72 (voorheen artikel 103)

1. De Unie is niet aansprakelijk voor de verbintenissen van centrale overheden, regionale, lokale of andere overheden, andere publiekrechtelijke lichamen of openbare bedrijven van de lidstaten en neemt deze verbintenissen niet over, onverminderd de wederzijdse financiële garanties voor de gemeenschappelijke uitvoering van een specifiek project. De lidstaten zijn niet aansprakelijk voor de verbintenissen van centrale overheden, regionale, lokale of andere overheden, andere publiekrechtelijke lichamen of openbare bedrijven van een andere lidstaat en nemen deze verbintenissen niet over, onverminderd de wederzijdse financiële garanties voor de gemeenschappelijke uitvoering van een specifiek project.
2. De Raad van Ministers kan op voorstel van de Commissie een Europese verordening of een Europees besluit vaststellen houdende de definities voor de toepassing van de in [artikel III-70 (voorheen artikel 101)] en in dit artikel bedoelde verbodsbepalingen. De Raad besluit na raadpleging van het Europees Parlement.

Artikel III-73 (voorheen artikel 104)

1. De lidstaten vermijden buitensporige overheidstekorten.
2. De Commissie houdt toezicht op de ontwikkeling van de begrotingssituatie en de omvang van de overheidsschuld in de lidstaten, teneinde eventuele aanzienlijke tekortkomingen vast te stellen. Met name gaat de Commissie op basis van de volgende twee criteria na of de hand wordt gehouden aan de begrotingsdiscipline:
  - a) of de verhouding tussen het voorziene of feitelijke overheidstekort en het bruto binnenlands product een bepaalde referentiewaarde overschrijdt, tenzij:
    - i) hetzij de verhouding in aanzienlijke mate en voortdurend is afgenomen en een niveau heeft bereikt dat de referentiewaarde benadert;
    - ii) hetzij de overschrijding van de referentiewaarde slechts van uitzonderlijke en tijdelijke aard is en de verhouding dicht bij de referentiewaarde blijft;
  - b) of de verhouding tussen de overheidsschuld en het bruto binnenlands product een bepaalde referentiewaarde overschrijdt, tenzij de verhouding in voldoende mate afneemt en de referentiewaarde in een bevredigend tempo benadert.

De referentiewaarden worden nader omschreven in het protocol betreffende de procedure bij buitensporige tekorten.

3. Indien een lidstaat niet voldoet aan een of meer van deze criteria, stelt de Commissie een verslag op. In het verslag van de Commissie wordt tevens rekening gehouden met de vraag, of het overheidstekort groter is dan de investeringsuitgaven van de overheid, en worden alle andere relevante factoren in aanmerking genomen, met inbegrip van de economische en budgettaire situatie van de lidstaat op middellange termijn.

Voorts kan de Commissie een verslag opstellen indien zij - ook al is aan de criteria voldaan - van mening is dat er gevaar voor een buitensporig tekort in een lidstaat aanwezig is.

4. Het Economisch en Financieel Comité brengt advies uit over het verslag van de Commissie.

5. Indien de Commissie van oordeel is dat er in een lidstaat een buitensporig tekort bestaat of kan ontstaan, richt zij een advies tot de betrokken lidstaat.

6. Op voorstel van de Commissie besluit de Raad van Ministers, rekening houdend met de eventuele opmerkingen van de betrokken lidstaat en na een algehele evaluatie, of er een buitensporig tekort bestaat. Als dat het geval is, stelt de Raad volgens dezelfde procedures de aanbevelingen vast die hij tot de betrokken lidstaat richt opdat deze binnen een bepaalde termijn een eind maakt aan het tekort. Behoudens lid 8, worden deze aanbevelingen niet openbaar gemaakt.

In het kader van dit lid besluit de Raad van Ministers zonder rekening te houden met de stem van de betrokken lidstaat, en wordt onder gekwalificeerde meerderheid verstaan de meerderheid van de andere lidstaten welke tenminste drievijfde van de bevolking van deze lidstaten vertegenwoordigt.

7. De in de leden 8 tot en met 11 bedoelde Europese besluiten en aanbevelingen worden door de Raad van Ministers op aanbeveling van de Commissie vastgesteld. De Raad van Ministers besluit zonder rekening te houden met de stem van de betrokken lidstaat, en onder gekwalificeerde meerderheid wordt verstaan de meerderheid van de andere lidstaten welke ten minste drievijfde van de bevolking van deze lidstaten vertegenwoordigt.

8. Indien de Raad van Ministers vaststelt dat binnen de voorgeschreven periode geen effectief gevolg aan zijn aanbevelingen is gegeven, kan hij zijn aanbevelingen openbaar maken.

9. Indien een lidstaat blijft verzuimen uitvoering te geven aan de aanbevelingen van de Raad van Ministers, kan de Raad een Europees besluit vaststellen waarin de betrokken lidstaat wordt aangemaand binnen een voorgeschreven termijn op te treden om het tekort te verminderen in de mate die de Raad nodig acht om de situatie te verhelpen.

In dat geval kan de Raad van Ministers de betrokken lidstaat verzoeken volgens een nauwkeurig tijdschema verslag uit te brengen, teneinde na te gaan welke aanpassingsmaatregelen die lidstaat heeft getroffen.

10. Zolang een lidstaat zich niet voegt naar een overeenkomstig lid 9 vastgesteld Europees besluit, kan de Raad van Ministers een of meer van de volgende maatregelen toepassen of in voorkomend geval aanscherpen:

- a) eisen dat de betrokken lidstaat door de Raad van Ministers te bepalen aanvullende informatie openbaar maakt voordat hij obligaties en andere waardepapieren uitgeeft;
- b) de Europese Investeringsbank verzoeken haar beleid inzake kredietverstrekking ten aanzien van de betrokken lidstaat opnieuw te bezien;
- c) eisen dat de betrokken lidstaat bij de Unie een niet-rentedragend bedrag van een passende omvang deponeert, totdat de Raad van Ministers van oordeel is dat het buitensporige tekort is gecorrigeerd;
- d) boeten van een passende omvang opleggen.

De voorzitter van de Raad van Ministers stelt het Europees Parlement in kennis van de vastgestelde maatregelen.

11. De Raad van Ministers trekt de in de leden 6 en 8 tot en met 10 bedoelde maatregelen of sommige daarvan in, voorzover hij van oordeel is dat het buitensporige tekort in de betrokken lidstaat is gecorrigeerd. Indien de Raad voordien aanbevelingen openbaar heeft gemaakt, verklaart hij, zodra het in lid 9 bedoelde besluit is ingetrokken, in het openbaar dat er niet langer een buitensporig tekort in de betrokken lidstaat bestaat.

12. Het in de [artikelen III-261 en III-262 (voorheen artikelen 226 en 227)] bedoelde recht om een klacht in te dienen kan niet worden uitgeoefend in het kader van de toepassing van de leden 1 tot en met 6, 8 en 9 van dit artikel.

13. Verdere bepalingen betreffende de tenuitvoerlegging van de in dit artikel omschreven procedure zijn opgenomen in het protocol betreffende de procedure bij buitensporige tekorten.

Bij Europese wet van de Raad van Ministers worden maatregelen vastgesteld die in de plaats van voornoemd protocol komen. De Raad van Ministers besluit met eenparigheid van stemmen na raadpleging van het Europees Parlement en van de Europese Centrale Bank.

Onder voorbehoud van de andere bepalingen van dit lid, stelt de Raad van Ministers op voorstel van de Commissie de Europese verordeningen of besluiten vast met de nadere bepalingen en definities voor de toepassing van dit protocol. De Raad besluit na raadpleging van het Europees Parlement.

AFDELING 2

HET MONETAIR BELEID

Artikel III-74 (voorheen artikel 105)

1. Het hoofddoel van het Europees Stelsel van Centrale Banken is het handhaven van prijsstabiliteit. Onverminderd dat doel, ondersteunt het Europees Stelsel van Centrale Banken het algemene economische beleid in de Unie om zodoende bij te dragen tot de verwezenlijking van haar in artikel I-3 omschreven doelstellingen. Het Europees Stelsel van Centrale Banken handelt in overeenstemming met het beginsel van een open markteconomie met vrije mededinging, waarbij een doelmatige allocatie van middelen wordt bevorderd, en met inachtneming van de beginselen die zijn neergelegd in [artikel III-66 (voorheen artikel 4)].

2. De via het Europees Stelsel van Centrale Banken uit te voeren fundamentele taken zijn:

- a) het bepalen en uitvoeren van het monetair beleid van de Unie;
- b) het verrichten van valutamarktoperaties in overeenstemming met [artikel III-223 (artikel 111)];
- c) het aanhouden en beheren van de officiële externe reserves van de lidstaten;
- d) het bevorderen van een goede werking van het betalingsverkeer.

3. Lid 2, onder c), laat het aanhouden en beheren van werksaldi in buitenlandse valuta's door de regeringen van de lidstaten onverlet.

4. De Europese Centrale Bank wordt geraadpleegd:

- a) over elk voorstel voor een handeling van de Unie op de gebieden die onder haar bevoegdheid vallen;
- b) door de nationale autoriteiten over elk ontwerp van wettelijke bepaling op de gebieden die onder haar bevoegdheid vallen, doch binnen de grenzen en onder de voorwaarden die de Raad van Ministers volgens de procedure van [artikel III-76 (voorheen artikel 107, lid 6,)] vaststelt.

De Europese Centrale Bank kan over aangelegenheden op de gebieden die onder haar bevoegdheid vallen, advies uitbrengen aan de instellingen, organen en agentschappen van de Unie en aan nationale autoriteiten.

5. Het Europees Stelsel van Centrale Banken draagt bij tot een goede beleidsvoering door de bevoegde autoriteiten ten aanzien van het bedrijfseconomisch toezicht op kredietinstellingen en de stabiliteit van het financiële stelsel.

6. Bij Europese wet kunnen aan de Europese Centrale Bank specifieke taken betreffende het beleid op het gebied van het bedrijfseconomisch toezicht op kredietinstellingen en andere financiële instellingen, met uitzondering van verzekeringsondernemingen, worden opgedragen. De Europese wet of kaderwet wordt vastgesteld na raadpleging van de Europese Centrale Bank.

Artikel III-75 (voorheen artikel 106)

1. De Europese Centrale Bank heeft het alleenrecht, machtiging te geven tot de uitgifte van bankbiljetten in euro binnen de Unie. De Europese Centrale Bank en de nationale centrale banken mogen deze bankbiljetten uitgeven. De door de Europese Centrale Bank en de nationale centrale banken uitgegeven bankbiljetten zijn de enige bankbiljetten die binnen de Unie de hoedanigheid van wettig betaalmiddel hebben.

2. De lidstaten kunnen munten in euro uitgeven, mits de omvang van de uitgifte door de Europese Centrale Bank wordt goedgekeurd. De Raad van Ministers kan bij Europese verordening op voorstel van de Commissie maatregelen vaststellen om de nominale waarden en technische specificaties van alle voor circulatie bestemde munten te harmoniseren, voorzover dit nodig is voor een goede circulatie van munten binnen de Unie. De Raad van Ministers besluit na raadpleging van het Europees Parlement en van de Europese Centrale Bank.

Artikel III-76 (voorheen artikel 107)

1. Het Europees Stelsel van Centrale Banken bestaat uit de Europese Centrale Bank en de nationale centrale banken.

2. De Europese Centrale Bank bezit rechtspersoonlijkheid.

3. Het Europees Stelsel van Centrale Banken wordt bestuurd door de besluitvormende organen van de Europese Centrale Bank, te weten de Raad van bestuur en de directie.

4. De statuten van het Europees Stelsel van Centrale Banken zijn opgenomen in het protocol betreffende de statuten van het Europees Stelsel van Centrale Banken en van de Europese Centrale Bank.

5. De artikelen 5.1, 5.2, 5.3, 17, 18, 19.1, 22, 23, 24, 26, 32.2, 32.3, 32.4, 32.6, 33.1 a en 36 van de statuten van het Europees Stelsel van Centrale Banken en van de Europese Centrale Bank kunnen bij Europese wet worden gewijzigd:

- a) hetzij op voorstel van de Commissie na raadpleging van de Europese Centrale Bank;
- b) hetzij op aanbeveling van de Europese Centrale Bank na raadpleging van de Commissie.

6. De in de artikelen 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 en 34.3 van de statuten van het Europees Stelsel van Centrale Banken en van de Europese Centrale Bank bedoelde maatregelen worden door de Raad van Ministers bij Europese verordening of besluit vastgesteld. De Raad van Ministers besluit na raadpleging van het Europees Parlement:

- a) hetzij op voorstel van de Commissie en na raadpleging van de Europese Centrale Bank;
- b) hetzij op aanbeveling van de Europese Centrale Bank en na raadpleging van de Commissie.

Artikel III-77 (voorheen artikel 108)

Bij de uitoefening van de bevoegdheden en het vervullen van de taken en plichten die bij de Grondwet en de statuten van het Europees Stelsel van Centrale Banken en van de Europese Centrale Bank aan hen zijn opgedragen, is het noch de Europese Centrale Bank, noch een nationale centrale bank, noch enig lid van hun besluitvormende organen toegestaan, instructies te vragen aan dan wel te aanvaarden van instellingen, organen of bureaus van de Unie, van regeringen van lidstaten of van enig ander orgaan. De instellingen, organen en bureaus van de Unie en de regeringen van de lidstaten verplichten zich ertoe dit beginsel te eerbiedigen en niet te trachten de leden van de besluitvormende organen van de Europese Centrale Bank of van de nationale centrale banken bij de uitvoering van hun taken te beïnvloeden.

Artikel III-78 (voorheen artikel 109)

Iedere lidstaat draagt er zorg voor dat zijn nationale wetgeving, met inbegrip van de statuten van zijn nationale centrale bank, verenigbaar is met de Grondwet en met de statuten van het Europees Stelsel van Centrale Banken en van de Europese Centrale Bank.

Artikel III-79 (voorheen artikel 110)

1. Ter uitvoering van de aan het Europees Stelsel van Centrale Banken opgedragen taken worden door de Europese Centrale Bank, overeenkomstig het bepaalde in de Grondwet en onder de voorwaarden van de statuten van het Europees Stelsel van Centrale Banken en van de Europese Centrale Bank:

- a) Europese verordeningen vastgesteld voorzover nodig voor de uitvoering van de taken omschreven in artikel 3.1, eerste streepje, artikel 19.1, artikel 22 en artikel 25.2 van de statuten van het Europees Stelsel van Centrale Banken en van de Europese Centrale Bank, alsmede in de gevallen die worden bepaald in de in [artikel III-76 (voorheen artikel 107, lid 6,)] bedoelde Europese verordeningen en besluiten;
- b) de Europese besluiten vastgesteld die nodig zijn voor de uitvoering van de door de Grondwet en de statuten van het Europees Stelsel van Centrale Banken aan het Europees stelsel van Centrale Banken opgedragen taken;
- c) aanbevelingen en adviezen vastgesteld.

2. De Europese Centrale Bank kan besluiten haar Europese besluiten, aanbevelingen en adviezen openbaar te maken.

3. De Raad van Ministers stelt volgens de procedure van [artikel III-76 (voorheen artikel 107, lid 6)] de Europese verordeningen vast ter bepaling van de grenzen en voorwaarden waarbinnen de Europese Centrale Bank gerechtigd is om ondernemingen boeten of dwangsommen op te leggen bij niet-naleving van haar Europese verordeningen en besluiten.

Artikel III-80 (voorheen artikel 123, lid 4)

Onverminderd de bevoegdheden van de Europese Centrale Bank, worden bij Europese wet of kaderwet de maatregelen vastgesteld die nodig zijn voor het gebruik van de euro als enige munteenheid van de lidstaten. De Europese wet of kaderwet wordt vastgesteld na raadpleging van de Europese Centrale Bank.

Artikel III-81 (...)

AFDELING 3

INSTITUTIONELE BEPALINGEN

Artikel III-82 (voorheen artikel 112)

1. De Raad van bestuur van de Europese Centrale Bank bestaat uit de leden van de directie van de Europese Centrale Bank en de presidenten van de nationale centrale banken van de lidstaten die niet onder een derogatie in de zin van [artikel III-86] vallen.

2. a) De directie bestaat uit de president, de vice-president en vier andere leden.

b) De president, de vice-president en de overige leden van de directie worden gekozen uit personen met een erkende reputatie en een beroepservaring op monetair of bancaire gebied. Zij worden in onderlinge overeenstemming door de regeringen van de lidstaten op het niveau van de staatshoofden en regeringsleiders benoemd op aanbeveling van de Raad van Ministers, die het Europees Parlement en de Raad van bestuur van de Europese Centrale Bank heeft geraadpleegd.

Zij worden voor een periode van acht jaar benoemd en zijn niet herbenoembaar.

Alleen zij die de nationaliteit van een van de lidstaten bezitten, kunnen lid van de directie zijn.

Artikel III-83 (voorheen artikel 113)

1. De voorzitter van de Raad van Ministers en een lid van de Commissie mogen zonder stemrecht aan de vergaderingen van de Raad van bestuur van de Europese Centrale Bank deelnemen.

De voorzitter van de Raad van Ministers kan aan de Raad van bestuur van de Europese Centrale Bank ter bespreking een motie voorleggen.

2. De president van de Europese Centrale Bank wordt uitgenodigd om aan de vergaderingen van de Raad van Ministers deel te nemen wanneer deze aangelegenheden bespreekt met betrekking tot de doelstellingen en de taken van het Europees Stelsel van Centrale Banken.

3. De Europese Centrale Bank stelt ten behoeve van het Europees Parlement, van de Raad van Ministers en van de Commissie, alsmede van de Europese Raad, een jaarverslag op over de werkzaamheden van het Europees Stelsel van Centrale Banken en over het monetair beleid in het afgelopen jaar en het lopende jaar. De president van de Europese Centrale Bank legt dit verslag voor aan de Raad van Ministers en aan het Europees Parlement, dat op die basis een algemeen debat kan houden.

De president van de Europese Centrale Bank en de overige leden van de directie kunnen op verzoek van het Europees Parlement of op eigen initiatief worden gehoord door de bevoegde commissies van het Parlement.

Artikel III-84 (voorheen artikel 114)

1. Teneinde de coördinatie van het beleid van de lidstaten te bevorderen in de volle omvang die nodig is voor de werking van de interne markt, wordt een Economisch en Financieel Comité ingesteld.

2. Dit Comité heeft tot taak:

- a) hetzij op verzoek van de Raad van Ministers of van de Commissie, hetzij op eigen initiatief, adviezen aan deze instellingen uit te brengen;
- b) de economische en financiële toestand van de lidstaten en van de Unie te volgen en terzake regelmatig aan de Raad van Ministers en aan de Commissie verslag uit te brengen, inzonderheid wat betreft de financiële betrekkingen met derde landen en internationale instellingen;
- c) onverminderd [artikel III-242], bij te dragen aan de voorbereiding van de werkzaamheden van de Raad van Ministers, bedoeld in [artikel III-45, artikel III-68, leden 2, 3, 4 en 6, en de artikelen III-69, III-71, III-72 en III-73, artikel III-74, lid 6, artikel III-75, lid 2, artikel III-76, leden 5 en 6, de artikelen III-80, III-85 quater, artikel III-87, leden 2 en 3, artikel III-90, artikel III-91, leden 2 en 3, en de artikelen III-219 en III-223], en andere advies- en voorbereidingstaken die de Raad van Ministers aan het Comité heeft opgedragen, uit te voeren;
- d) ten minste eenmaal per jaar de toestand te onderzoeken met betrekking tot het kapitaalverkeer en de vrijheid van het betalingsverkeer, zoals deze voortvloeien uit de toepassing van de Grondwet en de handelingen van de Unie; dit onderzoek heeft betrekking op alle maatregelen betreffende kapitaalverkeer en betalingsverkeer; het Comité brengt de Commissie en de Raad van Ministers verslag uit over de resultaten van dit onderzoek.

De lidstaten, de Commissie en de Europese Centrale Bank benoemen ieder ten hoogste twee leden van het Comité.

3. De Raad van Ministers stelt op voorstel van de Commissie een Europees besluit vast houdende nadere bepalingen betreffende de samenstelling van het Economisch en Financieel Comité. De Raad besluit na raadpleging van de Europese Centrale Bank en dit Comité. De voorzitter van de Raad van Ministers stelt het Europees Parlement in kennis van het desbetreffende besluit.

4. Naast de vervulling van de in lid 2 genoemde taken volgt het Comité, indien en zolang er lidstaten zijn die vallen onder een derogatie in de zin van [artikel III-86], de monetaire en financiële toestand en de algemene regeling van het betalingsverkeer van die lidstaten en brengt het terzake regelmatig verslag uit aan de Raad van Ministers en aan de Commissie.

Artikel III-85 (voorheen artikel 115)

De Raad van Ministers of een lidstaat kan de Commissie verzoeken een aanbeveling of een voorstel te doen betreffende aangelegenheden die onder [artikel III-68, lid 4, artikel III-73, met uitzondering van lid 13, de artikelen III-80, III-85 quater, III-86, artikel III-87, lid 3 en artikel III-223], vallen. De Commissie onderzoekt dit verzoek en legt haar conclusies onverwijld aan de Raad van Ministers voor.

AFDELING 3 BIS

SPECIFIEKE BEPALINGEN VOOR DE LIDSTATEN DIE TOT DE EUROZONE BEHOREN

Artikel III-85 bis (nieuw)

1. Om bij te dragen tot de goede werking van de economische en monetaire unie, en overeenkomstig de desbetreffende bepalingen van de Grondwet, worden voor de lidstaten die deel uitmaken van de eurozone maatregelen vastgesteld:

- a) ter versterking van de coördinatie en ter bewaking van hun begrotingsdiscipline;
- b) houdende bepaling van de richtsnoeren voor hun economisch beleid, met dien verstande dat deze verenigbaar moeten zijn met de richtsnoeren welke voor de gehele Unie zijn vastgesteld, en om te zorgen voor de bewaking ervan.

2. Voor de in lid 1 bedoelde maatregelen hebben alleen leden van de Raad van Ministers die de lidstaten vertegenwoordigen welke deel uitmaken van de eurozone, stemrecht. Als gekwalificeerde meerderheid geldt de meerderheid van de stemmen van de vertegenwoordigers van de lidstaten die deel uitmaken van de eurozone, welke ten minste drievijfde van hun bevolking vertegenwoordigt. Eenparigheid van stemmen van de leden van de Raad van Ministers is vereist voor elke handeling waarvoor eenparigheid van stemmen vereist is.

Artikel III-85 ter

De regelingen voor vergaderingen van de ministers van de lidstaten die deel uitmaken van de eurozone, worden vastgesteld in het protocol betreffende de Eurogroep.

Artikel III-85 quater

1. Teneinde de positie van de euro in het internationale stelsel veilig te stellen, stelt de Raad van Ministers op voorstel van de Commissie en na raadpleging van de Europese Centrale Bank een Europees besluit vast houdende de gemeenschappelijke standpunten in de bevoegde internationale financiële instellingen en conferenties over kwesties die voor de Economische en Monetaire Unie van bijzonder belang zijn.

2. Voor de in dit artikel bedoelde maatregelen hebben alleen de leden van de Raad van Ministers die lidstaten vertegenwoordigen welke deel uitmaken van de eurozone, stemrecht. Als gekwalificeerde meerderheid geldt de meerderheid van de stemmen van de vertegenwoordigers van de lidstaten die deel uitmaken van de eurozone, welke ten minste drievijfde van hun bevolking vertegenwoordigt. Eenparigheid van stemmen van deze leden van de Raad van Ministers is vereist voor iedere handeling waarvoor eenparigheid van stemmen vereist is.

3. De Raad van Ministers kan op voorstel van de Commissie passende maatregelen vaststellen met het oog op een gezamenlijke vertegenwoordiging in de internationale financiële instellingen en conferenties. De procedurebepalingen van de leden 1 en 2 zijn van toepassing.

AFDELING 4

OVERGANGSBEPALINGEN

Artikel III-86 (voorheen artikel 122)

1. De lidstaten ten aanzien waarvan de Raad van Ministers niet heeft besloten dat zij voldoen aan de nodige voorwaarden voor de invoering van de euro, worden hierna "lidstaten die vallen onder een derogatie" genoemd.

2. De onderstaande bepalingen van de Grondwet zijn niet van toepassing op de lidstaten die onder een derogatie vallen:

- a) de aanneming van de onderdelen van de globale richtsnoeren voor het economisch beleid die in algemene zin betrekking hebben op de eurozone (artikel III-68, lid 2)
- b) verbindende maatregelen om buitensporige tekorten te verminderen (artikel II-73, leden 9 en 10)
- c) doelstellingen en taken van het Europees Stelsel van Centrale Banken (artikel III-74, leden 1, 2, 3 en 5)
- d) uitgifte van de euro (artikel III-75)
- e) rechtshandelingen van de Europese Centrale Bank (artikel III-79)
- f) maatregelen met betrekking tot het gebruik van de euro (artikel III-80)
- g) monetaire overeenkomsten (artikel III-223)
- h) aanwijzing van de leden van de directie van de Europese Centrale Bank (artikel III-82, lid 2, onder b).

Derhalve wordt in de hierboven genoemde artikelen "lidstaten" gelezen als "de lidstaten die niet onder een derogatie vallen".

3. De lidstaten die onder een derogatie vallen, alsmede hun nationale centrale banken, zijn uitgesloten van de rechten en plichten in het kader van het Europees Stelsel van Centrale Banken, overeenkomstig hoofdstuk IX van de statuten van het Europees Stelsel van Centrale Banken en van de Europese Centrale Bank.

4. De stemrechten van de leden van de Raad van Ministers die de lidstaten vertegenwoordigen welke onder een derogatie vallen, worden geschorst tijdens de aanneming door de Raad van Ministers van de maatregelen bedoeld in de in lid 2 opgesomde artikelen. Als gekwalificeerde meerderheid geldt de meerderheid van de stemmen van de vertegenwoordigers van de lidstaten die niet vallen onder een derogatie, welke ten minste drievijfde van hun bevolking vertegenwoordigt. Eenparigheid van stemmen van die lidstaten is vereist voor iedere handeling waarvoor eenparigheid van stemmen vereist is.

1. Ten minste om de twee jaar of op verzoek van een lidstaat die valt onder een derogatie, brengen de Commissie en de Europese Centrale Bank verslag uit aan de Raad van Ministers over de vooruitgang die door de onder een derogatie vallende lidstaten is geboekt bij de nakoming van hun verplichtingen met het oog op de totstandbrenging van de economische en monetaire unie. Deze verslagen bevatten met name een onderzoek naar de verenigbaarheid van de nationale wetgeving van ieder van deze lidstaten, met inbegrip van de statuten van zijn nationale centrale bank, met [artikelen III-77 en III-78] en met de statuten van het Europees Stelsel van Centrale Bank en van de Europese Centrale Bank. In deze verslagen wordt ook nagegaan of een hoge mate van duurzame convergentie is bereikt, aan de hand van de mate waarin elk van deze lidstaten aan de volgende criteria voldoet:

- a) een hoge mate van prijsstabiliteit, die blijkt uit een inflatiepercentage dat dicht ligt bij dat van ten hoogste de drie lidstaten die op het gebied van de prijsstabiliteit het best presteren;
- b) het houdbare karakter van de situatie van de overheidsfinanciën; dit blijkt uit een begrotings-situatie van de overheid zonder een buitensporig tekort als bedoeld in [artikel III-73, lid 6];
- c) de inachtneming van de normale fluctuatiemarges van het wisselkoersmechanisme, gedurende ten minste twee jaar, zonder devaluatie van de munt ten opzichte van de euro;
- d) de duurzaamheid van de convergentie die is bereikt door de lidstaat die onder een derogatie valt, en van zijn deelneming aan het wisselkoersmechanisme, hetgeen tot uitdrukking komt in de niveaus van de rentevoeten voor de lange termijn.

De vier in dit lid genoemde criteria en de perioden tijdens welke daaraan moet worden voldaan, worden nader bepaald in het protocol betreffende de convergentiecriteria van de Europese Centrale Bank. In de verslagen van de Commissie en van de Europese Centrale Bank wordt ook rekening gehouden met de resultaten van de integratie van de markten, de situatie en de ontwikkeling van de lopende rekeningen van de betalingsbalansen, en een onderzoek naar de ontwikkeling van de loonkosten per eenheid product en andere prijsindicatoren.

2. Na raadpleging van het Europees Parlement en na bespreking in de Europese Raad, stelt de Raad van Ministers op voorstel van de Commissie bij Europees besluit vast, welke onder een derogatie vallende lidstaten aan de noodzakelijke voorwaarden volgens de criteria van [lid 1] voldoen, en trekt hij de derogaties van de betrokken lidstaten in.

3. Indien volgens de procedure van lid 2 wordt besloten een derogatie te beëindigen, stelt de Raad van Ministers op voorstel van de Commissie met eenparigheid van stemmen van de leden die de lidstaten zonder derogatie en de betrokken lidstaat vertegenwoordigen, bij Europese verordening of Europees besluit onherroepelijk de koers vast waartegen de munteenheid van de betrokken lidstaat wordt vervangen door de euro, en neemt hij de overige maatregelen die nodig zijn voor de invoering van de euro als enige munteenheid in die lidstaat. De Raad van Ministers besluit na raadpleging van de Europese Centrale Bank.

Artikel III-88 (voorheen artikel 123, lid 3, en voorheen artikel 117, lid 2)

1. Indien en zolang er onder een derogatie vallende lidstaten zijn, wordt, onverminderd het bepaalde in [artikel III-76, lid 3,] de in artikel 45 van de statuten van het Europees Stelsel van Centrale Banken en van de Europese centrale bank bedoelde Algemene Raad van de Europese Centrale Bank als derde besluitvormend orgaan van de Europese Centrale Bank gevormd.

2. Indien en zolang er onder een derogatie vallende lidstaten zijn, heeft de Europese Centrale Bank ten aanzien van die lidstaten de taak:

- a) de samenwerking tussen de nationale centrale banken van de lidstaten te versterken;
- b) de coördinatie van het monetair beleid van de lidstaten te versterken teneinde prijsstabiliteit te verzekeren;
- c) zorg te dragen voor de werking van het wisselkoersmechanisme;
- d) overleg te plegen over aangelegenheden die onder de bevoegdheid van de nationale centrale banken vallen en die van invloed zijn op de stabiliteit van de financiële instellingen en markten;
- e) de vroegere taken uit te oefenen van het Europees Fonds voor monetaire samenwerking, die eerder waren overgenomen door het Europees Monetair Instituut.

Artikel III-89 (voorheen artikel 124, lid 1)

Iedere lidstaat die onder een derogatie valt, behandelt zijn wisselkoersbeleid als een aangelegenheid van gemeenschappelijk belang. Daarbij houdt hij rekening met de ervaring die is opgedaan bij de samenwerking in het kader van het wisselkoersmechanisme.

Artikel III-90 (voorheen artikel 119)

1. In geval van moeilijkheden of ernstig dreigende moeilijkheden in de betalingsbalans van een onder een derogatie vallende lidstaat, die voortvloeien hetzij uit het ontbreken van het globaal evenwicht van zijn balans hetzij uit de aard van zijn beschikbare deviezen, en die met name de werking van de interne markt of de verwezenlijking van de gemeenschappelijke handelspolitiek in gevaar kunnen brengen, onderwerpt de Commissie de toestand in die staat en de maatregelen welke hij overeenkomstig de Grondwet met gebruikmaking van alle hem ten dienste staande middelen heeft genomen of kan nemen, onverwijld aan een onderzoek. De Commissie geeft aan welke maatregelen zij de betrokken lidstaat aanbeveelt.

Indien de actie die wordt ondernomen door de onder een derogatie vallende lidstaat en de door de Commissie in overweging gegeven maatregelen niet voldoende blijken te zijn om de ondervonden of dreigende moeilijkheden uit de weg te ruimen, doet de Commissie, na raadpleging van het Economisch en Financieel Comité, aan de Raad van Ministers aanbevelingen tot onderlinge bijstand en betreffende passende maatregelen.

De Commissie houdt de Raad van Ministers regelmatig op de hoogte van de toestand en de ontwikkeling daarvan.

2. De Raad van Ministers kent de wederzijdse bijstand toe; hij stelt de verordeningen of de Europese besluiten vast die de voorwaarden en de wijze van toepassing daarvan bepalen. De wederzijdse bijstand kan met name de vorm aannemen van:

- a) een gezamenlijk optreden bij andere internationale organisaties waarop de lidstaten die onder een derogatie vallen, een beroep kunnen doen;
- b) maatregelen die nodig zijn om verlegging van het handelsverkeer te vermijden, wanneer de lidstaat die onder een derogatie valt, in moeilijkheden verkeert, kwantitatieve beperkingen ten aanzien van derde landen handhaaft of deze wederinvoert;
- c) de verlening van beperkte kredieten door andere lidstaten, onder voorbehoud van hun toestemming.

3. Indien de door de Commissie aanbevolen onderlinge bijstand door de Raad van Ministers niet wordt goedgekeurd of indien de goedgekeurde wederzijdse bijstand en de getroffen maatregelen ontoereikend zijn, machtigt de Commissie de in moeilijkheden verkerende lidstaat die onder een derogatie valt, vrijwaringsmaatregelen te nemen waarvan zij de voorwaarden en de wijze van toepassing bepaalt.

De Raad van Ministers kan deze machtiging intrekken en deze voorwaarden en de wijze van toepassing wijzigen.

Artikel III-91 (voorheen artikel 120)

1. In geval van een plotselinge crisis in de betalingsbalans en indien een handeling in de zin van [artikel III-90, lid 2,] niet onmiddellijk wordt vastgesteld, kan een lidstaat die onder een derogatie valt, te zijner bescherming vrijwaringsmaatregelen treffen. Die maatregelen moeten zo weinig mogelijk verstoringen in de werking van de interne markt teweegbrengen en mogen niet verder reiken dan strikt onvermijdelijk is om de plotseling opgetreden moeilijkheden te overwinnen.

2. De Commissie en de andere lidstaten moeten van die vrijwaringsmaatregelen uiterlijk op het tijdstip van hun inwerkingtreding op de hoogte worden gebracht. De Commissie kan de Raad van Ministers wederzijdse bijstand overeenkomstig [artikel III-90] aanbevelen.

3. De Raad van Ministers kan op advies van de Commissie en na raadpleging van het Economisch en Financieel Comité bij Europees besluit vaststellen dat de betrokken lidstaat bovenbedoelde vrijwaringsmaatregelen moet wijzigen, schorsen of intrekken.

HOOFDSTUK III

HET BELEID OP ANDERE SPECIFIEKE GEBIEDEN

AFDELING I

WERKGELEGENHEID

Artikel III-92 (voorheen artikel 125)

De lidstaten en de Unie streven overeenkomstig deze [afdeling] naar de ontwikkeling van een gecoördineerde strategie voor de werkgelegenheid en in het bijzonder voor de bevordering van de scholing, de opleiding en het aanpassingsvermogen van de werknemers en arbeidsmarkten die soepel reageren op economische veranderingen teneinde de doelstellingen van [artikel I-3] van de Grondwet te bereiken.

Artikel III-93 (voorheen artikel 126)

1. De lidstaten dragen door middel van hun werkgelegenheidsbeleid bij tot het bereiken van de in [artikel III-92 (voorheen artikel 125)] bedoelde doelstellingen op een wijze die verenigbaar is met de overeenkomstig [artikel III-68 (voorheen artikel 99, lid 2)] aangenomen globale richtsnoeren voor het economisch beleid van de lidstaten en van de Unie.
2. Rekening houdend met nationale gebruiken op het gebied van de verantwoordelijkheden van de sociale partners, beschouwen de lidstaten het bevorderen van de werkgelegenheid als een aan gelegenheid van gemeenschappelijk belang en coördineren zij hun maatregelen op dit gebied binnen de Raad van Ministers, overeenkomstig [artikel III-95 (voorheen artikel 128)].

Artikel III-94 (voorheen artikel 127)

1. De Unie draagt bij tot een hoog werkgelegenheidsniveau door samenwerking tussen de lidstaten aan te moedigen en hun optreden te steunen en, indien nodig, aan te vullen. De bevoegdheden van de lidstaten worden daarbij geëerbiedigd.
2. Bij het bepalen en uitvoeren van het beleid en het optreden van de Unie wordt rekening gehouden met de doelstelling van een hoog werkgelegenheidsniveau.

Artikel III-95 (voorheen artikel 128)

1. De Europese Raad beziet jaarlijks de werkgelegenheidssituatie in de Unie en neemt ter zake conclusies aan, aan de hand van een gezamenlijk jaarverslag van de Raad van Ministers en de Commissie.

2. Op basis van de conclusies van de Europese Raad neemt de Raad van Ministers jaarlijks op voorstel van de Commissie richtsnoeren aan, waarmee de lidstaten rekening houden in hun werkgelegenheidsbeleid. De Raad van Ministers besluit na raadpleging van het Europees Parlement, het Comité van de Regio's, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité voor de werkgelegenheid.

Deze richtsnoeren moeten verenigbaar zijn met de overeenkomstig [artikel III-68 (voorheen artikel 99, lid 2)] aangenomen globale richtsnoeren.

3. Iedere lidstaat legt jaarlijks aan de Raad van Ministers en aan de Commissie een verslag voor over de belangrijkste bepalingen welke genomen zijn om zijn werkgelegenheidsbeleid ten uitvoer te leggen in het licht van de in lid 2 bedoelde richtsnoeren inzake werkgelegenheid.

4. Op basis van de in lid 3 bedoelde verslagen en na ontvangst van de adviezen van het Comité voor de werkgelegenheid verricht de Raad van Ministers jaarlijks in het licht van de richtsnoeren inzake werkgelegenheid een onderzoek naar de tenuitvoerlegging van het werkgelegenheidsbeleid van de lidstaten. De Raad kan op aanbeveling van de Commissie aanbevelingen voor de lidstaten aannemen.

5. Op basis van de resultaten van dit onderzoek brengen de Raad van Ministers en de Commissie jaarlijks gezamenlijk verslag uit aan de Europese Raad over de werkgelegenheidssituatie in de Unie en over de tenuitvoerlegging van de richtsnoeren inzake werkgelegenheid.

Artikel III-96 (voorheen artikel 129)

Bij Europese wet of kaderwet kunnen stimuleringsmaatregelen worden vastgesteld die erop gericht zijn de samenwerking tussen de lidstaten aan te moedigen en hun werkgelegenheidsbeleid te ondersteunen door middel van initiatieven ter ontwikkeling van de uitwisseling van informatie en optimale praktijken, verstrekking van vergelijkende analyses en advies, alsmede bevordering van een innovatieve aanpak en evaluatie van ervaringen, in het bijzonder door gebruik te maken van proefprojecten. Deze wet wordt vastgesteld na raadpleging van het Comité van de Regio's en van het Economisch en Sociaal Comité.

De Europese wet of kaderwet houdt geen harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten in.

Artikel III-97 (voorheen artikel 130)

De Raad van Ministers stelt bij gewone meerderheid een Europees besluit vast tot instelling van een raadgevend comité voor de werkgelegenheid, teneinde de coördinatie van het werkgelegenheids- en arbeidsmarktbeleid van de lidstaten te bevorderen. De Raad besluit na raadpleging van het Europees Parlement.

Dit comité heeft tot taak:

- a) toe te zien op de werkgelegenheidssituatie en het werkgelegenheidsbeleid in de lidstaten en in de Unie;

- b) onverminderd [artikel III-242 (voorheen artikel 207)], adviezen uit te brengen, hetzij op verzoek van de Raad van Ministers of van de Commissie, hetzij op eigen initiatief, en bij te dragen tot de voorbereiding van de in [artikel III-95 (voorheen artikel 128)] bedoelde werkzaamheden van de Raad van Ministers.

Het comité raadpleegt voor de vervulling van zijn opdracht de sociale partners.

Iedere lidstaat en de Commissie benoemen elk twee leden van het comité.

AFDELING 2

HET SOCIAAL BELEID

Artikel III-98 (voorheen artikel 136)

De Unie en de lidstaten stellen zich, indachtig de sociale grondrechten zoals vastgelegd in het op 18 oktober 1961 te Turijn ondertekend Europees Sociaal Handvest en in het Gemeenschapshandvest van de sociale grondrechten van de werkenden van 1989, ten doel de bevordering van de werkgelegenheid, de gestage verbetering van de levensomstandigheden en van de arbeidsvoorwaarden, zodat de onderlinge aanpassing daarvan op de weg van de vooruitgang wordt mogelijk gemaakt, alsmede een adequate sociale bescherming, de sociale dialoog, de ontwikkeling van de menselijke hulpbronnen om een duurzaam hoog werkgelegenheidsniveau mogelijk te maken, en de bestrijding van uitsluiting.

Te dien einde houden de Unie en de lidstaten in hun handelen rekening met de verscheidenheid van de nationale gebruiken, met name op het gebied van contractuele betrekkingen, alsmede met de noodzaak het concurrentievermogen van de economie van de Unie te handhaven.

De Unie en de lidstaten zijn van oordeel dat de bovengeschetste ontwikkeling zowel uit de werking van de interne markt - waardoor de harmonisatie der sociale stelsels zal worden bevorderd - als uit de in de Grondwet bepaalde procedures en het nader tot elkaar brengen van wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen zal voortvloeien.

Artikel III-99 (voorheen artikel 137)

1. Ter verwezenlijking van de doelstellingen van [artikel III-98 (voorheen artikel 136)] wordt het optreden van de lidstaten op de volgende gebieden door de Unie ondersteund en aangevuld:

- a) de bescherming van de veiligheid en de gezondheid van werknemers, in het bijzonder door verbetering van de arbeidsomstandigheden;
- b) de arbeidsvoorwaarden;
- c) de sociale zekerheid en de sociale bescherming van werknemers;
- d) de bescherming van werknemers bij beëindiging van de arbeidsovereenkomst;
- e) de informatieverstrekking aan en de raadpleging van werknemers;
- f) de vertegenwoordiging en collectieve verdediging van de belangen van werknemers en werkgevers, met inbegrip van de medezeggenschap, onder voorbehoud van lid 6;
- g) de werkgelegenheidsvoorwaarden voor onderdanen van derde landen die op wettige wijze op het grondgebied van de Unie verblijven;

- h) de integratie van personen die van de arbeidsmarkt zijn uitgesloten, onverminderd [artikel III-178 (voorheen artikel 150)];
- i) de gelijkheid van mannen en vrouwen wat hun kansen op de arbeidsmarkt en de behandeling op het werk betreft;
- j) de bestrijding van sociale uitsluiting;
- k) de modernisering van de stelsels voor sociale bescherming, onverminderd punt c).

2. Te dien einde:

- a) kunnen bij Europese wet of kaderwet maatregelen worden vastgesteld die erop gericht zijn de samenwerking tussen de lidstaten aan te moedigen door middel van initiatieven ter verbetering van de kennis, ontwikkeling van de uitwisseling van informatie en optimale praktijken, bevordering van een innovatieve aanpak en evaluatie van ervaringen, met uitzondering van harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten;
- b) kunnen op de in lid 1, onder a) tot en met i), bedoelde gebieden bij Europese kaderwet minimumvoorschriften worden vastgesteld die geleidelijk van toepassing zullen worden, met inachtneming van de in elk van de lidstaten bestaande omstandigheden en technische voorschriften. In deze Europese kaderwet wordt vermeden zodanige administratieve, financiële en juridische verplichtingen op te leggen, dat de oprichting en ontwikkeling van kleine en middelgrote ondernemingen daardoor zou kunnen worden belemmerd.

In alle gevallen wordt de Europese wet of kaderwet vastgesteld na raadpleging van het Comité van de Regio's en het Economisch en Sociaal Comité.

3. In afwijking van lid 2 wordt op de in lid 1, onder c), d), f) en g), bedoelde gebieden de Europese wet of kaderwet door de Raad van Ministers met eenparigheid van stemmen vastgesteld, na raadpleging van het Europees Parlement, het Comité van de Regio's en het Economisch en Sociaal Comité.

Op voorstel van de Commissie kan de Raad van Ministers een Europees besluit vaststellen waarbij de gewone wetgevingsprocedure van toepassing wordt verklaard op lid 1, onder d), f) en g). De Raad besluit met eenparigheid van stemmen, na raadpleging van het Europees Parlement.

4. Een lidstaat kan de sociale partners, indien zij daar gezamenlijk om verzoeken, belasten met de uitvoering van de krachtens lid 2 vastgestelde Europese kaderwetten.

In dat geval verzekert de lidstaat zich ervan dat de sociale partners uiterlijk op de datum waarop een Europese kaderwet moet zijn omgezet de nodige maatregelen bij overeenkomst hebben ingevoerd. De betrokken lidstaat moet zelf alle maatregelen treffen om te allen tijde te waarborgen dat de in de genoemde kaderwet voorgeschreven resultaten worden bereikt.

5. De krachtens dit artikel vastgestelde Europese wetten en kaderwetten:

- a) laten het recht van de lidstaten, de fundamentele beginselen van hun socialezekerheidsstelsel vast te stellen, onverlet en mogen geen aanmerkelijke gevolgen hebben voor het financiële evenwicht van dat stelsel;

- b) beletten niet dat een lidstaat maatregelen met een hogere graad van bescherming handhaaft of invoert welke met de Grondwet verenigbaar zijn.

6. Dit artikel is niet van toepassing op de beloning, het recht van vereniging, het stakingsrecht of het recht tot uitsluiting.

Artikel III-100 (voorheen artikel 138)

1. De Commissie heeft tot taak de raadpleging van de sociale partners op het niveau van de Unie te bevorderen en stelt alle maatregelen vast die ertoe kunnen dienen, door middel van een evenwichtige ondersteuning van de partijen, de dialoog tussen de partners te vergemakkelijken.
2. Daartoe raadpleegt de Commissie, alvorens voorstellen op het gebied van het sociaal beleid in te dienen, de sociale partners over de mogelijke richting van een optreden van de Unie.
3. Indien de Commissie na deze raadpleging van mening is dat een optreden van de Unie wenselijk is, raadpleegt zij de sociale partners over de inhoud van het voorgenomen voorstel. De sociale partners doen de Commissie een advies of, in voorkomend geval, een aanbeveling toekomen.
4. Ter gelegenheid van deze raadpleging kunnen de sociale partners de Commissie in kennis stellen van hun wens het in [artikel III-101 (voorheen artikel 139)] bedoelde proces in te leiden. De procedure neemt ten hoogste negen maanden in beslag, tenzij de betrokken sociale partners en de Commissie gezamenlijk besluiten tot verlenging.

Artikel III-101 (voorheen artikel 139)

1. De dialoog tussen de sociale partners op het niveau van de Unie kan, indien de sociale partners zulks wensen, leiden tot contractuele betrekkingen, met inbegrip van overeenkomsten.
2. De uitvoering van de op het niveau van de Unie gesloten overeenkomsten geschiedt hetzij volgens de procedures en gebruiken die eigen zijn aan de sociale partners en aan de lidstaten, hetzij, voor zaken die onder [artikel III-99 (voorheen artikel 137)] vallen, op gezamenlijk verzoek van de ondertekenende partijen, bij Europese verordeningen of besluiten, vastgesteld door de Raad van Ministers op voorstel van de Commissie.

Indien de betrokken overeenkomst een of meer bepalingen bevat die betrekking hebben op een van de gebieden waarvoor krachtens [artikel III-99 (voorheen artikel 137, lid 3)] eenparigheid van stemmen vereist is, besluit de Raad van Ministers met eenparigheid van stemmen.

Artikel III-102 (voorheen artikel 140)

Ter verwezenlijking van de doelstellingen van [artikel III-98 (voorheen artikel 136)] en onverminderd de andere bepalingen van de Grondwet, bevordert de Commissie de samenwerking tussen de lidstaten en vergemakkelijkt zij de coördinatie van hun optreden op alle door [deze afdeling] bestreken gebieden van het sociaal beleid, met name op het terrein van:

- a) de werkgelegenheid,
- b) het arbeidsrecht en de arbeidsvoorwaarden,
- c) de beroepsopleiding en de bijscholing,
- d) de sociale zekerheid,
- e) de voorkoming van arbeidsongevallen en beroepsziekten,
- f) de arbeidshygiëne,
- g) het recht zich te organiseren in vakverenigingen en van collectieve onderhandelingen tussen werkgevers en werknemers.

Te dien einde werkt de Commissie nauw samen met de lidstaten bij het verrichten van studies, het uitbrengen van adviezen en het organiseren van overleg, zowel omtrent vraagstukken op nationaal niveau als omtrent vraagstukken die de internationale organisaties aangaan, **met name door middel van initiatieven om richtsnoeren en indicatoren vast te stellen, de uitwisseling van beste praktijken te regelen en de nodige elementen met het oog op periodieke controle en evaluatie te verzamelen. Het Europees Parlement wordt ten volle in kennis gesteld.**

Alvorens de in dit artikel bedoelde adviezen uit te brengen, raadpleegt de Commissie het Economisch en Sociaal Comité.

Artikel III-103 (voorheen artikel 141)

1. Iedere lidstaat draagt er zorg voor dat het beginsel van gelijke beloning van mannelijke en vrouwelijke werknemers voor gelijke of gelijkwaardige arbeid wordt toegepast.
2. Onder beloning in de zin van dit artikel dient te worden verstaan het gewone basis- of minimumloon of -salaris en alle overige voordelen in geld of in natura die de werknemer uit hoofde van zijn dienstbetrekking direct of indirect van de werkgever ontvangt.

Gelijke beloning zonder onderscheid naar kunne houdt in:

- a) dat de beloning voor gelijke arbeid in stukloon wordt vastgesteld op basis van eenzelfde maatstaf;
- b) dat de beloning voor arbeid in tijdloon dezelfde is voor een zelfde functie.

3. Bij Europese wet of kaderwet worden maatregelen vastgesteld om de toepassing te waarborgen van het beginsel van gelijke kansen en gelijke behandeling van mannen en vrouwen in werkgelegenheid en beroep, met inbegrip van het beginsel van gelijke beloning voor gelijke of gelijkwaardige arbeid. De Europese wet of kaderwet wordt vastgesteld na raadpleging van het Economisch en Sociaal Comité.

4. Het beginsel van gelijke behandeling belet niet dat een lidstaat, om volledige gelijkheid van mannen en vrouwen in het beroepsleven in de praktijk te verzekeren, maatregelen handhaaft of aanneemt waarbij specifieke voordelen worden ingesteld om de uitoefening van een beroepsactiviteit door het ondervertegenwoordigde geslacht te vergemakkelijken of om nadelen in de beroepsloopbaan te voorkomen of te compenseren.

Artikel III-104 (voorheen artikel 142)

De lidstaten streven ernaar de bestaande gelijkwaardigheid van de bepalingen omtrent betaalde vakantie te handhaven.

Artikel III-105 (voorheen artikel 143)

De Commissie stelt ieder jaar een voortgangsverslag op over de verwezenlijking van de doelstellingen van [artikel III-98 (voorheen artikel 136)] en over de demografische situatie in de Unie. Zij zendt dit verslag toe aan het Europees Parlement, aan de Raad van Ministers en aan het Economisch en Sociaal Comité.

Artikel III-106 (voorheen artikel 144)

De Raad van Ministers stelt bij gewone meerderheid een Europees besluit vast tot instelling van een comité voor sociale bescherming met een adviestaak, teneinde de samenwerking tussen de lidstaten onderling en met de Commissie op het gebied van de sociale bescherming te bevorderen. De Raad van Ministers besluit na raadpleging van het Europees Parlement.

Het comité heeft tot taak:

- a) toe te zien op de sociale situatie en de ontwikkeling van het beleid inzake sociale bescherming in de lidstaten en de Unie;
- b) de uitwisseling van informatie, ervaringen en goede praktijken tussen de lidstaten onderling en met de Commissie te vergemakkelijken;
- c) onverminderd [artikel III-242 (voorheen artikel 207)], verslagen op te stellen, adviezen uit te brengen of andere activiteiten te ontplooiën op gebieden die onder zijn bevoegdheid vallen, hetzij op verzoek van de Raad van Ministers of van de Commissie, hetzij op eigen initiatief.

Voor de vervulling van zijn opdracht legt het comité de nodige contacten met de sociale partners.

Iedere lidstaat en de Commissie benoemen twee leden van het comité.

Artikel III-107 (voorheen artikel 145)

De Commissie wijdt in haar jaarverslag aan het Europees Parlement een afzonderlijk hoofdstuk aan de ontwikkeling van de sociale toestand in de Unie.

Het Europees Parlement kan de Commissie verzoeken verslagen op te stellen over bijzondere vraagstukken betreffende de sociale toestand.

Onderafdeling 1

Het Europees Sociaal Fonds

Artikel III-108 (voorheen artikel 146)

Teneinde de werkgelegenheid voor de werknemers in de interne markt te verbeteren en zodoende bij te dragen tot verhoging van de levensstandaard, wordt een Europees Sociaal Fonds opgericht. Dit Fonds heeft ten doel binnen de Unie de tewerkstelling te vergemakkelijken en de geografische en beroepsmobiliteit van de werknemers te bevorderen, alsmede de aanpassing aan veranderingen in het bedrijfsleven en in productiestelsels gemakkelijker te maken, met name door beroepsopleiding en omscholing.

Artikel III-109 (voorheen artikel 147)

De Commissie beheert het Fonds.

Zij wordt in deze taak bijgestaan door een comité dat onder het voorzitterschap staat van een lid van de Commissie en samengesteld is uit vertegenwoordigers van de lidstaten en van de vakverenigingen van werknemers en van werkgevers.

Artikel III-110 (voorheen artikel 148)

De uitvoeringsmaatregelen betreffende het Europees Sociaal Fonds worden bij Europese wet vastgesteld. Deze wordt na raadpleging van het Comité van de Regio's en van het Economisch en Sociaal Comité vastgesteld.

AFDELING 3

DE ECONOMISCHE, SOCIALE EN TERRITORIALE SAMENHANG

Artikel III-111 (voorheen artikel 158)

Teneinde de harmonische ontwikkeling van de Unie in haar geheel te bevorderen, ontwikkelt en vervolgt de Unie haar optreden ter versterking van de economische, sociale en territoriale samenhang.

De Unie stelt zich in het bijzonder ten doel, de verschillen tussen de ontwikkelingsniveaus van de onderscheiden regio's en de achterstand van de minst begunstigde regio's of eilanden, met inbegrip van de plattelandsgebieden, te verkleinen.

Artikel III-112 (voorheen artikel 159)

De lidstaten voeren hun economisch beleid en coördineren dit mede met het oog op het verwezenlijken van de doelstellingen van [artikel III-111 (voorheen artikel 158)]. Bij de vaststelling en de tenuitvoerlegging van het beleid en van de maatregelen van de Unie en bij de totstandbrenging van de interne markt wordt rekening gehouden met deze doelstellingen en wordt ernaar gestreefd dat deze bijdragen tot de verwezenlijking daarvan. De Unie ondersteunt deze verwezenlijking tevens door haar optreden via de structuurfondsen (Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de landbouw, afdeling Oriëntatie, Europees Sociaal Fonds, Europees Fonds voor regionale ontwikkeling), de Europese Investeringsbank en de andere bestaande financieringsinstrumenten.

De Commissie brengt om de drie jaar aan het Europees Parlement, aan de Raad van Ministers, aan het Comité van de Regio's en aan het Economisch en Sociaal Comité verslag uit over de vooruitgang die is geboekt bij de verwezenlijking van de economische, sociale en territoriale samenhang, alsmede over de wijze waarop de diverse in dit artikel bedoelde middelen daartoe hebben bijgedragen. Dit verslag gaat in voorkomend geval vergezeld van passende voorstellen.

Specifieke maatregelen kunnen bij Europese wet of kaderwet buiten de fondsen om worden vastgesteld, onverminderd de maatregelen die in het kader van ander beleid van de Unie worden vastgesteld. De Europese wet of kaderwet wordt na raadpleging van het Comité van de Regio's en van het Economisch en Sociaal Comité vastgesteld.

Artikel III-113 (voorheen artikel 160)

Het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling is bedoeld om een bijdrage te leveren aan het ongedaan maken van de belangrijkste regionale onevenwichtigheden in de Unie, door deel te nemen aan de ontwikkeling en de structurele aanpassing van regio's met een ontwikkelingsachterstand en aan de omschakeling van industriegebieden met teruglopende economische activiteit.

Artikel III-114 (voorheen artikel 161)

Onverminderd [artikel III-115 (voorheen artikel 162)], worden bij Europese wet de taken, de prioritaire doelstellingen en de organisatie van de structuurfondsen vastgesteld - hetgeen ook samenvoeging van de fondsen kan omvatten - en de algemene regels die voor deze fondsen gelden, alsmede de bepalingen die nodig zijn voor de doeltreffende werking van de fondsen en de coördinatie tussen de fondsen onderling en met de andere bestaande financieringsinstrumenten.

Een bij Europese wet opgericht cohesiefonds levert een financiële bijdrage aan projecten op het gebied van milieu en trans-Europese netwerken in de sfeer van de vervoersinfrastructuur.

De Europese wet wordt in alle gevallen na raadpleging van het Comité van de Regio's en van het Economisch en Sociaal Comité vastgesteld. De Raad van Ministers besluit tot 1 januari 2007 met eenparigheid van stemmen.

Artikel III-115 (voorheen artikel 162)

De toepassingsmaatregelen met betrekking tot het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling worden bij Europese wet vastgesteld. De wet wordt na raadpleging van het Comité van de Regio's en van het Economisch en Sociaal Comité vastgesteld.

Ten aanzien van het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de landbouw, afdeling Oriëntatie, en het Europees Sociaal Fonds zijn onderscheidenlijk de [artikelen III-122 en III-110 (voorheen artikelen 37 en 148)] van toepassing.

AFDELING 4
LANDBOUW EN VISSERIJ

Artikel III-116 (nieuw)

De Unie stelt een gemeenschappelijk landbouw- en visserijbeleid vast en voert dit uit.

Onder landbouwproducten worden verstaan de voortbrengselen van bodem, veeteelt en visserij, alsmede de producten in eerste graad van bewerking welke met de genoemde voortbrengselen rechtstreeks verband houden. Verwijzingen naar het gemeenschappelijk landbouwbeleid of naar de landbouw gelden tevens als verwijzing naar de visserij, gezien de bijzondere kenmerken van de visserijsector.

Artikel III-117 (voorheen artikel 32)

1. De interne markt omvat mede de landbouw en de handel in landbouwproducten.
2. Voorzover in de [artikelen III-118 tot en met III-123 (voorheen artikelen 33 tot en met 38)] niet anders is bepaald, zijn de regels voor de instelling van de interne markt van toepassing op landbouwproducten.
3. De in [bijlage I] vermelde producten vallen onder de artikelen III-118 tot en met III-123 (voorheen 33 tot en met 38).
4. De werking en de ontwikkeling van de interne markt voor de landbouwproducten dienen gepaard te gaan met de totstandkoming van een gemeenschappelijk landbouwbeleid.

Artikel III-118 (voorheen artikel 33)

1. Het gemeenschappelijk landbouwbeleid heeft ten doel:
  - a) de productiviteit van de landbouw te doen toenemen door de technische vooruitgang te bevorderen en door zowel de rationele ontwikkeling van de landbouwproductie als een optimaal gebruik van de productiefactoren, met name de arbeidskrachten, te bewerkstelligen,
  - b) aldus de landbouwbevolking een redelijke levensstandaard te verzekeren, met name door de verhoging van het hoofdelijk inkomen van hen die in de landbouw werkzaam zijn,
  - c) de markten te stabiliseren,
  - d) de voorziening veilig te stellen,
  - e) redelijke prijzen bij de levering aan verbruikers te verzekeren.
2. Bij de totstandbrenging van het gemeenschappelijk landbouwbeleid en van de daarvoor te treffen bijzondere voorzieningen zal rekening gehouden worden met:
  - a) de bijzondere aard van het landbouwbedrijf, welke voortvloeit uit de maatschappelijke structuur van de landbouw en uit de structurele en natuurlijke ongelijkheid tussen de verschillende landbouwgebieden,

- b) de noodzaak de dienstige aanpassingen geleidelijk te doen verlopen,
- c) het feit, dat de landbouwsector in de lidstaten nauw verweven is met de gehele economie.

Artikel III-119 (voorheen artikel 34)

1. Om de in [artikel III-118 (voorheen artikel 33)] genoemde doelstellingen te verwezenlijken wordt een gemeenschappelijke ordening van de landbouwmarkten tot stand gebracht.

Naar gelang van de producten neemt deze ordening een van de volgende vormen aan:

- a) gemeenschappelijke regels inzake mededinging,
- b) verplichte coördinatie van de verschillende nationale marktorganisaties,
- c) een Europese marktorganisatie.

2. De gemeenschappelijke ordening in een der in lid 1 vermelde vormen kan alle maatregelen medebrengen welke noodzakelijk zijn om de in [artikel III-118 (voorheen artikel 33)] genoemde doelstellingen te verwezenlijken, met name prijsregelingen, subsidies zowel voor de productie als voor het in de handel brengen der verschillende producten, systemen van voorraadvorming en opslag en gemeenschappelijke organisatorische voorzieningen voor de stabilisatie van de in- of uitvoer.

De gemeenschappelijke ordening moet zich beperken tot het nastreven van de in [artikel III-118 (voorheen artikel 33)] genoemde doelstellingen en elke discriminatie tussen producenten of verbruikers in de Unie uitsluiten.

Een eventueel gemeenschappelijk prijsbeleid moet op gemeenschappelijke criteria en op een-vormige berekeningswijzen berusten.

3. Om de in lid 1 bedoelde gemeenschappelijke ordening aan haar doel te laten beantwoorden, kunnen een of meer oriëntatie- en garantiefondsen voor de landbouw in het leven worden geroepen.

Artikel III-120 (voorheen artikel 35)

Ter verwezenlijking van de in [artikel III-118 (voorheen artikel 33)] genoemde doeleinden kunnen in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid met name maatregelen worden getroffen met betrekking tot:

- a) een doeltreffende coördinatie van hetgeen ondernomen wordt op het gebied van beroeps-opleiding, landbouwkundig onderzoek en landbouwkundige voorlichting, welke coördinatie gemeenschappelijk gefinancierde projecten of instellingen kan omvatten,
- b) gemeenschappelijke acties voor de ontwikkeling van het verbruik van bepaalde producten.

Artikel III-121 (voorheen artikel 36)

1. De [afdeling] over regels betreffende de mededinging is op de voortbrenging van en de handel in landbouwproducten slechts in zoverre van toepassing, als bij Europese wet of kaderwet met inachtneming van de in [artikel III-122 (voorheen artikel 37, lid 2)] vermelde doelstellingen en overeenkomstig [artikel III-118 (voorheen artikel 33)] wordt bepaald.
2. De Raad van Ministers kan op voorstel van de Commissie een Europese verordening of een Europees besluit vaststellen waarbij machtiging wordt gegeven tot het verlenen van steun:
  - a) ter bescherming van door structurele of natuurlijke omstandigheden benadeelde bedrijven,
  - b) in het kader van economische ontwikkelingsplannen.

Artikel III-122 (voorheen artikel 37)

1. De Commissie doet voorstellen voor de totstandbrenging en de uitvoering van het gemeenschappelijk landbouwbeleid, waaronder begrepen de vervanging van nationale organisaties door een van de in [artikel III-119 (voorheen artikel 34, lid 1),] genoemde vormen van gemeenschappelijke ordening en de uitvoering van de in [deze afdeling] vermelde maatregelen.

Deze voorstellen houden rekening met de samenhang van de in deze afdeling genoemde landbouwaspecten.

2. Bij Europese wet of kaderwet wordt de in [artikel III-119 (voorheen artikel 34, lid 1)], bedoelde gemeenschappelijke ordening van de landbouwmarkt ingesteld en worden de overige bepalingen vastgesteld die nodig zijn om de doelstellingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid na te streven. De wet of kaderwet wordt vastgesteld na raadpleging van het Economisch en Sociaal Comité.
3. De Raad van Ministers regelt op voorstel van de Commissie bij Europese verordening of bij Europees besluit de prijsbepaling, de heffingen, de steun en de kwantitatieve beperkingen, alsook de vaststelling en verdeling van de vangstmogelijkheden.
4. De in [artikel III-119 (voorheen artikel 34, lid 1)], genoemde gemeenschappelijke ordening kan overeenkomstig [lid 2] in de plaats worden gesteld van nationale marktorganisaties:
  - a) indien de gemeenschappelijke ordening aan lidstaten die tegen deze maatregelen gekant zijn en die zelf over een nationale organisatie voor de betrokken productie beschikken, gelijkwaardige waarborgen biedt inzake de werkgelegenheid en de levensstandaard van de betrokken producenten, met inachtneming van de snelheid van de mogelijke aanpassingen en van de noodzakelijke specialisatie, en
  - b) indien deze ordening het handelsverkeer binnen de Unie soortgelijke voorwaarden biedt als die welke op de nationale markt bestaan.

5. Indien voor bepaalde grondstoffen een gemeenschappelijke ordening in het leven wordt geroepen voordat er een gemeenschappelijke ordening voor de overeenkomstige verwerkte producten bestaat, mogen de betrokken grondstoffen die gebruikt worden voor de producten welke voor uitvoer naar derde landen zijn bestemd, van buiten de Unie worden ingevoerd.

Artikel III-123 (voorheen artikel 38)

Indien in een lidstaat een product onder een nationale marktorganisatie valt of onder een binnenlandse regeling van gelijke werking welke een gelijksoortige productie in een andere lidstaat bij de mededinging nadelig beïnvloedt, leggen de lidstaten een compenserende heffing op de invoer van dat product uit de lidstaat waar de organisatie of de regeling bestaat, tenzij deze staat een compenserende heffing op de uitvoer toepast.

De Commissie regelt bij Europees besluit de hoogte van deze heffingen zodanig als nodig is om het evenwicht te herstellen. Zij kan eveneens machtiging verlenen tot het nemen van andere maatregelen waarvan zij de voorwaarden en wijze van toepassing vaststelt.

AFDELING 5

HET MILIEU

Artikel III-124 (voorheen artikel 174)

1. Het beleid van de Unie op milieugebied draagt bij tot het nastreven van de volgende doelstellingen:

- a) behoud, bescherming en verbetering van de kwaliteit van het milieu;
- b) bescherming van de gezondheid van de mens;
- c) behoedzaam en rationeel gebruik van natuurlijke hulpbronnen;
- d) bevordering op internationaal vlak van maatregelen om het hoofd te bieden aan regionale of mondiale milieuproblemen.

2. De Unie streeft in haar milieubeleid naar een hoog niveau van bescherming, rekening houdend met de uiteenlopende situaties in de verschillende regio's van de Unie. Het beleid van de Unie berust op het voorzorgsbeginsel en het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden, en het beginsel, dat de vervuiler betaalt.

In dit verband bevatten de harmonisatiemaatregelen die voldoen aan de eisen inzake milieubescherming, in de gevallen die daarvoor in aanmerking komen, een vrijwaringsclausule op grond waarvan de lidstaten om niet-economische milieuredenen voorlopige regelingen kunnen treffen welke aan een controleprocedure van de Unie onderworpen zijn.

3. Bij het bepalen van het beleid op milieugebied houdt de Unie rekening met:

- a) de beschikbare wetenschappelijke en technische gegevens;
- b) de milieuomstandigheden in de onderscheiden regio's van de Unie;
- c) de voordelen en lasten die kunnen voortvloeien uit optreden, onderscheidenlijk niet-optreden;
- d) de economische en sociale ontwikkeling van de Unie als geheel en de evenwichtige ontwikkeling van de regio's.

4. In het kader van hun onderscheiden bevoegdheden werken de Unie en de lidstaten samen met derde landen en de op milieugebied bevoegde internationale organisaties. De regels voor deze samenwerking kunnen worden vastgelegd in overeenkomsten tussen de Unie en de betrokken derde partijen, waarover wordt onderhandeld en die worden gesloten overeenkomstig [artikel III-222 (voorheen artikel 300)].

De eerste alinea doet geen afbreuk aan de bevoegdheid van de lidstaten om in internationale fora te onderhandelen en internationale overeenkomsten te sluiten.

Artikel III-125 (voorheen artikel 175)

1. Bij Europese wet of kaderwet worden de maatregelen vastgesteld om de doelstellingen van [artikel III-124 (voorheen artikel 174)] te verwezenlijken. De wet of kaderwet wordt vastgesteld na raadpleging van het Comité van de Regio's en van het Economisch en Sociaal Comité.

2. In afwijking van lid 1 en onverminderd [artikel III-62 (voorheen artikel 95)], stelt de Raad van Ministers met eenparigheid van stemmen Europese wetten of kaderwetten vast met betrekking tot:

- a) maatregelen van in hoofdzaak fiscale aard;
- b) maatregelen die van invloed zijn op:
  - i) de ruimtelijke ordening;
  - ii) het kwantitatieve waterbeheer, of die rechtstreeks dan wel zijdelings betrekking hebben op de beschikbaarheid van de watervoorraden;
  - iii) de bodembestemming, met uitzondering van het afvalstoffenbeheer;
- c) maatregelen die van aanzienlijke invloed zijn op de keuze van een lidstaat tussen verschillende energiebronnen en de algemene structuur van zijn energievoorziening.

De Raad van Ministers kan met eenparigheid van stemmen bij Europese wet bepalen dat de gewone wetgevingsprocedure van toepassing wordt op de in de eerste alinea van dit lid bedoelde aangelegenheden.

De Raad van Ministers besluit in alle gevallen na raadpleging van het Europees Parlement, van het Comité van de Regio's en van het Economisch en Sociaal Comité.

3. Bij Europese wet worden algemene actieprogramma's vastgesteld waarin de te verwezenlijken prioritaire doelstellingen worden vastgelegd. Deze wet wordt vastgesteld na raadpleging van het Comité van de Regio's en van het Economisch en Sociaal Comité.

De voor de uitvoering van die programma's nodige maatregelen worden vastgesteld overeenkomstig lid 1, respectievelijk lid 2.

4. Onverminderd bepaalde door de Unie vastgestelde maatregelen, dragen de lidstaten zorg voor de financiering en de uitvoering van het milieubeleid.

5. Onverminderd het beginsel, dat de vervuiler betaalt, behelst een op grond van lid 1 vastgestelde maatregel die voor de overheid van een lidstaat onevenredig hoge kosten met zich meebrengt:

- a) ontheffingen van tijdelijke aard en/of
- b) financiële steun uit het Cohesiefonds.

Artikel III-126 (voorheen artikel 176)

De beschermende bepalingen die worden vastgesteld uit hoofde van [artikel III-125 (voorheen artikel 175)], beletten niet dat een lidstaat verdergaande beschermende bepalingen vaststelt. Zulke bepalingen moeten verenigbaar zijn met de Grondwet. Zij worden ter kennis gebracht van de Commissie.

AFDELING 6

CONSUMENTENBESCHERMING

Artikel III-127 (voorheen artikel 153)

1. Om de belangen van consumenten te bevorderen en een hoog niveau van consumentenbescherming te waarborgen, draagt de Unie bij tot de bescherming van de gezondheid, de veiligheid en de economische belangen van consumenten, alsmede tot de bevordering van hun recht op voorlichting en vorming, en hun recht van vereniging om hun belangen te behartigen.
2. De Unie draagt bij tot de verwezenlijking van de in lid 1 genoemde doelstellingen door middel van:
  - a) maatregelen die op grond van [artikel III-62 (voorheen artikel 95)] in het kader van de totstandbrenging van de interne markt worden vastgesteld;
  - b) maatregelen om het beleid van de lidstaten te ondersteunen, aan te vullen en te controleren.
3. De in lid 2, onder b), bedoelde maatregelen worden bij Europese wet of kaderwet vastgesteld. De wet of kaderwet wordt vastgesteld na raadpleging van het Economisch en Sociaal Comité.
4. De uit hoofde van lid 3 vastgestelde handelingen beletten niet dat een lidstaat regelingen voor een hogere graad van bescherming handhaaft of treft. Deze bepalingen moeten verenigbaar zijn met de Grondwet. Zij worden ter kennis gebracht van de Commissie.

AFDELING 7

VERVOER

Artikel III-128 (voorheen artikel 70)

De doelstellingen van de Grondwet worden wat het in deze titel geregelde onderwerp betreft nagestreefd in het kader van een gemeenschappelijk vervoerbeleid.

Artikel III-129 (voorheen artikel 71)

1. Bij Europese wet of kaderwet wordt [artikel III-128 (voorheen artikel 70)] uitgevoerd, met inachtneming van de bijzondere aspecten van het vervoer. De wet wordt vastgesteld na raadpleging van het Comité van de Regio's en van het Economisch en Sociaal Comité.

De Europese wet of kaderwet behelst:

- a) gemeenschappelijke regels voor internationaal vervoer vanuit of naar het grondgebied van een lidstaat of over het grondgebied van een of meer lidstaten,
- b) de voorwaarden waaronder vervoerondernemers worden toegelaten tot nationaal vervoer in een lidstaat waarin zij niet woonachtig zijn,
- c) maatregelen ter verbetering van de veiligheid van het vervoer,
- d) alle overige dienstige maatregelen.

Artikel III-130 (voorheen artikel 72)

Totdat de in [artikel III-129 (voorheen artikel 71, lid 1)], bedoelde Europese wet of kaderwet is vastgesteld, en behoudens vaststelling met eenparigheid van stemmen van een Europees besluit van de Raad van Ministers waarbij een afwijking wordt toegestaan, mag geen enkele lidstaat de onderscheidende bepalingen, die terzake gelden vanaf 1 januari 1958 of, voor de toetredende staten, vanaf de datum van hun toetreding, zodanig veranderen, dat zij daardoor in hun rechtstreekse of zijdelingse uitwerking minder gunstig worden voor vervoerondernemers uit overige lidstaten dan voor de nationale vervoerondernemers.

Artikel III-131 (voorheen artikel 73)

Met deze Grondwet zijn verenigbaar steunmaatregelen die beantwoorden aan de behoeften van de coördinatie van het vervoer of die overeenkomen met de vergoeding van bepaalde met het begrip "openbare dienst" verbonden, verplichte dienstverrichtingen.

Artikel III-132 (voorheen artikel 74)

Bij iedere in het kader van deze Grondwet vastgestelde maatregel op het gebied van vrachtprijzen en vervoervoorwaarden dient de economische toestand van de vervoerondernemers in aanmerking te worden genomen.

Artikel III-133 (voorheen artikel 75)

1. In het verkeer binnen de Unie is iedere discriminatie verboden die erin bestaat dat een vervoerondernemer voor dezelfde verbindingen verschillende vrachtprijzen en vervoervoorwaarden voor gelijke goederen hanteert naar gelang van de lidstaat van herkomst of van bestemming van de vervoerde waren.
2. Lid 1 sluit niet uit dat krachtens [artikel III-129 (voorheen artikel 71, lid 1)], andere Europese wetten of kaderwetten kunnen worden vastgesteld.
3. De Raad van Ministers stelt op voorstel van de Commissie Europese verordeningen of besluiten vast die erop zijn gericht de uitvoering van lid 1 te waarborgen. De Raad besluit na raadpleging van het Europees Parlement en het Economisch en Sociaal Comité.

De Raad van Ministers kan met name bij Europese verordening of bij Europees besluit het nodige regelen om de instellingen in staat te stellen te waken over de naleving van het in lid 1 genoemde voorschrift en om te bewerkstelligen dat de gebruikers volledig voordeel hebben van dit voorschrift.

4. De Commissie onderzoekt eigener beweging of op verzoek van een lidstaat de in lid 1 bedoelde gevallen van discriminatie en stelt na raadpleging van elke belanghebbende lidstaat in het kader van de in lid 3 bedoelde Europese verordeningen of besluiten de nodige Europese besluiten vast.

Artikel III-134 (voorheen artikel 76)

1. Behoudens machtiging op grond van een Europees besluit van de Commissie, is het een lidstaat verboden voor vervoer binnen de Unie prijzen en voorwaarden op te leggen die enig element van steun of bescherming in het belang van een of meer ondernemingen of bepaalde industrieën inhouden.
2. De Commissie onderwerpt eigener beweging of op verzoek van een lidstaat de in lid 1 bedoelde prijzen en voorwaarden aan een onderzoek en houdt daarbij rekening met, enerzijds, de vereisten van een passend regionaal economisch beleid, de behoeften van minder ontwikkelde gebieden en de moeilijkheden die zich in door politieke omstandigheden ernstig benadeelde streken voordoen, en, anderzijds, de gevolgen van die prijzen en voorwaarden voor de mededinging tussen de verschillende takken van vervoer.

De Commissie stelt na raadpleging van elke betrokken lidstaat de nodige Europese besluiten vast.

3. Het in lid 1 bedoelde verbod is niet van toepassing op mededingingstarieven.

Artikel III-135 (voorheen artikel 77)

De heffingen of andere rechten welke naast de vervoerprijs door een vervoerondernemer in verband met grensoverschrijding in rekening worden gebracht, mogen een redelijk peil niet te boven gaan, gelet op de werkelijke kosten die door de grensoverschrijding feitelijk zijn veroorzaakt.

De lidstaten streven naar een verlaging van deze kosten.

De Commissie kan de lidstaten aanbevelingen doen voor de toepassing van dit artikel.

Artikel III-136 (voorheen artikel 78)

De bepalingen van [deze afdeling] staan in de Bondsrepubliek Duitsland genomen maatregelen niet in de weg, voorzover deze noodzakelijk zijn om de economische nadelen welke door de deling van Duitsland zijn berokkend aan de economie van de door de deling getroffen streken in de Bondsrepubliek te compenseren.

Artikel III-137 (voorheen artikel 79)

Een comité van raadgevende aard, bestaande uit door de regeringen van de lidstaten aangewezen deskundigen, wordt aan de Commissie toegevoegd. De Commissie raadpleegt het comité over vervoeraangelegenheden zo dikwijls zij dat nodig acht.

Artikel III-138 (voorheen artikel 80)

1. Deze afdeling is van toepassing op het vervoer per spoor, over de weg en over de binnenwateren.
2. Bij Europese wet of kaderwet kunnen passende maatregelen worden vastgesteld voor de zeevaart en de luchtvaart. Deze wet of kaderwet wordt aangenomen na raadpleging van het Comité van de Regio's en van het Economisch en Sociaal Comité.

AFDELING 8

TRANS-EUROPESE NETWERKEN

Artikel III-139 (voorheen artikel 154)

1. Teneinde bij te dragen tot de verwezenlijking van de in [artikelen III-11 en III-111 (voorheen artikelen 14 en 158)] bedoelde doelstellingen en om de burgers van de Unie, de economische subjecten, alsmede de regionale en lokale gemeenschappen in staat te stellen ten volle profijt te trekken van de voordelen die uit de totstandkoming van een ruimte zonder binnengrenzen voortvloeien, draagt de Unie bij tot de totstandbrenging en ontwikkeling van trans-Europese netwerken op het gebied van vervoers-, telecommunicatie- en energie-infrastructuur.
2. In het kader van een stelsel van open en concurrerende markten is het optreden van de Unie gericht op de bevordering van de onderlinge koppeling en interoperabiliteit van nationale netwerken, alsmede van de toegang tot deze netwerken. Daarbij wordt de noodzaak in aanmerking genomen om verbindingen tot stand te brengen tussen insulaire, niet aan zee grenzende en perifere regio's en de centrale regio's van de Unie.

Artikel III-140 (voorheen artikel 155)

1. Voor de verwezenlijking van de in [artikel III-139 (voorheen artikel 154)] genoemde doelstellingen:
  - a) stelt de Unie een geheel van richtsnoeren op betreffende de doelstellingen, de prioriteiten en de grote lijnen van de op het gebied van trans-Europese netwerken voorgenomen maatregelen; in deze richtsnoeren worden projecten van gemeenschappelijk belang aangegeven;
  - b) treft de Unie alle maatregelen die nodig kunnen blijken om de interoperabiliteit van de netwerken te bewerkstelligen, met name op het gebied van de harmonisatie van technische normen;
  - c) kan de Unie steun verlenen aan door de lidstaten gesteunde projecten van gemeenschappelijk belang, die als zodanig zijn aangegeven in het kader van de onder a) bedoelde richtsnoeren, met name in de vorm van uitvoerbaarheidsstudies, garanties voor leningen of rentesubsidies; de Unie kan ook uit het Cohesiefonds bijdragen aan de financiering van projecten in de lidstaten op het terrein van de vervoersinfrastructuur.

Bij het optreden van de Unie wordt rekening gehouden met de economische levensvatbaarheid van de projecten.

2. Bij Europese wet of kaderwet worden de in lid 1 bedoelde richtsnoeren en andere maatregelen vastgesteld. De wet of kaderwet wordt aangenomen na raadpleging van het Comité van de Regio's en van het Economisch en Sociaal Comité.

Voor richtsnoeren en projecten van gemeenschappelijk belang die betrekking hebben op het grondgebied van een lidstaat, is de goedkeuring van de betrokken lidstaat vereist.

3. De lidstaten coördineren in samenspraak met de Commissie het nationaal beleid voorzover dat van grote invloed kan zijn op de verwezenlijking van de in [artikel III-139 (voorheen artikel 154)] bedoelde doelstellingen. De Commissie kan in nauwe samenwerking met de lidstaten alle dienstige initiatieven nemen om deze coördinatie te bevorderen.

4. De Unie kan met derde landen samenwerken om projecten van gemeenschappelijk belang te bevorderen en de interoperabiliteit van de netwerken te bewerkstelligen.

AFDELING 9

ONDERZOEK EN TECHNOLOGISCHE ONTWIKKELING

Artikel III-141 (voorheen artikel 163)

1. De Unie streeft ernaar de wetenschappelijke en technologische grondslagen van de industrie van de Unie te versterken en de ontwikkeling van de internationale concurrentiepositie van de Unie te begunstigen, alsmede de onderzoekactiviteiten te bevorderen die uit hoofde van andere hoofdstukken van de Grondwet nodig worden geacht.
2. Te dien einde stimuleert zij in de gehele Unie ondernemingen, waaronder kleine en middelgrote ondernemingen, onderzoekcentra en universiteiten bij hun inspanningen op het gebied van hoogwaardig onderzoek en hoogwaardige technologische ontwikkeling. De Unie ondersteunt hun streven naar onderlinge samenwerking, waarbij het beleid er vooral op gericht is ondernemingen in staat te stellen de mogelijkheden van de interne markt te benutten, in het bijzonder door openstelling van de nationale overheidsopdrachten, vaststelling van gemeenschappelijke normen en opheffing van de wettelijke en fiscale belemmeringen welke die samenwerking in de weg staan.
3. Alle activiteiten van de Unie uit hoofde van de Grondwet, met inbegrip van demonstratieprojecten, op het gebied van onderzoek en technologische ontwikkeling worden vastgesteld en uitgevoerd overeenkomstig [deze afdeling].

Artikel III-142 (voorheen artikel 164)

Voor de verwezenlijking van de in artikel III-141 genoemde doelstellingen onderneemt de Unie de volgende activiteiten, die de activiteiten van de lidstaten aanvullen:

- a) uitvoering van programma's voor onderzoek, technologische ontwikkeling en demonstratie, waarbij de samenwerking met en tussen ondernemingen, onderzoekcentra en universiteiten wordt bevorderd;
- b) bevordering van de samenwerking van de Unie met derde landen en internationale organisaties inzake onderzoek, technologische ontwikkeling en demonstratie;
- c) verspreiding en exploitatie van de resultaten van de activiteiten van de Unie inzake onderzoek, technologische ontwikkeling en demonstratie;
- d) stimulering van de opleiding en de mobiliteit van onderzoekers in de Unie.

Artikel III-143 (voorheen artikel 165)

1. De Unie en de lidstaten coördineren hun activiteiten op het gebied van onderzoek en technologische ontwikkeling om zodoende de onderlinge samenhang van het beleid van de lidstaten en het beleid van de Unie te verzekeren.
2. De Commissie kan in nauwe samenwerking met de lidstaten initiatieven nemen om de in lid 1 bedoelde coördinatie te bevorderen, **met name initiatieven om richtsnoeren en indicatoren vast te stellen, de uitwisseling van beste praktijken te regelen en de nodige elementen met het oog op periodieke controle en evaluatie te verzamelen. Het Europees Parlement wordt ten volle in kennis gesteld.**

Artikel III-144 (voorheen artikel 166)

1. Bij Europese wet wordt het meerjarenkaderprogramma vastgesteld waarin alle activiteiten van de Unie op het gebied van onderzoek en technologische ontwikkeling zijn opgenomen. Deze wet wordt aangenomen na raadpleging van het Economisch en Sociaal Comité.

In het kaderprogramma:

- a) worden de wetenschappelijke en technologische doelstellingen die met de in [artikel III-142 (voorheen artikel 164)] bedoelde activiteiten moeten worden verwezenlijkt, alsmede de daarmee samenhangende prioriteiten, vastgesteld;
  - b) worden de grote lijnen van deze activiteiten aangegeven;
  - c) worden het totale maximumbedrag van en regels voor de financiële deelneming van de Unie aan het kaderprogramma, alsmede de onderscheiden deelbedragen voor elk van de voorgenomen activiteiten, vastgelegd.
2. Het kaderprogramma wordt naar gelang van de ontwikkeling van de situatie aangepast of aangevuld.
  3. Het kaderprogramma wordt uitgevoerd door middel van specifieke programma's die binnen elke activiteit worden ontwikkeld. In ieder specifiek programma worden de bepalingen voor de uitvoering ervan, de looptijd en de nodig geachte middelen vastgelegd. Het totaal van de in de specifieke programma's vastgelegde bedragen mag niet meer belopen dan het voor het kaderprogramma en voor elke activiteit vastgelegde totale maximumbedrag.
  4. De Raad van Ministers stelt op voorstel van de Commissie de Europese verordeningen of besluiten houdende de specifieke programma's vast. Hij besluit na raadpleging van het Europees Parlement en van het Economisch en Sociaal Comité.

Artikel III- 145 (voorheen artikel 167)

Voor de uitvoering van het meerjarenkaderprogramma worden bij Europese wet of kaderwet de volgende regels vastgesteld:

- a) de regels voor de deelneming van ondernemingen, onderzoekcentra en universiteiten;
- b) de regels voor de verspreiding van de onderzoeksresultaten.

De Europese wet of kaderwet wordt aangenomen na raadpleging van het Economisch en Sociaal Comité.

Artikel III-146 (voorheen artikel 168)

Bij de uitvoering van het meerjarenkaderprogramma kunnen bij Europese wet aanvullende programma's worden vastgesteld waaraan alleen wordt deelgenomen door bepaalde lidstaten, die zorg dragen voor de financiering daarvan, onder voorbehoud van eventuele deelneming van de Unie.

Bij deze wet worden de regels voor de aanvullende programma's vastgesteld, met name voor wat betreft de verspreiding van de kennis en de toegang van andere lidstaten. Deze wet wordt aangenomen na raadpleging van het Economisch en Sociaal Comité en met de goedkeuring van de betrokken lidstaten.

Artikel III-147 (voorheen artikel 169)

Bij de uitvoering van het meerjarenkaderprogramma kan een Europese wet voorzien in deelneming van de Unie aan door verscheidene lidstaten opgezette onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma's, met inbegrip van deelneming aan de voor de uitvoering van die programma's tot stand gebrachte structuren; deze deelneming betreft de goedkeuring van de betrokken lidstaten.

Deze wet wordt vastgesteld na raadpleging van het Economisch en Sociaal Comité.

Artikel III-148 (voorheen artikel 170)

Bij de uitvoering van het meerjarenkaderprogramma kan de Unie voorzien in samenwerking van de Unie met derde landen of internationale organisaties op het gebied van onderzoek en technologische ontwikkeling en demonstratie.

De regels voor deze samenwerking kunnen worden vastgesteld in overeenkomsten tussen de Unie en de betrokken derde partijen, waarover wordt onderhandeld en die worden gesloten overeenkomstig [artikel III-222 (voorheen artikel 300)].

Artikel III-149 (voorheen artikel 171)

De Raad van Ministers kan op voorstel van de Commissie bij Europese verordening of Europees besluit vaststellen, dat gemeenschappelijke ondernemingen of andere structuren worden opgericht ten dienste van de goede uitvoering van programma's van de Unie voor onderzoek en technologische ontwikkeling en demonstratie. De Raad besluit na raadpleging van het Europees Parlement en het Economisch en Sociaal Comité.

Artikel III-150 (nieuw)

1. Om de wetenschappelijke en technische vooruitgang, het industriële concurrentievermogen en de uitvoering van haar beleid te bevorderen, stippelt de Unie een Europees ruimtebeleid uit. Daartoe kan zij gemeenschappelijke initiatieven bevorderen, onderzoek en technologische ontwikkeling steunen en de nodige inspanningen coördineren voor de verkenning en het gebruik van de ruimte.

2. Om bij te dragen aan de verwezenlijking van de in lid 1 bedoelde doelstellingen, worden bij Europese wet of kaderwet maatregelen vastgesteld, die de vorm kunnen hebben van een speciaal Europees ruimteprogramma.

Artikel III-151 (voorheen artikel 173)

Aan het begin van ieder jaar legt de Commissie aan het Europees Parlement en aan de Raad van Ministers een verslag voor. Dit verslag heeft betrekking op de activiteiten inzake onderzoek en technologische ontwikkeling en op verspreiding van de resultaten in het voorafgaande jaar, alsmede op het werkprogramma van het lopende jaar.

AFDELING 10

ENERGIE

Artikel III-152 (nieuw)

1. In het kader van de totstandbrenging van de interne markt en rekening houdend met de noodzaak om het milieu in stand te houden en te verbeteren, is het beleid van de Unie op het gebied van energie erop gericht:

- a) de werking van de energiemarkt te waarborgen,
- b) de continuïteit van de energielevering in de Unie te waarborgen, en
- c) energie-efficiëntie, energiebesparing en de ontwikkeling van nieuwe en duurzame energie te stimuleren.

2. Bij Europese wet of kaderwet worden maatregelen ter bereiking van de in lid 1 genoemde doelstellingen vastgesteld. De wet of kaderwet wordt aangenomen na raadpleging van het Comité van de Regio's en van het Economisch en Sociaal Comité.

3. De in lid 2 bedoelde wet of kaderwet is, onverminderd [artikel III-125 (voorheen artikel 175, lid 2, onder c)], niet van invloed op de keuze van een lidstaat tussen verschillende energiebronnen en de algemene structuur van zijn energievoorziening.

HOOFDSTUK IV

DE RUIMTE VAN VRIJHEID, VEILIGHEID EN RECHTVAARDIGHEID ¹

AFDELING 1

ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel III-153 (voorheen artikel 1)

1. De Unie is een ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid, waarin de grondrechten geëerbiedigd worden en rekening wordt gehouden met de verschillende rechtstradities en -systemen van de lidstaten.
2. De Unie zorgt ervoor dat aan de binnengrenzen geen personencontroles worden verricht en zij ontwikkelt een gemeenschappelijk beleid op het gebied van asiel, immigratie en controle aan de buitengrenzen, dat gebaseerd is op solidariteit tussen de lidstaten en dat billijk is ten aanzien van de onderdanen van derde landen. Voor de toepassing van dit hoofdstuk worden staatlozen gelijkgesteld met onderdanen van derde landen.
3. De Unie streeft ernaar een hoog niveau van veiligheid te waarborgen, door middel van maatregelen ter voorkoming en bestrijding van criminaliteit, en van racisme en vreemdelingenhaat, maatregelen inzake coördinatie en samenwerking tussen de politieke en justitiële autoriteiten in strafzaken en andere bevoegde autoriteiten, alsmede door de wederzijdse erkenning van rechterlijke beslissingen in strafzaken en, zo nodig, de onderlinge aanpassing van de strafwetgevingen.
4. De Unie vergemakkelijkt de toegang tot de rechter, met name door het beginsel van wederzijdse erkenning van gerechtelijke en buitengerechtelijke beslissingen in civiele zaken.

Artikel III-154 (voorheen artikel 2)

De Europese Raad stelt de strategische richtsnoeren van de wetgevende en operationele programmering in de ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid vast.

Artikel III-155 (voorheen artikel 3)

1. Met betrekking tot de voorstellen en wetgevingsinitiatieven die worden ingediend in het kader van de afdelingen 4 en 5 van dit hoofdstuk, zien de nationale parlementen van de lidstaten erop toe, dat het subsidiariteitsbeginsel wordt geëerbiedigd, en wel overeenkomstig de bijzondere bepalingen in het Protocol betreffende de toepassing van de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid.

De parlementen van de lidstaten kunnen deelnemen aan de evaluatiemechanismen van artikel III-156 en aan de politieke controle van Europol en de evaluatie van de activiteiten van Eurojust, overeenkomstig de artikelen III-169 en III-172.

---

¹ In dit hoofdstuk slaan de verwijzingen naar vroegere artikelen op eerder door het Praesidium aan de Conventie voorgelegde artikelen (CONV 614/03).

Artikel III-156 (voorheen artikel 4)

Onverminderd de artikelen [III-261 tot en met III-263], kan de Raad van Ministers op voorstel van de Commissie bij Europese verordening of Europees besluit vaststellen, dat de lidstaten in samenwerking met de Commissie een objectieve en onpartijdige evaluatie van de uitvoering, door de autoriteiten van de lidstaten, van het door dit hoofdstuk bestreken beleid van de Unie kunnen verrichten, met name ter bevordering van de volledige toepassing van het beginsel van wederzijdse erkenning. Het Europees Parlement en de nationale parlementen van de lidstaten worden op de hoogte gebracht van de inhoud en de resultaten van die evaluatie.

Artikel III-157 (voorheen artikel 5)

Binnen de Raad van Ministers wordt een permanent comité opgericht om ervoor te zorgen dat binnen de Unie de operationele samenwerking op het gebied van de binnenlandse veiligheid wordt bevorderd en versterkt. Onverminderd artikel [III-242], bevordert het comité de coördinatie van het optreden van de bevoegde autoriteiten van de lidstaten. Vertegenwoordigers van de betrokken organen en bureaus van de Unie kunnen bij de werkzaamheden van het comité worden betrokken. Het Europees Parlement en de nationale parlementen van de lidstaten worden over deze werkzaamheden geïnformeerd.

Artikel III-158 (voorheen artikel 6)

Dit hoofdstuk laat de uitoefening van de verantwoordelijkheid van de lidstaten voor de handhaving van de openbare orde en de bescherming van de binnenlandse veiligheid onverlet.

Artikel III-159 (voorheen artikel 7)

De Raad van Ministers stelt bij Europese verordening regels vast voor de administratieve samenwerking tussen de diensten van de lidstaten die bevoegd zijn op de door dit hoofdstuk bestreken gebieden, en tussen deze diensten en de Commissie. De Raad besluit op voorstel van de Commissie, onverminderd artikel [III-160], en na raadpleging van het Europees Parlement.

Artikel III-160 (voorheen artikel 8)

De in de afdelingen 4 en 5 van dit hoofdstuk bedoelde maatregelen worden genomen

- a) op voorstel van de Commissie, of
- b) op initiatief van een kwart van de lidstaten.

AFDELING 2

HET BELEID INZAKE GRENSCONTROLES, ASIEL EN IMMIGRATIE

Artikel III-161 (voorheen artikel 10)

1. De Unie ontwikkelt een beleid dat tot doel heeft:

- a) ervoor te zorgen dat personen, ongeacht hun nationaliteit, bij het overschrijden van de binnengrenzen niet worden gecontroleerd;
- b) te zorgen voor personencontrole en efficiënte bewaking bij het overschrijden van de buitengrenzen;
- c) geleidelijk een geïntegreerd systeem voor het beheer van de buitengrenzen op te zetten.

2. Daartoe worden bij Europese wet of kaderwet maatregelen vastgesteld die betrekking hebben op:

- a) het gemeenschappelijk beleid inzake visa en andere verblijfstitels van korte duur;
- b) de controles waaraan personen bij het overschrijden van de buitengrenzen worden onderworpen;
- c) de voorwaarden waaronder onderdanen van derde landen gedurende een korte periode vrij in de Unie kunnen reizen;
- d) wat nodig is voor de geleidelijke invoering van een geïntegreerd systeem van beheer van de buitengrenzen;
- e) het voorkomen dat personen, ongeacht hun nationaliteit, gecontroleerd worden bij het overschrijden van de binnengrenzen.

3. Dit artikel laat de bevoegdheid van de lidstaten inzake de geografische afbakening van hun grenzen overeenkomstig nationaal recht onverlet.

Artikel III-162 (voorheen artikel 11)

1. De Unie ontwikkelt een gemeenschappelijk beleid inzake asiel en tijdelijke bescherming, teneinde iedere onderdaan van een derde land die internationale bescherming behoeft, een passende status te verlenen en de naleving van het beginsel van non-refoulement te garanderen. Dit beleid moet conform het Verdrag van Genève van 28 juli 1951 en het Protocol van 31 januari 1967 betreffende de status van vluchtelingen en andere toepasselijke verdragen zijn.

2. Te dien einde worden bij Europese wet of kaderwet maatregelen vastgesteld betreffende een gemeenschappelijk Europees asielstelsel dat het volgende behelst:

- a) een uniforme asielstatus voor onderdanen van derde landen die in de hele Unie geldt,
- b) een uniforme subsidiaire-beschermingsstatus voor de onderdanen van derde landen die, als zij geen asiel krijgen in de Europese Unie, internationale bescherming behoeven,
- c) een gemeenschappelijk stelsel voor tijdelijke bescherming van ontheemden in geval van een massale toestroom,
- d) gemeenschappelijke procedures voor toekenning of intrekking van de uniforme status van asiel of van subsidiaire bescherming,
- e) criteria en instrumenten voor de vaststelling van de lidstaat die verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek of van een verzoek om subsidiaire bescherming,
- f) normen betreffende de voorwaarden inzake de opvang van asielzoekers of van aanvragers van subsidiaire bescherming,
- g) partnerschap en samenwerking met derde landen om de stromen van asielzoekers of aanvragers van subsidiaire of tijdelijke bescherming te beheersen.

3. Indien een of meer lidstaten ten gevolge van een plotselinge toestroom van onderdanen van derde landen in een noodsituatie terechtkomen, kan de Raad van Ministers op voorstel van de Commissie Europese verordeningen of besluiten met voorlopige maatregelen ten gunste van de betrokken lidstaat of lidstaten vaststellen. De Raad besluit na raadpleging van het Europees Parlement.

Artikel III-163 (voorheen artikel 12)

1. De Unie ontwikkelt een gemeenschappelijk immigratiebeleid, dat erop gericht is in alle stadia te zorgen voor een efficiënt beheer van de migratiestromen, een billijke behandeling van onderdanen van derde landen die legaal op het grondgebied van de lidstaten verblijven, en een intensievere preventie en bestrijding van illegale immigratie en mensenhandel.

2. Te dien einde worden bij Europese wet of kaderwet maatregelen vastgesteld die betrekking hebben op de volgende gebieden:

- a) de voorwaarden voor toegang en verblijf, en normen betreffende de afgifte door de lidstaten van langlopende visa en verblijfstitels, onder andere met het oog op gezinshereniging;
- b) de omschrijving van de rechten van onderdanen van derde landen die legaal in een lidstaat verblijven, alsook de voorwaarden ter regeling van het vrije verkeer en het vrije verblijf in andere lidstaten,

- c) illegale immigratie en illegaal verblijf, met inbegrip van verwijdering en repatriëring van illegaal verblijvende personen;
- d) bestrijding van mensenhandel, met name handel in vrouwen en kinderen.

3. De Unie kan overeenkomstig artikel [III-222] overeenkomsten met derde landen sluiten die de overname van illegaal verblijvende onderdanen van derde landen door hun land van oorsprong of herkomst beogen.

4. Bij Europese wet of kaderwet kunnen maatregelen worden vastgesteld om het optreden van de lidstaten ter bevordering van de integratie van onderdanen van derde landen die legaal op hun grondgebied verblijven, aan te moedigen en te ondersteunen, met uitzondering van enige harmonisering van de wettelijke of bestuursrechtelijke regelingen van de lidstaten.

Artikel III-164 (voorheen artikel 13)

Aan het in deze afdeling bedoelde beleid van de Unie en de uitvoering daarvan liggen de beginselen van solidariteit en billijke verdeling van de verantwoordelijkheden tussen de lidstaten, ook op financieel vlak, ten grondslag. De handelingen van de Unie die uit hoofde van deze afdeling worden vastgesteld, bevatten, wanneer dat nodig is, bepalingen voor de toepassing van dit beginsel.

AFDELING 3

JUSTITIËLE SAMENWERKING IN CIVIELE ZAKEN

Artikel III-165 (voorheen artikel 14)

1. De Unie ontwikkelt justitiële samenwerking in civiele zaken met grensoverschrijdende gevolgen, die berust op het beginsel van wederzijdse erkenning van rechterlijke beslissingen en van beslissingen in buitengerechtelijke zaken. Deze samenwerking kan maatregelen ter aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke regelingen van de lidstaten omvatten.

2. Te dien einde worden bij Europese wet of kaderwet maatregelen vastgesteld die onder meer het volgende beogen:

- a) de wederzijdse erkenning tussen de lidstaten van rechterlijke beslissingen en van beslissingen in buitengerechtelijke zaken en de tenuitvoerlegging daarvan;
- b) de grensoverschrijdende betekening en kennisgeving van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken;
- c) verenigbaarheid van de in de lidstaten geldende regels voor collisie en jurisdictiegeschillen;
- d) samenwerking bij het vergaren van bewijsmiddelen;
- e) een hoge mate van toegang tot de rechter;
- f) de goede werking van civielrechtelijke procedures, zo nodig door bevordering van de verenigbaarheid van de in de lidstaten geldende bepalingen inzake civiele rechtsvordering;
- g) de ontwikkeling van alternatieve methoden voor geschillenbeslechting;
- h) de ondersteuning van de opleiding van magistraten en justitieel personeel.

3. In afwijking van lid 2, worden maatregelen betreffende het familierecht met grensoverschrijdende gevolgen bij Europese wet of kaderwet van de Raad van Ministers vastgesteld. De Raad van Ministers besluit met eenparigheid van stemmen, na raadpleging van het Europees Parlement.

De Raad van Ministers kan op voorstel van de Commissie bij Europees besluit vaststellen, welke aspecten van het familierecht met grensoverschrijdende gevolgen volgens de gewone wetgevingsprocedure kunnen worden geregeld. De Raad van Ministers besluit met eenparigheid van stemmen, na raadpleging van het Europees Parlement.

AFDELING 4

JUSTITIËLE SAMENWERKING IN STRAFZAKEN

Artikel III-166 (voorheen artikel 15)

1. De justitiële samenwerking in strafzaken in de Unie berust op het beginsel van de wederzijdse erkenning van rechterlijke uitspraken en beslissingen en omvat de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke regelingen van de lidstaten op de in lid 2 en in artikel [III-167] genoemde gebieden

Bij Europese wet of kaderwet worden maatregelen vastgesteld om:

- a) regels en procedures vast te leggen waarmee alle soorten vonnissen en rechterlijke beslissingen overal in de Unie erkend worden;
- b) jurisdictiegeschillen tussen de lidstaten te voorkomen en op te lossen;
- c) de opleiding van magistraten en justitieel personeel te bevorderen;
- d) in het kader van strafvervolging en tenuitvoerlegging van beslissingen de samenwerking tussen de justitiële of gelijkwaardige autoriteiten van de lidstaten te bevorderen.

2. Ter bevordering van de wederzijdse erkenning van vonnissen en rechterlijke beslissingen en van de politieke en justitiële samenwerking in strafzaken met een grensoverschrijdende dimensie kunnen bij Europese kaderwet minimumvoorschriften worden vastgesteld met betrekking tot:

- a) de wederzijdse toelaatbaarheid van bewijs tussen de lidstaten;
- b) de rechten van personen in de strafvordering;
- c) de rechten van slachtoffers van misdrijven;
- d) andere specifieke elementen van de strafvordering, die door de Raad van Ministers vooraf bij Europees besluit worden bepaald. De Raad besluit met eenparigheid van stemmen, na goedkeuring door het Europees Parlement.

De vaststelling van dergelijke minimumvoorschriften belet de lidstaten niet een hoger niveau van bescherming van de rechten van personen in de strafvordering te handhaven of in te voeren.

Artikel III-167 (voorheen artikel 17)

1. Bij Europese kaderwet kunnen minimumvoorschriften worden vastgesteld betreffende de bepaling van strafbare feiten en sancties in verband met vormen van bijzonder zware criminaliteit met een grensoverschrijdende dimensie die voortvloeit uit de aard of de gevolgen van deze inbreuken of uit een bijzondere noodzaak om deze op gemeenschappelijke basis te bestrijden.

Het betreft de volgende vormen van criminaliteit: terrorisme, mensenhandel en seksuele uitbuiting van vrouwen en kinderen, illegale drugshandel, illegale wapenhandel, het witwassen van geld, corruptie, de namaak van betaalmiddelen, computercriminaliteit en de georganiseerde criminaliteit.

Afhankelijk van de ontwikkelingen in de criminaliteit kan de Raad van Ministers bij Europees besluit vaststellen, welke andere vormen van criminaliteit aan de in dit lid genoemde criteria voldoen. De Raad besluit met eenparigheid van stemmen, na goedkeuring door het Europees Parlement.

2. Indien onderlinge aanpassing van het strafrecht nodig blijkt voor een doeltreffende uitvoering van beleid van de Unie op een gebied waarop harmonisatiemaatregelen zijn vastgesteld, kunnen bij Europese kaderwet minimumvoorschriften worden vastgesteld met betrekking tot de bepaling van strafbare feiten en de sancties op het betrokken gebied.

Onverminderd artikel [III-160], wordt deze kaderwet vastgesteld volgens dezelfde procedure als de in de voorgaande alinea bedoelde harmonisatiemaatregelen.

Artikel III-168 (voorheen artikel 18)

Bij Europese wet of kaderwet kunnen maatregelen worden vastgesteld ter stimulering en ondersteuning van het optreden van de lidstaten op het gebied van misdaadpreventie. Deze maatregelen kunnen geen aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke regelingen van de lidstaten inhouden.

Artikel III-169 (voorheen artikel 19)

1. De opdracht van Eurojust bestaat in het ondersteunen en versterken van de coördinatie en de samenwerking tussen de nationale autoriteiten die belast zijn met de vervolging van zware criminaliteit welke twee of meer lidstaten schaadt of een vervolging op gemeenschappelijke basis vereist, op basis van de door de autoriteiten van de lidstaten en Europol uitgevoerde operaties en verstrekte informatie.

2. Bij Europese wet worden de structuur, de werking, het werkterrein en de taken van Eurojust vastgesteld. Deze taken kunnen het volgende omvatten:

- a) de instelling en de coördinatie van strafvervolgingen die worden ingesteld door de bevoegde nationale autoriteiten, met name die welke verband houden met strafbare feiten welke de financiële belangen van de Unie schaden;
- b) de versterking van de justitiële samenwerking, met name door middel van het oplossen van rechtsbevoegdheidsconflicten en van nauwe samenwerking met het Europees justitieel netwerk.

Bij Europese wet wordt tevens bepaald, op welke wijze het Europees Parlement en de nationale parlementen van de lidstaten bij de evaluatie van de activiteiten van Eurojust worden betrokken.

3. In het kader van de in deze bepaling bedoelde vervolgingen en onverminderd artikel [III-170], worden de formele besluiten in verband met de rechtsprocedure genomen door de bevoegde nationale functionarissen.

Artikel III-170 (voorheen artikel 20)

1. Ter bestrijding van ernstige criminaliteit met een grensoverschrijdende dimensie, alsmede van strafbare feiten die de belangen van de Unie schaden, kan op de grondslag van Eurojust bij Europese wet van de Raad van Ministers een Europees openbaar ministerie worden ingesteld. De Raad van Ministers besluit met eenparigheid van stemmen, na goedkeuring door het Europees Parlement.
2. Het Europees openbaar ministerie is, in voorkomend geval in samenwerking met Europol, bevoegd voor het opsporen, vervolgen en voor het gerecht brengen van daders van en medeplichtigen aan zware misdrijven die verscheidene lidstaten schaden, of inbreuken die de financiële belangen van de Unie, zoals omschreven in de in lid 1 bedoelde Europese wet, schaden. Het Europees openbaar ministerie is belast met de rechtsvordering voor de bevoegde rechtbanken van de lidstaten in verband met deze inbreuken.
3. In de in lid 1 bedoelde Europese wet worden het statuut van het Europees openbaar ministerie, de voorwaarden voor de uitoefening van zijn functies, de voor zijn activiteiten geldende procedurevoorschriften en de voorschriften inzake de toelaatbaarheid van bewijs en de voorschriften voor de rechterlijke toetsing van de procedurele handelingen die het in de uitoefening van zijn ambt verricht, vastgesteld.

AFDELING 5

POLITIËLE SAMENWERKING

Artikel III-171 (voorheen artikel 21)

1. De Unie ontwikkelt een vorm van politieke samenwerking waarbij alle bevoegde autoriteiten van de lidstaten betrokken zijn, met inbegrip van de politie, de douane en andere gespecialiseerde wets-handhavingsdiensten die belast zijn met het voorkomen, opsporen en onderzoeken van strafbare feiten.
2. Te dien einde kunnen bij Europese wet of kaderwet maatregelen worden vastgesteld die betrekking hebben op:
  - a) de verzameling, opslag, verwerking, analyse en uitwisseling van relevante informatie;
  - b) steun voor de opleiding van personeel, alsmede samenwerking betreffende de uitwisseling van personeel, apparatuur en onderzoek op het gebied van criminalistiek;
  - c) gemeenschappelijke onderzoekstechnieken voor het opsporen van ernstige vormen van georganiseerde criminaliteit.
3. Bij Europese wet of kaderwet van de Raad van Ministers kunnen maatregelen worden vastgesteld die betrekking hebben op de operationele samenwerking tussen de in dit artikel bedoelde autoriteiten. De Raad van Ministers besluit met eenparigheid van stemmen, na raadpleging van het Europees Parlement.

Artikel III-172 (voorheen artikel 22)

1. De opdracht van Europol is het optreden van de politie-instanties en andere wetshandhavingsdiensten van de lidstaten, alsmede hun wederzijdse samenwerking bij de voorkoming en bestrijding van zware criminaliteit waardoor twee of meer lidstaten worden getroffen, van terrorisme en vormen van criminaliteit die een schending inhouden van een gemeenschappelijk belang dat tot het beleid van de Unie behoort, te ondersteunen en te versterken.
2. De structuur, de werkwijze, het werkterrein en de taken van Europol worden bij Europese wet bepaald. Deze taken kunnen het volgende omvatten:
  - a) de verzameling, opslag, verwerking, analyse en uitwisseling van informatie die met name door de autoriteiten van de lidstaten of van derde landen of instanties worden verstrekt;
  - b) de coördinatie, organisatie en uitvoering van onderzoeken en operationele acties, die gezamenlijk met de bevoegde autoriteiten van de lidstaten of in gezamenlijke onderzoeksteams worden uitgevoerd, in voorkomend geval in samenwerking met Eurojust.

Bij Europese wet wordt tevens bepaald op welke wijze de activiteiten van Europol door het Europees Parlement, tezamen met de nationale parlementen van de lidstaten, worden gecontroleerd.

3. Iedere operationele actie van Europol moet worden uitgevoerd in overleg en overeenstemming met de autoriteiten van de lidstaat op welks of de lidstaten op wier grondgebied de actie wordt uitgevoerd. Over het gebruik van dwangmiddelen beslissen alleen de bevoegde nationale autoriteiten.

Artikel III-173 (voorheen artikel 23)

De voorwaarden en de beperkingen waarbinnen de in de artikelen III-166 en III-171 bedoelde bevoegde autoriteiten van de lidstaten op het grondgebied van een andere lidstaat mogen optreden in overleg en overeenstemming met de autoriteiten van die staat worden bij Europese wet of kaderwet van de Raad van Ministers vastgesteld. De Raad van Ministers besluit met eenparigheid van stemmen, na raadpleging van het Europees Parlement.

HOOFDSTUK V

DE GEBIEDEN WAAROP DE UNIE KAN BESLUITEN COÖRDINEREND, AANVULLEND OF ONDERSTEUNEND OP TE TREDEN

AFDELING 1

VOLKSGEZONDHEID

Artikel III-174 (voorheen artikel 152)

1. Bij de bepaling en de uitvoering van ieder beleid en ieder optreden van de Unie wordt een hoog niveau van bescherming van de menselijke gezondheid verzekerd.

Het optreden van de Unie, dat een aanvulling vormt op het nationale beleid, is gericht op verbetering van de volksgezondheid, preventie van ziekten en aandoeningen bij de mens, en het wegnemen van bronnen van gevaar voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid. Dit optreden omvat de bestrijding van grote bedreigingen van de gezondheid, door het bevorderen van onderzoek naar de oorzaken, de overdracht en de preventie daarvan, alsmede door het bevorderen van gezondheidsvoorlichting en gezondheidsonderwijs.

De Unie vult het optreden van de lidstaten ter vermindering van de schade aan de gezondheid door drugsgebruik, met inbegrip van voorlichting en preventie, aan.

2. De Unie moedigt samenwerking tussen de lidstaten op de in dit artikel bedoelde gebieden aan en steunt zo nodig hun optreden.

De lidstaten coördineren in samenspraak met de Commissie hun beleid en programma's op de in lid 1 bedoelde gebieden. De Commissie kan, in nauw contact met de lidstaten, initiatieven nemen om deze coördinatie te bevorderen, **met name initiatieven om richtsnoeren en indicatoren vast te stellen, de uitwisseling van beste praktijken te regelen en de nodige elementen met het oog op periodieke controle en evaluatie te verzamelen. Het Europees Parlement wordt ten volle in kennis gesteld.**

3. De Unie en de lidstaten bevorderen de samenwerking met derde landen en met de voor volksgezondheid bevoegde internationale organisaties.

4. Bij Europese wet of kaderwet wordt het nodige geregeld waardoor wordt bijgedragen tot de verwezenlijking van de doelstellingen van dit artikel, en wel door het treffen van de volgende maatregelen om gemeenschappelijke veiligheidskwesties het hoofd te bieden:

- a) maatregelen waarbij hoge kwaliteits- en veiligheidseisen worden gesteld aan organen en stoffen van menselijke oorsprong, bloed en bloedderivaten; deze maatregelen beletten niet dat een lidstaat maatregelen voor een hogere graad van bescherming handhaaft of treft;
- b) in afwijking van [artikel III-122 (voorheen artikel 37)], maatregelen op veterinaire en fytosanitaire gebieden die rechtstreeks gericht zijn op de bescherming van de volksgezondheid.

De Europese wet of kaderwet wordt aangenomen na raadpleging van het Comité van de Regio's en van het Economisch en Sociaal Comité.

5. Bij Europese wet of kaderwet kunnen ook stimuleringsmaatregelen worden ingesteld die gericht zijn op de bescherming en de verbetering van de menselijke gezondheid en de bestrijding van grote grensoverschrijdende bedreigingen van de gezondheid, met uitzondering van enige harmonisatie van de wettelijke of bestuursrechtelijke regelingen van de lidstaten. De wet of kaderwet wordt vastgesteld na raadpleging van het Comité van de Regio's en van het Economisch en Sociaal Comité.

6. De Raad van Ministers kan op voorstel van de Commissie ook aanbevelingen aannemen ter verwezenlijking van de in dit artikel genoemde doelstellingen.

7. Bij het optreden van de Unie op het gebied van de volksgezondheid wordt de verantwoordelijkheid van de lidstaten voor de organisatie en verstrekking van gezondheidsdiensten en geneeskundige verzorging volledig geëerbiedigd. Met name doen de in lid 4, onder a), bedoelde maatregelen geen afbreuk aan de nationale voorschriften inzake donatie en geneeskundig gebruik van organen en bloed.

AFDELING 2

DE INDUSTRIE

Artikel III-175 (voorheen artikel 157)

1. De Unie en de lidstaten dragen er zorg voor dat de omstandigheden die nodig zijn voor het concurrentievermogen van de industrie van de Unie, aanwezig zijn.

Hiertoe is hun optreden, dat past in een bestel van open en concurrerende markten, erop gericht:

- a) de aanpassing van de industrie aan structurele veranderingen te bespoedigen;
- b) een gunstig klimaat voor het ontplooiën van initiatieven en voor de ontwikkeling van ondernemingen in de gehele Unie, met name van het midden- en kleinbedrijf, te bevorderen;
- c) een gunstig klimaat voor samenwerking tussen ondernemingen te bevorderen;
- d) een betere benutting van het industrieel potentieel van het beleid inzake innovatie, onderzoek en technologische ontwikkeling te stimuleren.

2. De lidstaten plegen in samenspraak met de Commissie overleg en coördineren, voorzover nodig, hun optreden. De Commissie kan initiatieven nemen om deze coördinatie te bevorderen, **met name initiatieven om richtsnoeren en indicatoren vast te stellen, de uitwisseling van beste praktijken te regelen en de nodige elementen met het oog op periodieke controle en evaluatie te verzamelen. Het Europees Parlement wordt ten volle in kennis gesteld.**

3. De Unie draagt door het beleid en het optreden uit hoofde van andere bepalingen van de Grondwet bij tot de verwezenlijking van de in lid 1 genoemde doelstellingen. Bij Europese wet of kaderwet kunnen maatregelen worden vastgesteld ter ondersteuning van de activiteiten die in de lidstaten worden ondernomen om de doelstellingen van lid 1 te verwezenlijken, met uitzondering van enige harmonisering van de wettelijke of bestuursrechtelijke regelingen van de lidstaten. De wet wordt vastgesteld na raadpleging van het Economisch en Sociaal Comité.

Deze afdeling verschaft geen grondslag voor invoering door de Unie van maatregelen waardoor de mededinging kan worden vervalst of die belastingbepalingen of bepalingen betreffende de rechten en belangen van werknemers inhouden.

AFDELING 3

CULTUUR

Artikel III-176 (voorheen artikel 151)

1. De Unie draagt bij tot de ontplooiing van de culturen van de lidstaten, onder eerbiediging van de nationale en regionale verscheidenheid van die culturen, maar tegelijk ook de nadruk leggend op het gemeenschappelijk cultureel erfgoed.
2. Het optreden van de Unie is erop gericht de samenwerking tussen de lidstaten aan te moedigen en zo nodig hun activiteiten op de volgende gebieden te ondersteunen en aan te vullen:
  - a) verbetering van de kennis en verbreiding van de cultuur en de geschiedenis van de Europese volkeren,
  - b) instandhouding en bescherming van het cultureel erfgoed van Europees belang,
  - c) culturele uitwisseling op niet-commerciële basis,
  - d) scheppend werk op artistiek en literair gebied, mede in de audiovisuele sector.
3. De Unie en de lidstaten bevorderen de samenwerking met derde landen en met de voor cultuur bevoegde internationale organisaties, met name met de Raad van Europa.
4. De Unie houdt bij het optreden uit hoofde van andere bepalingen van de Grondwet rekening met de culturele aspecten, met name om de culturele verscheidenheid te eerbiedigen en te bevorderen.
5. Om bij te dragen tot de verwezenlijking van de doelstellingen van dit artikel:
  - a) worden bij Europese wet of kaderwet stimuleringsmaatregelen vastgesteld, met uitzondering van enige harmonisatie van de wettelijke of bestuursrechtelijke regelingen van de lidstaten. Deze wet wordt vastgesteld na raadpleging van het Comité van de Regio's;
  - b) neemt de Raad van Ministers op voorstel van de Commissie aanbevelingen aan.

AFDELING 4

ONDERWIJS, BEROEPSOPLEIDING, JEUGD EN SPORT

Artikel III-177 (voorheen artikel 149)

1. De Unie draagt bij tot de ontwikkeling van onderwijs van hoog gehalte door samenwerking tussen de lidstaten aan te moedigen en zo nodig hun activiteiten te ondersteunen en aan te vullen. Zij eerbiedigt ten volle de verantwoordelijkheid van de lidstaten voor de inhoud van het onderwijs en de opzet van het onderwijsstelsel en van hun verscheidenheid van cultuur en taal.

De Unie draagt bij tot de bevordering van de Europese inzet op sportgebied, gelet op de sociale en educatieve functie van sport.

2. Het optreden van de Unie is erop gericht:

- a) de Europese dimensie in het onderwijs tot ontwikkeling te brengen, met name door onderricht in en verspreiding van de talen der lidstaten;
- b) de mobiliteit van studenten en docenten te bevorderen, mede door de academische erkenning van diploma's en studietijdvakken aan te moedigen;
- c) de samenwerking tussen onderwijsinstellingen te bevorderen;
- d) de uitwisseling te bevorderen van informatie en ervaring omtrent de gemeenschappelijke vraagstukken waarmee de onderwijsstelsels van de lidstaten worden geconfronteerd;
- e) de ontwikkeling van uitwisselingsprogramma's voor jongeren en jongerenwerkers te bevorderen;
- f) de ontwikkeling van het onderwijs op afstand te stimuleren;
- g) de Europese dimensie van de sport te ontwikkelen, door de eerlijkheid in competities en de samenwerking tussen sportorganisaties te bevorderen, en door de fysieke en morele integriteit van sportlieden, met name jonge sporters, te beschermen.

3. De Unie en de lidstaten bevorderen de samenwerking met derde landen en met de voor onderwijs bevoegde internationale organisaties, met name met de Raad van Europa.

4. Om bij te dragen tot de verwezenlijking van de doelstellingen van dit artikel:

- a) worden bij Europese wet of kaderwet stimuleringsmaatregelen vastgesteld, met uitzondering van harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten. De wet wordt aangenomen na raadpleging van het Comité van de Regio's en van het Economisch en Sociaal Comité;
- b) neemt de Raad van Ministers op voorstel van de Commissie aanbevelingen aan.

Artikel III-178 (voorheen artikel 150)

1. De Unie voert inzake beroepsopleiding een beleid waardoor het optreden van de lidstaten worden versterkt en aangevuld, onder volledige eerbiediging van de verantwoordelijkheid van de lidstaten voor de inhoud en de opzet van de beroepsopleiding.

2. Het optreden van de Unie is erop gericht:

- a) de aanpassing aan veranderingen in het bedrijfsleven te vergemakkelijken, met name door beroepsopleiding en omscholing;
- b) de intrede en de herintrede op de arbeidsmarkt te bevorderen door verbetering van de initiële beroepsopleiding en van bij- en nascholing;
- c) de toegang tot beroepsopleidingen te vergemakkelijken en de mobiliteit van opleiders en leerlingen, met name jongeren, te bevorderen;
- d) de samenwerking inzake opleiding tussen onderwijs- of opleidingsinstellingen en ondernemingen te bevorderen;
- e) de uitwisseling te bevorderen van informatie en ervaring omtrent de gemeenschappelijke vraagstukken waarmee de opleidingsstelsels van de lidstaten worden geconfronteerd.

3. De Unie en de lidstaten bevorderen de samenwerking met derde landen en met de voor beroepsopleiding bevoegde internationale organisaties.

4. Bij Europese wet of kaderwet wordt het nodige bepaald om bij te dragen tot de verwezenlijking van de doelstellingen van dit artikel, met uitzondering van enige harmonisatie van enige wettelijke of bestuursrechtelijke regelingen van de lidstaten. De wet of kaderwet wordt vastgesteld na raadpleging van het Comité van de Regio's en van het Economisch en Sociaal Comité.

AFDELING 5

CIVIELE BESCHERMING

Artikel III-179 (nieuw)

1. De Unie bevordert de samenwerking tussen de lidstaten om zodoende te komen tot een grotere doeltreffendheid van de systemen ter voorkoming van en bescherming tegen natuurrampen of door de mens veroorzaakte calamiteiten binnen de Unie.

Het optreden van de Unie is erop gericht:

- a) het optreden van de lidstaten op nationaal, regionaal en lokaal niveau met betrekking tot risicopreventie, het voorbereiden van de instanties op het gebied van civiele bescherming in de lidstaten en het optreden bij natuurrampen of door de mens veroorzaakte calamiteiten te steunen en aan te vullen;
- b) snelle operationele en doeltreffende samenwerking tussen de nationale civiele beschermingsdiensten te bevorderen;
- c) de samenhang tussen internationale acties op het gebied van civiele bescherming te stimuleren.

2. Bij Europese wet of kaderwet worden de maatregelen vastgesteld die nodig zijn om bij te dragen tot de verwezenlijking van de in lid 1 genoemde doelstellingen, met uitzondering van enige harmonisatie van de wettelijke of bestuursrechtelijke regelingen van de lidstaten.

AFDELING 6

ADMINISTRATIEVE SAMENWERKING

Artikel III-180 (nieuw)

1. De doeltreffende uitvoering op nationaal niveau van de wetgeving van de Unie door de lidstaten, die van wezenlijk belang is voor de goede werking van de Unie, wordt beschouwd als een aangelegenheid van gemeenschappelijk belang.
2. De Unie kan de inspanningen van de lidstaten ter verbetering van hun administratieve vermogen om de wetgeving van de Unie uit te voeren, steunen. Dergelijke steun kan behalve het vergemakkelijken van de uitwisselingen van informatie en van ambtenaren ook ondersteunende opleidings- en ontwikkelingsregelingen omvatten. Geen enkele lidstaat is verplicht gebruik te maken van dergelijke steun. De daartoe noodzakelijke maatregelen worden bij Europese wet vastgesteld, met uitzondering van enige harmonisatie van de wettelijke of bestuursrechtelijke regelingen van de lidstaten.
3. Dit artikel laat de verplichting van de lidstaten om de wetgeving van de Unie uit te voeren, alsook de prerogatieven en taken van de Commissie, onverlet. Het laat ook de andere bepalingen van de grondwet die voorzien in administratieve samenwerking tussen de lidstaten onderling en tussen de lidstaten en de Unie, onverlet.

TITEL IV

DE ASSOCIATIE VAN DE LANDEN EN GEBIEDEN OVERZEE

Artikel III-181 (voorheen artikel 182)

De niet-Europese landen en gebieden die bijzondere betrekkingen onderhouden met Denemarken, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk, worden met de Unie geassocieerd. Die landen en gebieden, hierna genoemd landen en gebieden, worden opgenomen in [bijlage II].

Doel van de associatie is het bevorderen van de economische en sociale ontwikkeling van deze landen en gebieden en de totstandbrenging van nauwe economische betrekkingen tussen hen en de Unie in haar geheel.

De associatie schept in de eerste plaats de mogelijkheid, de belangen en de voorspoed van de inwoners van die landen en gebieden te bevorderen, om hen zodoende tot de economische, sociale en culturele ontwikkeling te brengen welke zij verwachten.

Artikel III-182 (voorheen artikel 183)

Door de associatie worden de volgende doeleinden nagestreefd:

- a) De lidstaten passen op hun handelsverkeer met deze landen en gebieden de regeling toe welke zij krachtens de Grondwet met elkaar zijn aangegaan.
- b) Ieder land of gebied past op zijn handelsverkeer met de lidstaten en de andere landen en gebieden de regeling toe die het toepast op de Europese staat waarmee het bijzondere betrekkingen onderhoudt.
- c) De lidstaten dragen bij in de investeringen welke vereist zijn voor de ontwikkeling van die landen en gebieden.
- d) Wat betreft de door de Unie gefinancierde investeringen, staat de deelneming in aanbestedingen en leveranties onder gelijke voorwaarden open voor alle onderdanen en rechtspersonen van de lidstaten en van de landen en gebieden.
- e) In de betrekkingen tussen de lidstaten en deze landen en gebieden wordt het recht van vestiging van de onderdanen en rechtspersonen op voet van non-discriminatie geregeld overeenkomstig de bepalingen en met toepassing van de procedures die bepaald zijn in de [onderafdeling] betreffende het recht van vestiging, behoudens de krachtens [artikel III-186 (voorheen artikel 187)] vastgestelde bijzondere maatregelen.

Artikel III-183 (voorheen artikel 184)

1. De goederen van oorsprong uit de landen en gebieden profiteren bij hun invoer in de lidstaten van het bij de Grondwet ingestelde verbod op douanerechten tussen de lidstaten.

2. Bij invoer in deze landen en gebieden zijn overeenkomstig [artikel III-35 (voorheen artikel 25)] douanerechten op goederen uit de lidstaten en uit de andere landen en gebieden verboden.

3. De landen en gebieden kunnen evenwel douanerechten heffen welke in overeenstemming zijn met de eisen van hun ontwikkeling en de behoeften van hun industrialisatie, of welke van fiscale aard zijn en ten doel hebben in hun begrotingsmiddelen te voorzien.

De in de eerste alinea bedoelde rechten mogen het peil van de invoerrechten welke worden geheven op producten uit de lidstaat waarmee elk land of gebied bijzondere betrekkingen onderhoudt, niet te boven gaan.

4. Lid 2 is niet van toepassing op landen en gebieden die uit hoofde van de bijzondere internationale verplichtingen waaraan zij zijn onderworpen, reeds een non-discriminatoire douanetarief toepassen.

5. De heffing of wijziging van douanerechten op de in de landen en gebieden ingevoerde goederen mag noch in rechte noch in feite aanleiding geven tot een rechtstreekse of zijdelingse discriminatie tussen de importen uit de onderscheidene lidstaten.

Artikel III-184 (voorheen artikel 185)

Indien het peil van de rechten dat toepasselijk is op goederen van herkomst uit een derde land bij invoer in een land of gebied van dien aard is dat, als gevolg van de toepassing van [artikel III-183 (voorheen artikel 184, lid 1)], het handelsverkeer zich ten nadele van een der lidstaten kan verleggen, kan deze staat de Commissie verzoeken, aan de overige lidstaten voor te stellen regelingen te treffen om deze toestand te verhelpen.

Artikel III-185 (voorheen artikel 186)

Behoudens de bepalingen betreffende de volksgezondheid, de openbare veiligheid en de openbare orde, wordt het vrije verkeer van werknemers uit de landen en gebieden binnen de lidstaten en van werknemers uit de lidstaten binnen de landen en gebieden geregeld door krachtens [artikel III-186 (voorheen artikel 187)] aangenomen maatregelen.

Artikel III-186 (voorheen artikel 187)

De Raad van Ministers stelt op basis van de resultaten die in het kader van de associatie van de landen en gebieden met de Unie zijn bereikt, met eenparigheid van stemmen bij Europese verordening en bij Europees besluit de regels en de procedure voor de associatie van de landen en gebieden met de Unie vast.

Artikel III-187 (voorheen artikel 188)

De [artikelen III-181 tot en met III-186 (voorheen artikelen 182 tot en met 187)] zijn op Groenland van toepassing, behoudens de bijzondere bepalingen van het protocol betreffende de bijzondere regeling van toepassing op Groenland.

TITEL V

HET EXTERN OPTREDEN VAN DE UNIE

HOOFDSTUK I

ALGEMEEN TOEPASSELIJKE BEPALINGEN

Artikel III-188 (voorheen artikel 1)

1. Het internationaal optreden van de Unie berust op en is gericht op de wereldwijde verspreiding van de beginselen die aan de oprichting, de ontwikkeling en de uitbreiding van de Unie ten grondslag liggen: de democratie, de rechtsstaat, de universaliteit en de ondeelbaarheid van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden, de eerbiediging van de menselijke waardigheid, de beginselen van gelijkheid en solidariteit en de naleving van het internationaal recht overeenkomstig de beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties. De Unie streeft ernaar betrekkingen te ontwikkelen en partnerschappen aan te gaan met derde landen en met de mondiale, internationale en regionale organisaties die deze waarden delen. Zij bevordert multilaterale oplossingen voor gemeenschappelijke problemen, met name in het kader van de Verenigde Naties.

2. De Unie bepaalt een gemeenschappelijk beleid en een gemeenschappelijk optreden en voert deze uit. Ook streeft zij naar een hoge mate van samenwerking op alle gebieden van de internationale betrekkingen, met de volgende doelstellingen:

- a) bescherming van de waarden, de fundamentele belangen, de veiligheid, de onafhankelijkheid en de integriteit van de Unie;
- b) consolidering en ondersteuning van de democratie, de rechtsstaat, de mensenrechten en de beginselen van het internationaal recht;
- c) handhaving van de vrede, voorkoming van conflicten en versterking van de internationale veiligheid, overeenkomstig de beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties;
- d) ondersteuning van de ontwikkeling van de ontwikkelingslanden op economisch, sociaal en milieugebied, met als voornaamste doel uitbanning van de armoede;
- e) stimulering van de integratie van alle landen in de wereldeconomie, onder meer door het geleidelijk wegwerken van belemmeringen voor de internationale handel;
- f) het leveren van een bijdrage tot het opstellen van internationale maatregelen ter bescherming en verbetering van de kwaliteit van het milieu en het duurzaam beheer van de mondiale natuurlijke rijkdommen, teneinde duurzame ontwikkeling te waarborgen;
- g) het verlenen van hulp aan volkeren, landen en regio's die te kampen hebben met natuurrampen of door de mens veroorzaakte rampen;
- h) het bevorderen van een internationaal bestel dat gebaseerd is op intensievere multilaterale samenwerking, en van goed mondiaal bestuur.

3. De Unie eerbiedigt de in de leden 1 en 2 genoemde beginselen en streeft de in deze leden genoemde doelstellingen na bij de uitstippeling en de uitvoering van het externe optreden op de verschillende door deze titel bestreken gebieden, alsmede van het overige beleid van de Unie wat de externe aspecten betreft.

De Unie ziet toe op de samenhang van de diverse onderdelen van haar externe optreden en van het externe optreden en het beleid van de Unie op andere terreinen. De Raad van Ministers en de Commissie, hierin bijgestaan door de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie, dragen zorg voor deze samenhang en werken hiertoe samen.

Artikel III-189 (voorheen artikel 2)

1. De Europese Raad stelt op basis van de in [artikel III-188] vermelde beginselen en doelstellingen de strategische belangen en doelstellingen van de Unie vast.

De Europese besluiten van de Europese Raad inzake de strategische belangen en doelstellingen van de Unie hebben betrekking op het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid en op andere onderdelen van het externe optreden van de Unie. Deze besluiten kunnen de betrekkingen van de Unie met een land of een regio betreffen, of een thematische aanpak hebben. In de besluiten worden de geldigheidsduur ervan bepaald, alsmede de middelen die door de Unie en de lidstaten beschikbaar worden gesteld.

De Europese Raad besluit met eenparigheid van stemmen op aanbeveling van de Raad van Ministers, welke aanbeveling door de Raad van Ministers wordt aangenomen volgens het voor elk gebied bepaalde. De besluiten van de Europese Raad worden uitgevoerd volgens de in de Grondwet neergelegde procedures.

2. De minister van Buitenlandse Zaken van de Unie en de Commissie kunnen gezamenlijk voorstellen indienen bij de Raad van Ministers; de voorstellen van de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie kunnen het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid gelden, terwijl de voorstellen van de Commissie het overige externe optreden van de Unie kunnen gelden

HOOFDSTUK II

HET GEMEENSCHAPPELIJK BUITENLANDS EN VEILIGHEIDSBELEID

Artikel III-190 (voorheen artikel 3)

1. In het kader van de beginselen en doelstellingen van zijn externe optreden, bepaalt en voert de Unie een gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid dat alle terreinen van het buitenlands en veiligheidsbeleid bestrijkt.

2. De lidstaten geven in een geest van loyaliteit en onderlinge solidariteit hun actieve en onvoorwaardelijke steun aan het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid.

De lidstaten werken samen om hun onderlinge politieke solidariteit te versterken en tot ontwikkeling te brengen. Zij onthouden zich van ieder optreden dat in strijd is met de belangen van de Unie of dat afbreuk zou kunnen doen aan haar doeltreffendheid als bundelende kracht in de internationale betrekkingen.

De Raad van Ministers en de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie zien erop toe dat deze beginselen in acht worden genomen.

3. De Unie voert het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid uit door:

- a) de algemene richtsnoeren vast te stellen,
- b) Europese besluiten vast te stellen met betrekking tot:
  - i) het optreden van de Unie,
  - ii) standpunten van de Unie,
  - iii) de uitvoering van het optreden en de standpunten,
- c) de systematische samenwerking tussen de lidstaten met betrekking tot de beleidsvoering te versterken.

Artikel III-191 (voorheen artikel 4)

1. De Europese Raad stelt de algemene richtsnoeren voor het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid vast, onder meer in aangelegenheden met consequenties op defensiegebied.

Indien een internationale ontwikkeling dit vereist, wordt de Europese Raad door zijn voorzitter in buitengewone bijeenkomst bijeengeroepen, teneinde de strategische beleidslijnen van de Unie ten aanzien van deze ontwikkeling vast te stellen.

2. Op basis van de algemene richtsnoeren en strategische beleidslijnen van de Europese Raad, stelt de Raad van Ministers de Europese besluiten voor het bepalen en uitvoeren van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid vast.

Artikel III-192 (voorheen artikel 5)

1. De minister van Buitenlandse Zaken van de Unie, die de Raad van Ministers van Buitenlandse Zaken voorzigt, draagt door middel van zijn voorstellen bij tot de voorbereiding van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid en waarborgt de uitvoering van de Europese besluiten van de Europese Raad en de Raad van Ministers.
2. In aangelegenheden die onder het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid vallen, wordt de Unie vertegenwoordigd door de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie. Hij voert namens de Unie de politieke dialoog en verwoordt in internationale organisaties en op internationale conferenties het standpunt van de Unie.
3. Bij de vervulling van zijn ambt wordt de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie bijgestaan door een Europese dienst voor extern optreden. Deze dienst werkt nauw samen met de diplomatieke diensten van de lidstaten ¹.

Artikel III-193 (voorheen artikel 6)

1. Wanneer een internationale situatie een operationeel optreden van de Unie vereist, neemt de Raad van Ministers de nodige Europese besluiten. In die besluiten worden de doelstellingen, de draagwijdte, de middelen welke de Unie ter beschikking dienen te worden gesteld, en de voorwaarden voor de uitvoering van het optreden omschreven, alsmede, zo nodig, de duur ervan.

Indien zich een verandering van omstandigheden voordoet met een duidelijke invloed op een vraagstuk dat het voorwerp is van een dergelijk Europees besluit, beziet de Raad van Ministers de beginselen en de doelstellingen van dat optreden opnieuw en neemt hij de nodige Europese besluiten. Zolang de Raad van Ministers zich niet heeft uitgesproken, blijft het Europees besluit over het optreden van de Unie gehandhaafd.

2. Die Europese besluiten binden de lidstaten bij het innemen van standpunten en bij hun optreden.
3. Telkens wanneer op grond van een Europees besluit in de zin van lid 1 een nationale standpuntbepaling of een nationaal optreden wordt overwogen, wordt daarvan op een zodanig tijdstip kennis gegeven dat zo nodig voorafgaand overleg in de Raad van Ministers mogelijk is. De verplichting tot voorafgaande kennisgeving geldt niet voor regelingen die slechts de nationale omzetting van Europese besluiten vormen.
4. In geval van dringende noodzaak voortvloeiend uit veranderingen in de situatie en bij gebreke van een nieuw Europees besluit, kunnen de lidstaten met spoed de nodige regelingen treffen, rekening houdend met de algemene doelstellingen van het desbetreffende Europees besluit. De betrokken lidstaat stelt de Raad van Ministers onverwijld van iedere zodanige regeling in kennis.

---

¹ Zie bijlage III: Verklaring inzake de oprichting van een Europese dienst voor extern optreden.

5. Indien een lidstaat bij de uitvoering van een in dit artikel bedoeld Europees besluit ernstige moeilijkheden ondervindt, legt hij deze voor aan de Raad van Ministers, die daarover beraadslaagt en passende oplossingen zoekt. Deze mogen niet in strijd zijn met de doelstellingen van het optreden noch afbreuk doen aan de doeltreffendheid ervan.

Artikel III-194 (voorheen artikel 7)

De Raad van Ministers stelt Europese besluiten vast waarin de aanpak van de Unie ten aanzien van een bepaalde aangelegenheid van geografische of thematische aard wordt bepaald. De lidstaten dragen er zorg voor dat hun nationaal beleid met de standpunten van de Unie overeenstemt.

Artikel III-195 (voorheen artikel 8)

1. Iedere lidstaat, de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie, of de minister met de steun van de Commissie, kan de Raad van Ministers ieder vraagstuk in verband met het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid voorleggen en hem voorstellen doen.
2. In gevallen waarin snelle besluitvorming is vereist, roept de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie, hetzij eigener beweging, hetzij op verzoek van een lidstaat, binnen achtenveertig uur of, in geval van absolute noodzaak, op kortere termijn de Raad van Ministers in buitengewone zitting bijeen.

Artikel III-196 (voorheen artikel 9)

1. De in dit hoofdstuk bedoelde Europese besluiten worden door de Raad van Ministers met eenparigheid van stemmen vastgesteld. Onthouding van stemming door aanwezige of vertegenwoordigde leden vormt geen beletsel voor het vaststellen van deze besluiten.

Een lid van de Raad van Ministers dat zich van stemming onthoudt, kan zijn onthouding toelichten in een formele verklaring. In dat geval is het lid niet verplicht het Europees besluit toe te passen, doch aanvaardt het wel dat dit de Unie bindt. In een geest van onderlinge solidariteit onthoudt de betrokken lidstaat zich van ieder optreden dat het optreden van de Unie krachtens genoemd besluit zou kunnen doorkruisen of belemmeren, en eerbiedigen de andere lidstaten dit standpunt. Indien de leden van de Raad van Ministers die hun onthouding op deze wijze toelichten ten minste een derde van de lidstaten vertegenwoordigen, welke lidstaten ten minste een derde van de bevolking van de Unie vertegenwoordigen, is het besluit niet vastgesteld.

2. In afwijking van lid 1 besluit de Raad van Ministers met gekwalificeerde meerderheid van stemmen:

- a) wanneer hij een Europees besluit betreffende acties en standpunten van de Unie vaststelt, op grond van een Europees besluit van de Europese Raad met betrekking tot de strategische belangen en doelstellingen van de Unie in de zin van [artikel III-189];
- b) wanneer hij een besluit betreffende een optreden of standpunt van de Unie vaststelt, op basis van een voorstel van de minister naar aanleiding van een specifiek aan hem gericht verzoek van de Europese Raad, op eigen initiatief of op initiatief van de minister;

- c) wanneer hij een Europees besluit ter uitvoering van een optreden of een standpunt van de Unie vaststelt;
- d) wanneer hij een Europees besluit houdende benoeming van een speciale vertegenwoordiger overeenkomstig [artikel III-198 (voorheen artikel 11)] vaststelt.

Indien een lid van de Raad van Ministers verklaart om essentiële, nader genoemde, redenen van nationaal beleid voornemens te zijn zich te verzetten tegen de vaststelling van een Europees besluit met de vereiste gekwalificeerde meerderheid van stemmen, wordt niet tot stemming overgegaan. De Minister kan met gekwalificeerde meerderheid van stemmen verlangen dat de aangelegenheid wordt voorgelegd aan de Europese Raad, die met eenparigheid van stemmen besluit.

3. De Europese Raad kan met eenparigheid van stemmen besluiten dat de Raad van Ministers in andere dan de in lid 2 bedoelde gevallen met gekwalificeerde meerderheid van stemmen besluit.

4. De leden 2 en 3 zijn niet van toepassing op besluiten die consequenties hebben op militair of defensiegebied.

Artikel III-197 (voorheen artikel 10)

1. Wanneer de Unie een gemeenschappelijke aanpak in de zin van [artikel I-39, lid 5] heeft omschreven, coördineren de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie en de ministers van Buitenlandse Zaken van de lidstaten hun activiteiten in de Raad van Ministers.

2. De diplomatieke missies van de lidstaten en de delegaties van de Unie werken samen in derde landen en bij internationale organisaties, en dragen bij tot de formulering en de uitvoering van een gemeenschappelijke aanpak.

Artikel III-198 (voorheen artikel 11)

Telkens wanneer hij het nodig acht, benoemt de Raad van Ministers, op initiatief van de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie, een speciale vertegenwoordiger aan wie hij een mandaat voor specifieke beleidsvraagstukken verleent. De speciale vertegenwoordiger voert zijn mandaat uit onder het gezag van de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie.

Artikel III-199 (voorheen artikel 12)

De Unie kan, volgens de procedure van [artikel III-222 (voorheen artikel 33)], op grond van het bepaalde in dit hoofdstuk overeenkomsten sluiten met één of meer staten of internationale organisaties.

Artikel III-200 (voorheen artikel 13)

1. De minister van Buitenlandse Zaken van de Unie raadpleegt het Europees Parlement over de voornaamste aspecten en over de fundamentele keuzen op het gebied van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid, met inbegrip van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid, en ziet erop toe dat de opvattingen van het Europees Parlement naar behoren in aanmerking worden genomen. Het Europees Parlement wordt door de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie regelmatig op de hoogte gebracht van de ontwikkeling van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid, met inbegrip van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid. Bij de informatieverstrekking aan het Europees Parlement kunnen de speciale vertegenwoordigers worden ingeschakeld.
2. Het Europees Parlement kan vragen of aanbevelingen tot de Raad van Ministers en de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie richten. Het wijdt tweemaal per jaar een debat aan de vooruitgang die is geboekt bij de uitvoering van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid, met inbegrip van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid.

Artikel III-201 (voorheen artikel 14)

1. De lidstaten coördineren hun optreden in internationale organisaties en op internationale conferenties. Zij verdedigen in deze fora de standpunten van de Unie. De minister van Buitenlandse Zaken van de Unie organiseert de coördinatie.

In internationale organisaties en op internationale conferenties waaraan niet alle lidstaten deelnemen, verdedigen de deelnemende lidstaten de standpunten van de Unie.

2. Onverminderd lid 1 en [artikel III-193 (voorheen artikel 6, lid 3)], houden de lidstaten die zijn vertegenwoordigd in internationale organisaties of op internationale conferenties waar niet alle lidstaten vertegenwoordigd zijn, de niet vertegenwoordigde lidstaten en de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie op de hoogte van alle aangelegenheden van gemeenschappelijk belang.

De lidstaten die tevens lid zijn van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties plegen onderling overleg en houden de overige lidstaten en de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie van de Unie ten volle op de hoogte. De lidstaten die lid van de Veiligheidsraad zijn, verdedigen in die functie de standpunten en belangen van de Unie, onverminderd de verantwoordelijkheden die krachtens het Handvest van de Verenigde Naties op hen rusten.

Wanneer de Unie over een thema op de agenda van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties een standpunt heeft bepaald, formuleren de lidstaten die daarin zitting hebben, het verzoek dat de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie wordt uitgenodigd om het standpunt van de Unie uiteen te zetten.

Artikel III-202 (voorheen artikel 15)

De diplomatieke en consulaire missies van de lidstaten en de delegaties van de Unie in derde landen en op internationale conferenties, alsmede hun vertegenwoordigingen bij internationale organisaties voeren onderling overleg om te verzekeren dat de Europese besluiten van de Raad van Ministers inzake standpunten en optredens van de Unie in acht worden genomen en ten uitvoer worden uitgelegd. Zij intensiveren hun samenwerking door inlichtingen uit te wisselen en gezamenlijke evaluaties te verrichten.

Zij dragen bij tot de uitvoering van het bepaalde in [artikel I-8, lid 2,] betreffende het recht op bescherming van de Europese burgers op het grondgebied van derde landen, alsmede van de overeenkomstig [artikel III-8] vastgestelde maatregelen.

Artikel III-203 (voorheen artikel 16)

Onverminderd [artikel III-242] volgt een Politiek en Veiligheidscomité de internationale situatie op de onder het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid vallende gebieden en draagt het bij tot de beleidsbepaling door op verzoek van de Raad van Ministers, van de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie of eigener beweging adviezen aan de Raad van Ministers uit te brengen. Onverminderd de bevoegdheden van de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie, ziet het comité er ook op toe dat het overeengekomen beleid wordt uitgevoerd.

In het kader van dit hoofdstuk is het comité onder verantwoordelijkheid van de Raad van Ministers en de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie belast met de politieke controle en de strategische leiding van crisisbeheersingsoperaties, zoals die zijn omschreven in [artikel III-205 (voorheen artikel 17)].

De Raad van Ministers kan het comité voor het doel en voor de duur van een crisisbeheersingsoperatie, als bepaald door de Raad van Ministers, machtigen passende maatregelen te nemen over de politieke controle en strategische leiding van de operatie.

Artikel III-204 (voorheen artikel 16 bis)

De uitvoering van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid laat de in de [artikelen I-12 tot en met I-14, en I-16] genoemde bevoegdheden onverlet. Evenzo laat de uitvoering van de in deze artikelen genoemde beleidsonderdelen de in [artikel I-15] bedoelde bevoegdheid onverlet.

Het Hof van Justitie is bevoegd om erop toe te zien dat dit artikel wordt nageleefd.

AFDELING 1

HET GEMEENSCHAPPELIJK VEILIGHEIDS- EN DEFENSIEBELEID

Artikel III-205 (voorheen artikel 17)

1. De in [artikel I-40, lid 1] bedoelde missies, waarbij de Unie civiele en militaire middelen kan inzetten, omvatten gezamenlijke ontwapeningsacties, humanitaire en reddingsmissies, advies en bijstand op militair gebied, conflictpreventie en vredeshandhaving, missies van strijdkrachten met het oog op crisisbeheersing, met inbegrip van vredestiting, alsmede stabiliseringsoperaties na afloop van conflicten. Al deze taken kunnen tot de strijd tegen het terrorisme bijdragen, ook door middel van steun aan derde landen om het terrorisme op hun grondgebied te bestrijden.

2. De Raad van Ministers regelt bij Europees besluit met eenparigheid van stemmen de in lid 1 bedoelde missies en stelt doel en draagwijdte ervan vast, alsmede de algemene voorschriften voor de uitvoering ervan. De minister van Buitenlandse Zaken van de Unie draagt onder gezag van de Raad van Ministers en in nauw en voortdurend contact met het Politiek en Veiligheidscomité zorg voor de coördinatie van de civiele en militaire aspecten van deze missies.

Artikel III-206 (voorheen artikel 18)

1. In het kader van de Europese besluiten die overeenkomstig [artikel III-205 (voorheen artikel 17)] zijn vastgesteld, kan de Raad van Ministers de uitvoering van een missie toevertrouwen aan een groep lidstaten die over de nodige vermogens beschikken en zich met de missie willen belasten. Deze lidstaten regelen in samenspraak met de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie onderling het beheer van de missie.

2. De Raad van Ministers wordt door de deelnemende lidstaten regelmatig op de hoogte gebracht van de stand van de missie. Zij gaan hiertoe onverwijld over indien de uitvoering van de missie nieuwe, zwaarwegende gevolgen met zich meebrengt of een wijziging van de door de Raad van Ministers krachtens [artikel III-205 (voorheen artikel 17)] overeengekomen doelstelling, reikwijdte of uitvoeringsbepalingen vereist. In dat geval neemt de Raad van Ministers de nodige Europese besluiten.

Artikel III-207 (voorheen artikel 19)

1. Het Europees Bureau voor bewapening, onderzoek en militaire vermogens, dat onder het gezag van de Raad van Ministers ressorteert, heeft tot taak:

- a) mede de na te streven militaire vermogens van de lidstaten te bepalen en de nakoming van de door de lidstaten aangegane verbintenissen inzake vermogens te evalueren;
- b) het harmoniseren van de operationele behoeften en het hanteren van doelmatige en onderling verenigbare aankoopmethoden te bevorderen;

- c) multilaterale projecten voor te stellen die erop gericht zijn de doelstellingen met betrekking tot militaire vermogens te verwezenlijken, de door de lidstaten uit te voeren programma's te coördineren en samenwerkingsprogramma's te beheren;
- d) het onderzoek inzake defensietechnologie te ondersteunen, alsmede gezamenlijk onderzoek naar en studie van technische oplossingen die voldoen aan toekomstige operationele behoeften, te coördineren en te plannen;
- e) bij te dragen tot de vaststelling en in voorkomend geval de uitvoering van alle nuttige maatregelen om de industriële en technologische basis van de defensiesector te versterken en de efficiëntie van de militaire uitgaven te verbeteren.

2. Het Bureau staat open voor alle lidstaten die daarvan deel wensen uit te maken. De Raad van Ministers stelt met gekwalificeerde meerderheid een Europees besluit vast houdende vastlegging van het statuut, de zetel en de voorschriften voor de werking van het Bureau. In dat besluit wordt rekening gehouden met de mate van werkelijke deelname aan de activiteiten van het Bureau. Binnen het Bureau worden specifieke groepen lidstaten gevormd die gezamenlijke projecten uitvoeren. Het Bureau vervult zijn taken voorzover nodig in overleg met de Commissie.

Artikel III-208 (voorheen artikel 20)

1. De in het protocol [*titel*] genoemde lidstaten die voldoen aan criteria inzake grotere militaire vermogens en die met het oog op de meest veeleisende missies terzake dwingend verbintenissen willen aangaan, stellen onderling een gestructureerde samenwerking in de zin van [artikel I-40, lid 6] in. De door die lidstaten overeengekomen criteria en verbintenissen inzake militaire vermogens worden in het protocol neergelegd.
2. Een lidstaat die in een later stadium aan deze samenwerking wenst deel te nemen door de daaruit voortvloeiende verplichtingen te onderschrijven, stelt de Europese Raad daarvan in kennis. De Raad van Ministers beraadslaagt over het verzoek van de lidstaat. Aan de stemming wordt alleen deelgenomen door de leden van de Raad die de lidstaten vertegenwoordigen welke aan de gestructureerde samenwerking deelnemen.
3. Wanneer de Raad van Ministers Europese besluiten over het voorwerp van de gestructureerde samenwerking vaststelt, wordt aan de beraadslagingen en aan de vaststelling van de besluiten uitsluitend deelgenomen door de leden van de Raad die de lidstaten vertegenwoordigen welke aan de gestructureerde samenwerking deelnemen. De minister van Buitenlandse Zaken van de Unie is bij de beraadslagingen aanwezig. De vertegenwoordigers van de overige lidstaten worden door de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie naar behoren en regelmatig van de ontwikkeling van de gestructureerde samenwerking op de hoogte gebracht.
4. De Raad van Ministers kan de lidstaten die aan deze samenwerking deelnemen verzoeken, een in het kader van de Unie uit te voeren missie in de zin van [artikel III-205 (voorheen artikel 17)] op zich te nemen.
5. Zonder een belemmering te vormen voor de voorgaande leden, zijn de bepalingen betreffende de nauwere samenwerking van toepassing op de bij dit artikel geregelde gestructureerde samenwerking.

Artikel III-209 (voorheen artikel 21)

1. De nauwere samenwerking op het gebied van onderlinge defensie waarin [artikel I-40, lid 7] voorziet, staat open voor alle lidstaten van de Unie. Een lijst van aan de nauwere samenwerking deelnemende staten wordt opgenomen in de verklaring [*titel*]. Een lidstaat die in een later stadium aan deze samenwerking wenst deel te nemen door de daaraan verbonden verplichtingen te aanvaarden, stelt de Europese Raad daarvan in kennis en onderschrijft de verklaring.
2. Een aan deze samenwerking deelnemende lidstaat die op zijn grondgebied gewapenderhand wordt aangevallen, brengt de overige deelnemende lidstaten op de hoogte van de situatie en kan hun om hulp en bijstand verzoeken. De deelnemende staten komen op ministerieel niveau bijeen en worden bijgestaan door hun vertegenwoordiger in het Politiek en Veiligheidscomité en het Militair Comité.
3. De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties wordt terstond op de hoogte gebracht van elke gewapende aanval en de naar aanleiding daarvan getroffen maatregelen.
4. Dit artikel laat, ten aanzien van de betrokken lidstaten, de rechten en verplichtingen op grond van het Noord-Atlantisch Verdrag onverlet.

AFDELING 2

FINANCIËLE BEPALINGEN

Artikel III-210 (voorheen artikel 22)

1. De administratieve uitgaven die voor de instellingen voortvloeien uit de bepalingen van dit hoofdstuk komen ten laste van de begroting van de Unie.

2. De beleidsuitgaven die uit de uitvoering van die bepalingen voortvloeien, komen eveneens ten laste van de begroting van de Unie, behalve wanneer zij verband houden met operaties die consequenties hebben op militair of defensiegebied en met gevallen waarin de Raad van Ministers anders besluit.

Uitgaven die niet ten laste komen van de begroting van de Unie, vallen ten laste van de lidstaten volgens de verdeelsleutel die gebaseerd is op het bruto nationaal product, tenzij de Raad van Ministers anders besluit. Lidstaten wier vertegenwoordiger in de Raad van Ministers een formele verklaring krachtens [artikel III-196 (voorheen artikel 9, lid 1, tweede alinea,)] heeft afgelegd, zijn niet verplicht bij te dragen in de financiering van uitgaven welke verband houden met operaties die consequenties hebben op militair of defensiegebied.

3. De Raad van Ministers stelt bij Europees besluit specifieke procedures vast die waarborgen dat de op de begroting van de Unie opgevoerde kredieten voor de dringende financiering van initiatieven in het kader van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid, met name voor de voorbereiding van de in [artikel I-40, lid 1] bedoelde missies, snel beschikbaar komen.

De voorbereiding van de in artikel I-40, lid 1, bedoelde missies die niet ten laste komen van de begroting van de Unie, wordt gefinancierd uit een startfonds, gevormd door bijdragen van de lidstaten.

De Raad van Ministers regelt bij Europees besluit, op voorstel van de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie en met gekwalificeerde meerderheid van stemmen:

- a) de instelling en vorming van het startfonds, met name ten aanzien van de in het fonds gestorte middelen en de wijze van terugbetaling;
- b) het beheer van het startfonds;
- c) de financiële controle.

Wanneer de Raad van Ministers een missie in de zin van [artikel I-40, lid 1,] overweegt, die niet ten laste van de begroting van de Unie kan worden gebracht, machtigt hij de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie om dit fonds te gebruiken. De minister van Buitenlandse Zaken van de Unie brengt aan de Raad van Ministers verslag uit over de uitvoering van deze opdracht.

HOOFDSTUK III

DE GEMEENSCHAPPELIJKE HANDELSPOLITIEK

Artikel III-211 (voorheen artikel 23)

Door tussen de lidstaten een douane-unie op te richten beoogt de Unie in het gemeenschappelijk belang een bijdrage te leveren tot een harmonische ontwikkeling van de wereldhandel, tot de geleidelijke afschaffing van de beperkingen voor het internationale handelsverkeer en voor buitenlandse directe investeringen, en tot de verlaging van de tarief- en andere barrières.

Artikel III-212 (voorheen artikel 24)

1. De gemeenschappelijke handelspolitiek wordt gegrond op eenvormige beginselen, met name aangaande de tariefwijzigingen, het sluiten van tarief- en handelsakkoorden betreffende handel in goederen en diensten, en de handelsaspecten van intellectuele eigendom, de directe buitenlandse investeringen, het eenvormig maken van liberalisatiemaatregelen, de uitvoerpolitiek alsmede de handelspolitieke beschermingsmaatregelen, waaronder de te nemen maatregelen in geval van dumping en subsidies. De gemeenschappelijke handelspolitiek wordt gevoerd in het kader van de beginselen en doelstellingen van het externe optreden van de Unie.

2. Bij Europese wet of kaderwet worden de maatregelen ter uitvoering van de gemeenschappelijke handelspolitiek vastgesteld.

3. Indien over akkoorden met een of meer staten of internationale organisaties wordt onderhandeld en deze worden gesloten, zijn de desbetreffende bepalingen van [artikel III-222 (voorheen artikel 33)] van toepassing. De Commissie doet aanbevelingen aan de Raad van Ministers, die haar machtigt de vereiste onderhandelingen te openen. De Raad van Ministers en de Commissie zien erop toe dat die akkoorden verenigbaar zijn met het interne beleid en de interne voorschriften van de Unie.

De Commissie voert de onderhandelingen in overleg met een speciaal comité, door de Raad van Ministers aangewezen om haar daarin bij te staan, en binnen het raam van de richtsnoeren welke de Raad van Ministers haar kan verstrekken. De Commissie brengt aan het speciaal comité en het Europees Parlement regelmatig verslag uit over de stand van de onderhandelingen.

4. Terzake van de onderhandelingen over en de sluiting van akkoorden betreffende de handel in diensten waarbij personen zich verplaatsen en betreffende de handelsaspecten van intellectuele eigendom, besluit de Raad van Ministers met eenparigheid van stemmen voorzover deze akkoorden bepalingen bevatten die met eenparigheid van stemmen worden vastgesteld indien het interne voorschriften zou betreffen.

De Raad besluit ook met eenparigheid van stemmen terzake van de onderhandelingen over en de sluiting van akkoorden betreffende de handel in culturele en audiovisuele diensten, indien deze akkoorden afbreuk dreigen te doen aan de verscheidenheid aan culturen en talen in de Unie.

Op de onderhandelingen over en de sluiting van akkoorden betreffende vervoer blijven de bepalingen van afdeling 7 van deze titel, alsmede artikel III-222 van toepassing.

5. De uitoefening van de bij dit artikel verleende bevoegdheden op het gebied van de handelspolitiek laat de afbakening van de bevoegdheden tussen de Unie en de lidstaten onverlet en leidt niet tot harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten voorzover de Grondwet een dergelijke harmonisatie uitsluit.

HOOFDSTUK IV
DE SAMENWERKING MET DERDE LANDEN
EN DE HUMANITAIRE HULP

AFDELING 1

ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Artikel III-213 (voorheen artikel 25)

1. Het beleid van de Unie op het gebied van ontwikkelingssamenwerking wordt gevoerd in het kader van de beginselen en doelstellingen van het externe optreden van de Unie. Het ontwikkelings-samenwerkingsbeleid van de Unie en dat van de lidstaten versterken elkaar en vullen elkaar aan.

Hoofddoel van het beleid van de Unie op dit gebied is de armoede terug te dringen en tenslotte uit te bannen. De Unie houdt bij de uitvoering van beleid dat gevolgen kan hebben voor de ontwikkelingslanden rekening met de doelstellingen van de ontwikkelingssamenwerking.

2. De Unie en de lidstaten houden zich aan de verbintenissen en de doelstellingen die zij in het kader van de Verenigde Naties en andere bevoegde internationale organisaties hebben onderschreven.

Artikel III-214 (voorheen artikel 26)

1. Bij Europese wet of kaderwet worden de maatregelen ter uitvoering van het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid vastgesteld; deze kunnen betrekking hebben op meer-jarenprogramma's voor samenwerking met ontwikkelingslanden of op thematische programma's.

2. De Unie kan met derde landen en bevoegde internationale organisaties alle overeenkomsten sluiten die dienstig zijn voor de verwezenlijking van de in [artikel III-188 (voorheen artikel 1)] genoemde doelstellingen. De onderhandelingen over en de sluiting van die overeenkomsten vinden plaats overeenkomstig [artikel III-222 (voorheen artikel 33)].

De eerste alinea laat onverlet de bevoegdheid van de lidstaten om in internationale fora te onderhandelen en internationale overeenkomsten te sluiten.

3. De Europese Investeringsbank draagt, onder de in haar statuten vastgestelde voorwaarden, bij tot de uitvoering van de in lid 1 bedoelde maatregelen.

Artikel III-215 (voorheen artikel 27)

1. Om de complementariteit en de doeltreffendheid van hun optreden te bevorderen coördineren de Unie en de lidstaten hun ontwikkelingssamenwerkingsbeleid en plegen zij overleg over hun hulpprogramma's, ook in internationale organisaties en tijdens internationale conferenties. Zij kunnen gezamenlijk optreden. De lidstaten dragen zo nodig bij tot de uitvoering van de hulpprogramma's van de Unie.
2. De Commissie kan alle dienstige initiatieven nemen om de in lid 1 bedoelde coördinatie te bevorderen.
3. In het kader van hun onderscheiden bevoegdheden werken de Unie en de lidstaten samen met derde landen en met de bevoegde internationale organisaties.

AFDELING 2

ECONOMISCHE, FINANCIËLE EN TECHNISCHE SAMENWERKING MET DERDE LANDEN

Artikel III-216 (voorheen artikel 28)

1. Onverminderd de overige bepalingen van dit verdrag, met name de [artikelen III-213 tot en met III-215 (voorheen de artikelen 25 tot en met 27)] onderneemt de Unie activiteiten voor economische, financiële en technische samenwerking, waaronder met name financiële bijstand begrepen, met derde landen die geen ontwikkelingsland zijn. Deze activiteiten zijn coherent met het ontwikkelingsbeleid van de Unie en vinden plaats in het kader van de beginselen en doelstellingen van haar externe optreden. De activiteiten van de Unie en die van de lidstaten zijn wederzijds versterkend en complementair.
2. De maatregelen ter uitvoering van lid 1 worden bij Europese wet of kaderwet vastgesteld.
3. In het kader van hun onderscheiden bevoegdheden werken de Unie en de lidstaten samen met derde landen en met de bevoegde internationale organisaties. De samenwerking van de Unie kan nader worden geregeld in overeenkomsten tussen de Unie en de betrokken derde partijen, waarover onderhandeld wordt en die gesloten worden overeenkomstig [artikel III-222 (voorheen artikel 33)]. De Raad van Ministers besluit met eenparigheid van stemmen over associatieovereenkomsten in de zin van [artikel III-222 (voorheen artikel 32 bis, lid 2)] en over de overeenkomsten met de kandidaat-lidstaten van de Unie.

De eerste alinea laat onverlet de bevoegdheid van de lidstaten om in internationale fora te onderhandelen en internationale overeenkomsten te sluiten.

Artikel III-217 (voorheen artikel 29)

Wanneer de situatie in een derde land dringende financiële hulp van de Unie vereist, stelt de Raad van Ministers op voorstel van de Commissie de nodige Europese besluiten vast.

AFDELING 3

DE HUMANITAIRE HULP

Artikel III-218 (voorheen artikel 30)

1. Het optreden van de Unie op het gebied van humanitaire hulp vindt plaats in het kader van de beginselen en doelstellingen van het externe optreden van de Unie. Dat optreden strekt tot specifieke bijstand, hulpverlening en bescherming ten behoeve van de bevolkingen van derde landen die het slachtoffer zijn van natuurrampen of door de mens veroorzaakte rampen, om de uit die situaties voortvloeiende humanitaire noden te lenigen. De activiteiten van de Unie en die van de lidstaten vullen elkaar aan en versterken elkaar.
  2. Humanitaire hulp wordt verleend overeenkomstig de beginselen van het internationaal humanitair recht, met name de beginselen van onpartijdigheid en non-discriminatie.
  3. Bij Europese wet of kaderwet worden de maatregelen vastgesteld die het kader voor de uitvoering van de humanitaire hulpverlening van de Unie bepalen.
  4. De Unie kan met derde landen en de bevoegde internationale organisaties alle internationale overeenkomsten sluiten die de in [artikel III-188 (voorheen artikel 1)] genoemde doelstellingen helpen verwezenlijken. De onderhandelingen over en de sluiting van die overeenkomsten vinden plaats overeenkomstig [artikel III-222 (voorheen artikel 33)].
- De eerste alinea laat onverlet de bevoegdheid van de lidstaten om in internationale fora te onderhandelen en internationale overeenkomsten te sluiten.
5. Er wordt een Europees vrijwilligerskorps voor humanitaire hulp opgericht, als kader voor gemeenschappelijke bijdragen van Europese jongeren aan humanitaire acties van de Unie. Het statuut en de voorschriften voor de werking van het korps worden bij Europese wet vastgesteld.
  6. De Commissie kan ieder dienstig initiatief nemen om de coördinatie tussen het optreden van de Unie en het optreden van de lidstaten te bevorderen, teneinde de humanitaire hulpmiddelen van de Unie en van de lidstaten doeltreffender en meer complementair te maken.
  7. De Unie ziet erop toe dat haar humanitaire hulpverlening gecoördineerd wordt en coherent is met die van internationale organisaties en instanties, met name die tot het bestel van de Verenigde Naties behoren.

HOOFDSTUK V

BEPERKENDE MAATREGELEN

Artikel III-219 (voorheen artikel 31)

1. In de gevallen waarin een Europees besluit betreffende een standpunt of een optreden van de Unie dat volgens de bepalingen betreffende het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid van hoofdstuk II van deze titel is vastgesteld, voorziet in verbreking of gehele of gedeeltelijke beperking van de economische en financiële betrekkingen met een of meer derde landen, worden de Europese vorderingen en besluiten door de Raad van Ministers op gezamenlijk voorstel van de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie en de Commissie en met gekwalificeerde meerderheid van stemmen vastgesteld. De Raad van Ministers stelt het Europees Parlement daarvan in kennis.
2. De Raad van Ministers kan op de in lid 1 genoemde gebieden volgens dezelfde procedure beperkende maatregelen jegens natuurlijke personen, rechtspersonen en niet-statelijke formaties en entiteiten vaststellen.

HOOFDSTUK VI

INTERNATIONALE AKKOORDEN

Artikel III-220 (voorheen artikel 32)

1. De Unie kan akkoorden met een of meer derde staten of internationale organisaties sluiten wanneer de Grondwet daarin voorziet of wanneer het sluiten van een akkoord nodig is om, in het kader van het beleid van de Unie, een van de in de Grondwet bepaalde doelstellingen te verwezenlijken, wanneer daarin bij een bindende rechtshandeling van de Unie is voorzien of wanneer zulks van invloed is op een intern besluit van de Unie.
2. De door de Unie gesloten akkoorden zijn verbindend voor de instellingen van de Unie en voor de lidstaten.

Artikel III-221 (voorheen artikel 32 bis)

1. De Unie kan met een of meer derde staten of internationale organisaties associatieovereenkomsten sluiten. Bij deze overeenkomsten wordt een associatie ingesteld die wordt gekenmerkt door wederkerige rechten en verplichtingen, gemeenschappelijke optredens en bijzondere procedures.

Artikel III-222 (voorheen artikel 33)

1. Onverminderd de bijzondere bepalingen van [artikel III-212 (voorheen artikel 24)] wordt bij het onderhandelen over en het sluiten van akkoorden tussen de Unie en derde staten of internationale organisaties de volgende procedure gevolgd.
2. De Raad van Ministers verleent de machtiging voor het openen van de onderhandelingen, stelt onderhandelingsrichtsnoeren vast en sluit de akkoorden.
3. De Commissie of, indien het akkoord uitsluitend dan wel hoofdzakelijk betrekking heeft op het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid, de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie doet aanbevelingen aan de Raad van Ministers, die een Europees besluit vaststelt waarbij machtiging wordt verleend tot het openen van de onderhandelingen.
4. In het kader van het Europees besluit waarbij machtiging wordt verleend voor de onderhandelingen wijst de Raad van Ministers, naar gelang van de inhoud van het toekomstige akkoord, de onderhandelaar of het hoofd van het onderhandelingssteam van de Unie aan.
5. De Raad van Ministers kan de onderhandelaar van de Unie onderhandelingsrichtsnoeren geven en hij kan een bijzonder comité aanwijzen in overleg waarmee de onderhandelingen moeten worden gevoerd.
6. De Raad van Ministers stelt op voorstel van de onderhandelaar een Europees besluit vast waarbij machtiging wordt verleend voor de ondertekening en, in voorkomend geval, de voorlopige toepassing.

7. De Raad van Ministers stelt op voorstel van de onderhandelaar een Europees besluit houdende sluiting van het akkoord vast.

Tenzij het akkoord uitsluitend betrekking heeft op het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid, stelt de Raad van Ministers het in lid 1 bedoelde besluit na raadpleging van het Europees Parlement vast. Het Europees Parlement brengt advies uit binnen de termijn die de Raad van Ministers naar gelang van de urgentie kan vaststellen. Indien er binnen die termijn geen advies is uitgebracht, kan de Raad van Ministers besluiten.

De goedkeuring van het Europees Parlement is vereist met betrekking tot:

- a) de associatieovereenkomsten,
- b) de toetreding van de Unie tot het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden,
- c) akkoorden die een specifiek institutioneel kader in het leven roepen door het instellen van samenwerkingsprocedures,
- d) akkoorden die aanzienlijke gevolgen hebben voor de begroting van de Unie en
- e) akkoorden die gebieden betreffen waarop de wetgevingsprocedure van toepassing is.

In dringende gevallen kunnen het Europees Parlement en de Raad van Ministers een termijn overeenkomen voor het geven van de goedkeuring.

8. Bij de sluiting van een akkoord kan de Raad van Ministers, in afwijking van de leden 6, 7 en 10, de onderhandelaar machtigen om de wijzigingen die krachtens het akkoord volgens een vereenvoudigde procedure of door een bij het akkoord opgericht orgaan worden aangenomen, namens de Unie goed te keuren; de Raad van Ministers kan aan deze machtiging bijzondere voorwaarden verbinden.

9. Tijdens de gehele procedure besluit de Raad van Ministers met gekwalificeerde meerderheid van stemmen. Hij besluit met eenparigheid van stemmen wanneer het akkoord een gebied betreft waarop handelingen van de Unie met eenparigheid van stemmen worden vastgesteld, alsmede ten aanzien van associatieovereenkomsten en de toetreding van de Unie tot het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

10. De Raad van Ministers stelt op voorstel van de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie of van de Commissie een Europees besluit vast tot opschorting van de toepassing van een akkoord en tot bepaling van de standpunten die namens de Unie worden ingenomen in een krachtens een akkoord opgericht lichaam dat handelingen met rechtsgevolgen vaststelt, met uitzondering van handelingen tot aanvulling of wijziging van het institutionele kader van het akkoord.

11. Het Europees Parlement wordt in elke fase van de procedure onverwijld en ten volle op de hoogte gebracht.

12. Een lidstaat, het Europees Parlement, de Raad van Ministers of de Commissie kan het advies inwinnen van het Hof van Justitie over de verenigbaarheid van een voorgenomen akkoord met de bepalingen van de Grondwet. Indien het Hof van Justitie afwijzend adviseert, kan het voorgenomen akkoord niet in werking treden, behoudens in geval van wijziging daarvan of herziening van de Grondwet volgens de procedure van [artikel IV-6].

Artikel III-223 (voorheen artikel 34)

1. In afwijking van [artikel III-222 (voorheen artikel 33)] kan de Raad van Ministers met eenparigheid van stemmen op aanbeveling van de Europese Centrale Bank of van de Commissie en na raadpleging van de Europese Centrale Bank teneinde een consensus te bereiken die verenigbaar is met de doelstelling van prijsstabiliteit, en na raadpleging van het Europees Parlement, volgens de procedure van lid 3 voor de aldaar omschreven regelingen, formele overeenkomsten sluiten over een stelsel van wisselkoersen van de euro ten opzichte van valuta's die geen wettig betaalmiddel zijn in de Unie.

De Raad van Ministers kan, met gekwalificeerde meerderheid van stemmen, hetzij op aanbeveling van de Commissie en na raadpleging van de Europese Centrale Bank, hetzij op aanbeveling van de Europese Centrale Bank teneinde een consensus te bereiken die verenigbaar is met de doelstelling van prijsstabiliteit, de euro-spilkoersen binnen het wisselkoersstelsel invoeren, wijzigen of afschaffen. De voorzitter van de Raad van Ministers stelt het Europees Parlement in kennis van de invoering, wijziging of afschaffing van de euro-spilkoers.

2. Indien het wisselkoersstelsel een lacune vertoont ten opzichte van één of meer valuta's die in de Unie geen wettig betaalmiddel zijn, in de zin van lid 1, kan de Raad van Ministers op aanbeveling van de Commissie en na raadpleging van de Europese Centrale Bank, of op aanbeveling van de Europese Centrale Bank, algemene oriëntaties voor het wisselkoersbeleid ten opzichte van deze valuta's vaststellen. Deze algemene oriëntaties laten het hoofddoel van het Europees Stelsel van Centrale Banken, zijnde het handhaven van de prijsstabiliteit, onverlet.

3. In afwijking van [artikel III-222 (voorheen artikel 33)] treft de Raad van Ministers, wanneer de Unie onderhandelingen met één of meer staten of internationale organisaties moet voeren over aanlegenheden betreffende het monetaire of wisselkoersstelsel, op aanbeveling van de Commissie en na raadpleging van de Europese Centrale Bank, regelingen voor de onderhandelingen over en de sluiting van dergelijke overeenkomsten. Deze regelingen verzekeren dat de Unie één standpunt inneemt. De Commissie wordt ten volle bij de onderhandelingen betrokken.

4. Onverminderd de bevoegdheden en de overeenkomsten van de Unie op het gebied van de Economische en Monetaire Unie, kunnen de lidstaten in internationale organen onderhandelingen voeren en internationale overeenkomsten sluiten.

HOOFDSTUK VII

DE BETREKKINGEN VAN DE UNIE MET INTERNATIONALE ORGANISATIES, MET DERDE LANDEN EN MET DE DELEGATIES VAN DE UNIE

Artikel III-224 (voorheen artikel 35)

1. De Unie brengt elke dienstige samenwerking tot stand met de Verenigde Naties, de Raad van Europa, de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling.
2. Zij onderhoudt daarnaast de wenselijk geachte betrekkingen met andere internationale organisaties.
3. De minister van Buitenlandse Zaken van de Unie en de Commissie zijn belast met de uitvoering van het bepaalde in dit artikel.

Artikel III-225 (voorheen artikel 36)

1. De delegaties van de Unie in derde landen en bij internationale organisaties vertegenwoordigen de Unie.
2. De delegaties van de Unie werken onder het gezag van de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie en in nauwe samenspraak met de diplomatieke missies van de lidstaten.

HOOFDSTUK VIII

TOEPASSING VAN DE SOLIDARITEITSCLAUSULE

Artikel III-226 (voorheen artikel X)

1. De Raad van Ministers regelt bij Europees besluit op gezamenlijk voorstel van de Commissie en van de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie de toepassing van de in [artikel I-42] bedoelde solidariteitsclausule. Het Europees Parlement wordt op de hoogte gesteld.
2. Wanneer een lidstaat getroffen wordt door een terroristische aanval, een natuurramp of een ramp ten gevolge van menselijk optreden, wordt hem door de andere lidstaten op verzoek van zijn politieke autoriteiten bijstand verleend. Te dien einde coördineren de lidstaten hun optreden in het kader van de Raad van Ministers.
3. In het kader van dit artikel wordt de Raad van Ministers bijgestaan door het Politiek en Veiligheidscomité met ondersteuning van de structuren die zijn ontwikkeld in het kader van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid, en door het Comité [artikel III-157 (voorheen artikel 5 JBZ)] welke comités hem in voorkomend geval gezamenlijke adviezen verstrekken.
4. Met het oog op een doeltreffend optreden van de Unie evalueert de Europese Raad regelmatig de dreigingen waarmee de Unie geconfronteerd wordt.

TITEL VI

DE WERKING VAN DE UNIE

HOOFDSTUK I

INSTITUTIONELE BEPALINGEN

AFDELING I

DE INSTELLINGEN

Onderafdeling 1

Het Europees Parlement

(Artikel III-227 (voorheen artikel 190))

1. Bij Europese wet of kaderwet van de Raad van Ministers worden de maatregelen vastgesteld voor het houden van rechtstreekse algemene verkiezingen van de leden van het Europees Parlement volgens een in alle lidstaten gelijke procedure of volgens beginselen die alle lidstaten gemeen hebben.

De Raad van Ministers besluit met eenparigheid van stemmen over een ontwerp van het Europees Parlement, en na de goedkeuring te hebben verkregen van het Europees Parlement, dat met meerderheid van stemmen van zijn leden een besluit neemt. Deze wet of kaderwet treedt pas in werking nadat hij door de lidstaten overeenkomstig hun onderscheiden grondwettelijke bepalingen is goedgekeurd.

2. Bij Europese wet van het Europees Parlement worden de voorschriften en algemene voorwaarden voor de vervulling van de taken van zijn leden vastgesteld. Het Europees Parlement besluit op eigen initiatief, na raadpleging van de Commissie en met goedkeuring van de Raad van Ministers. Alle bepalingen en voorwaarden betreffende de belastingregeling voor leden of voormalige leden worden door de Raad van Ministers met eenparigheid van stemmen vastgesteld.

3. Tijdens de gehele zittingsperiode 2004-2009 is het Europees Parlement samengesteld overeenkomstig het Protocol inzake de vertegenwoordiging van de burgers in het Europees Parlement.

Artikel III-228 (voorheen artikel 191)

Bij Europese wet wordt het statuut, en in het bijzonder de regeling inzake de financiering, van de in artikel I-45, lid 4, bedoelde Europese politieke partijen vastgesteld.

Artikel III-229 (voorheen artikel 192)

Het Europees Parlement kan met een meerderheid van de stemmen van zijn leden de Commissie verzoeken passende voorstellen in te dienen betreffende aangelegenheden waarin naar het oordeel van het Parlement voor de uitvoering van de Grondwet een handeling van de Unie vereist is. Indien de Commissie geen voorstel indient, deelt zij de redenen daarvoor aan het Europees Parlement mede.

Artikel III-230 (voorheen artikel 193)

In het kader van de vervulling van zijn taken kan het Europees Parlement op verzoek van een vierde van zijn leden een tijdelijke enquêtecommissie instellen die, onverminderd de in de Grondwet aan andere instellingen of organen verleende bevoegdheden, beweerd inbreuken op het recht van de Unie of gevallen van wanbeheer bij de toepassing van het recht van de Unie onderzoekt, behalve wanneer de beweerd feiten het voorwerp uitmaken van een gerechtelijke procedure die nog niet is voltooid.

De tijdelijke enquêtecommissie houdt op te bestaan zodra zij haar verslag heeft ingediend.

Het Europees Parlement stelt bij Europese wet de nadere bepalingen betreffende de uitoefening van het enquêterecht vast. Het Europees Parlement besluit op eigen initiatief, na goedkeuring door de Raad van Ministers en door de Commissie.

Artikel III-231 (voorheen artikel 194)

Iedere burger van de Unie, alsmede iedere natuurlijke of rechtspersoon met verblijfplaats of statutaire zetel in een lidstaat heeft het recht om individueel of tezamen met andere burgers of personen een verzoekschrift tot het Europees Parlement te richten betreffende een onderwerp dat tot de werkerreinen van de Unie behoort en dat hem rechtstreeks aangaat.

Artikel III-232 (voorheen artikel 195)

1. Het Europees Parlement benoemt de Europese ombudsman. De Europese ombudsman is bevoegd kennis te nemen van klachten van burgers van de Unie of van natuurlijke of rechtspersonen met verblijfplaats of statutaire zetel in een lidstaat, over gevallen van wanbeheer bij het optreden van de instellingen, organen of bureaus van de Unie, met uitzondering van het Hof van Justitie bij de uitoefening van zijn gerechtelijke taak.

In het kader van zijn opdracht stelt de Europese ombudsman, op eigen initiatief dan wel op basis van klachten welke hem rechtstreeks of via een lid van het Europees Parlement zijn voorgelegd, het door hem gerechtvaardigd geachte onderzoek in, behalve wanneer de beweerd feiten het voorwerp van een gerechtelijke procedure uitmaken of hebben uitgemaakt. Indien de Europese ombudsman een geval van wanbeheer vaststelt, legt hij de zaak voor aan de instelling, het orgaan of het bureau in kwestie, waarvan hem binnen een termijn van drie maanden het standpunt wordt medegedeeld. De Europese ombudsman doet vervolgens een verslag aan het Europees Parlement en aan de instelling, het orgaan of het bureau toekomen. De klager wordt op de hoogte gebracht van het resultaat van het onderzoek.

De Europese ombudsman brengt jaarlijks verslag uit aan het Europees Parlement over het resultaat van zijn onderzoeken.

2. De Europese ombudsman wordt na iedere verkiezing van het Europees Parlement voor de zittingsduur ervan benoemd. Hij is herbenoembaar.

De Europese ombudsman kan op verzoek van het Europees Parlement door het Hof van Justitie uit zijn ambt worden ontzet, indien hij niet meer aan de eisen voor de uitoefening van het ambt voldoet of op ernstige wijze is tekortgeschoten.

3. De Europese ombudsman oefent zijn ambt volkomen onafhankelijk uit. Bij de vervulling van zijn taken vraagt noch aanvaardt hij instructies van enig lichaam. Gedurende zijn ambtsperiode mag de Europese ombudsman geen andere beroepswerkzaamheden, al dan niet tegen beloning, verrichten.

4. Het Europees Parlement stelt bij Europese wet het statuut van de ombudsman en de algemene voorwaarden voor de uitoefening van het ambt van Europees ombudsman vast. Het Europees Parlement besluit op eigen initiatief, na advies van de Commissie en na goedkeuring door de Raad van Ministers.

Artikel III-233 (voorheen artikel 196)

Het Europees Parlement houdt jaarlijks een zitting. Het Parlement komt van rechtswege op de tweede dinsdag van maart bijeen.

Het Europees Parlement kan op verzoek van de meerderheid van zijn leden, dan wel op verzoek van de Raad van Ministers of van de Commissie in buitengewone vergaderperiode bijeenkomen.

Artikel III-234 (voorheen artikel 197)

1. De Commissie kan iedere vergadering van het Europees Parlement bijwonen en wordt op haar verzoek gehoord.

De Commissie antwoordt mondeling of schriftelijk op vragen van het Europees Parlement of van zijn leden.

2. De Europese Raad en de Raad van Ministers worden door het Europees Parlement gehoord volgens de procedurevoorschriften van de Europese Raad en volgens het reglement van orde van de Raad van Ministers.

Artikel III-235 (voorheen artikel 198)

Voorzover in de Grondwet niet anders is bepaald, besluit het Europees Parlement bij meerderheid van stemmen. Het quorum wordt in het reglement van orde bepaald.

Artikel III-236 (voorheen artikel 199)

Het Europees Parlement stelt zijn reglement van orde vast met een meerderheid van de stemmen van zijn leden.

De handelingen van het Europees Parlement worden overeenkomstig de bepalingen van de Grondwet en het reglement van orde bekendgemaakt.

Artikel III-237 (voorheen artikel 200)

Het Europees Parlement beraadslaagt in openbare zitting over het door de Commissie voorgelegde algemene jaarverslag.

Artikel III-238 (voorheen artikel 201)

Wanneer aan het Europees Parlement een motie van afkeuring betreffende het beleid van de Commissie wordt voorgelegd, kan het Parlement zich niet eerder dan drie dagen na de indiening ervan en slechts bij openbare stemming over deze motie uitspreken.

Indien de motie van afkeuring is aangenomen met een meerderheid van tweederde van de stemmen en tevens met een meerderheid van de stemmen van de leden, moet de Commissie aftreden. Zij blijft de lopende zaken behartigen tot overeenkomstig de artikelen I-25 en I-26 in haar vervanging is voorzien. In dat geval verstrijkt de ambtsperiode van de ter vervanging benoemde Commissie op de datum waarop de ambtstermijn van de tot aftreden gedwongen Commissie zou zijn verstreken.

Onderafdeling 2

De Europese Raad

Artikel III-239 (nieuw)

1. Ieder lid van de Europese Raad kan slechts door één ander lid worden gemachtigd om namens hem te stemmen.

Onthouding van stemming door aanwezige of vertegenwoordigde leden vormt geen beletsel voor het aannemen der besluiten van de Europese Raad waarvoor eenparigheid van stemmen is vereist.

2. De voorzitter van het Europees Parlement kan worden uitgenodigd door de Europese Raad te worden gehoord.

3. De Europese Raad stelt bij gewone meerderheid zelf zijn procedurevoorschriften vast. De Europese Raad wordt bijgestaan door het secretariaat-generaal van de Raad van Ministers.

Onderafdeling 3

De Raad van Ministers

Artikel III-240 (voorheen artikelen 203 en 204)

1. De Raad van Ministers wordt door zijn voorzitter, op diens initiatief, of op initiatief van een van zijn leden of van de Commissie in vergadering bijeengeroepen.
2. De Europese Raad stelt bij Europees besluit met eenparigheid van stemmen de toerbeurtregeling voor het voorzitterschap van de formaties van de Raad van Ministers vast.

Artikel III-241 (voorheen artikelen 205 en 206)

1. Ieder lid van de Raad van Ministers kan slechts door één ander lid worden gemachtigd om namens hem te stemmen.
2. Wanneer in de Raad van Ministers bij gewone meerderheid wordt besloten, besluit de Raad met een meerderheid van de stemmen van zijn leden.
3. Onthouding van stemming door aanwezige of vertegenwoordigde leden vormt geen beletsel voor de vaststelling van besluiten van de Raad van Ministers waarvoor eenparigheid van stemmen is vereist.

Artikel III-242 (voorheen artikel 207)

1. Een comité, bestaande uit de permanente vertegenwoordigers van de lidstaten, heeft tot taak de werkzaamheden van de Raad van Ministers voor te bereiden en de door de Raad van Ministers verstrekte opdrachten uit te voeren. Het comité kan in de in het reglement van orde van de Raad van Ministers genoemde gevallen procedurebesluiten nemen.
  2. De Raad van Ministers wordt bijgestaan door een secretariaat-generaal onder leiding van een secretaris-generaal, die door de Raad van Ministers wordt benoemd.
- De Raad van Ministers beslist bij gewone meerderheid van stemmen over de organisatie van het secretariaat-generaal.
3. De Raad van Ministers besluit bij gewone meerderheid van stemmen over procedurekwesties en stelt met gewone meerderheid van stemmen zijn reglement van orde vast.

Artikel III-243 (voorheen artikel 208)

De Raad van Ministers kan bij gewone meerderheid van stemmen de Commissie verzoeken, alle studies die hij wenselijk acht ter verwezenlijking van de gemeenschappelijke doelstellingen te verrichten en hem alle terzake dienende voorstellen te doen. Indien de Commissie geen voorstellen doet, stelt zij de Raad van Ministers in kennis van de redenen daarvan.

Artikel III-244 (voorheen artikel 209)

De Raad van Ministers stelt bij Europees besluit het statuut van de door de Grondwet ingestelde comités vast. Hij besluit bij gewone meerderheid, na overleg met de Commissie.

Onderafdeling 4

De Commissie

Artikel III-245 (voorheen artikel 213, lid 1, en voorheen artikel 214)

De Europese commissarissen en de commissarissen zonder stemrecht worden voor een periode van vijf jaar benoemd, behoudens, in voorkomend geval, artikel III-238. Alleen onderdanen van de lidstaten, kunnen Europees commissaris of commissaris zijn.

Artikel III-246 (voorheen artikel 213, lid 2)

De Europese commissarissen en de commissarissen onthouden zich van iedere handeling welke onverenigbaar is met het karakter van hun ambt. Iedere lidstaat verbindt zich ertoe, dit beginsel te eerbiedigen en niet te trachten de Europese commissarissen en de commissarissen te beïnvloeden bij de uitvoering van hun taak.

De Europese commissarissen en de commissarissen mogen gedurende hun ambtstermijn geen andere beroepswerkzaamheden, al dan niet tegen beloning, verrichten. Bij hun ambtsaanvaarding verbinden zij zich plechtig ertoe, gedurende hun ambtstermijn en na afloop daarvan de uit hun taak voortvloeiende verplichtingen na te komen, en in het bijzonder eerlijkheid en kiesheid te betrachten in het aanvaarden van bepaalde functies of voordelen na afloop van hun ambtstermijn. Indien deze verplichtingen niet worden nagekomen, kan de Raad van Ministers, bij gewone meerderheid van stemmen, of de Commissie zich wenden tot het Hof van Justitie, dat, naargelang van het geval, ontslag ambtshalve volgens artikel [III-248 (216)] of verval van het recht op pensioen of van andere, daarvoor in de plaats tredende voordelen kan uitspreken.

Artikel III-247 (voorheen artikel 215)

1. Behalve door regelmatige vervanging of door overlijden eindigt de ambtsvervulling van een Europees commissaris of van een commissaris door vrijwillig ontslag of ontslag ambtshalve. Een Europees commissaris of een commissaris dient zijn ontslag in indien de voorzitter hem daarom verzoekt.

2. In geval van vrijwillig ontslag, ontslag ambtshalve of overlijden, wordt de Europees commissaris of de commissaris voor de verdere duur van zijn ambtstermijn vervangen door een nieuwe Europees commissaris of commissaris die door de voorzitter van de Commissie wordt benoemd overeenkomstig de artikelen I-25 en I-26.

3. In geval van vrijwillig ontslag, ontslag ambtshalve of overlijden, wordt de voorzitter voor de verdere duur van zijn ambtstermijn vervangen overeenkomstig artikel I-26, lid 1.

4. In geval van ontslag van alle Europese commissarissen en commissarissen, blijven zij in functie totdat in hun vervanging is voorzien, voor de verdere duur van hun ambtstermijn, overeenkomstig de artikelen I-25 en I-26.

Artikel III-248 (voorheen artikel 216)

Op verzoek van de Raad van Ministers, die besluit bij gewone meerderheid van stemmen, of van de Commissie, kan een Europees commissaris of commissaris die niet meer aan de eisen voor de uitoefening van zijn ambt voldoet of op ernstige wijze is tekortgeschoten, door het Hof van Justitie uit zijn ambt worden ontzet.

Artikel III-249 (voorheen artikel 217)

De taken van de Commissie worden overeenkomstig artikel I-26, lid 3 door de voorzitter gestructureerd en over de leden van de Commissie verdeeld. De voorzitter kan de taakverdeling tijdens de ambtstermijn wijzigen. De Europese commissarissen en commissarissen oefenen de hun door de voorzitter toegewezen taak onder diens gezag uit.

Artikel III-250 (...)

Artikel III-251 (voorheen artikel 219)

De besluiten van de Commissie worden genomen bij meerderheid van stemmen van het college. Het quorum wordt in het reglement van orde bepaald.

Artikel III-252 (voorheen artikel 218)

De Commissie stelt haar reglement van orde vast, teneinde haar eigen werkzaamheden en die van haar diensten te regelen. Zij draagt er zorg voor dat het reglement wordt bekendgemaakt.

Artikel III-253 (voorheen artikel 212)

De Commissie publiceert jaarlijks, ten minste een maand voordat de zitting van het Europees Parlement wordt geopend, een algemeen verslag over de activiteiten van de Unie.

Onderafdeling 5

Het Hof van Justitie

Artikel III-254 (voorheen artikel 221)

Het Hof van Justitie houdt zitting in kamers, als grote kamer of in voltallige zitting, overeenkomstig het statuut van het Hof van Justitie.

Artikel III-255 (voorheen artikel 222)

Het Europees Hof van Justitie wordt bijgestaan door acht advocaten-generaal. Indien het Europees Hof van Justitie zulks verzoekt, kan de Raad van Ministers met eenparigheid van stemmen een besluit houdende verhoging van het aantal advocaten-generaal vaststellen.

De advocaat-generaal heeft tot taak, in het openbaar en in volkomen onpartijdigheid en onafhankelijkheid met redenen omklede conclusies te nemen aangaande zaken waarin zulks overeenkomstig het statuut van het Hof van Justitie vereist is.

Artikel III-256 (voorheen artikel 223)

De rechters en de advocaten-generaal van het Europees Hof van Justitie, gekozen uit personen die alle waarborgen voor onafhankelijkheid bieden en aan alle gestelde eisen voldoen om in hun onderscheiden landen de hoogste rechterlijke ambten te bekleden, of die bekend staan als kundige rechtsgeleerden, worden in onderlinge overeenstemming door de regeringen van de lidstaten benoemd, na raadpleging van het Comité van [artikel III-258 (voorheen artikel 224 bis)].

Om de drie jaar vindt, op de wijze die in het statuut van het Hof van Justitie is bepaald, een gedeeltelijke vervanging van de rechters en de advocaten-generaal plaats.

De rechters kiezen uit hun midden voor drie jaar de president van het Europees Hof van Justitie. Hij is herbenoembaar.

Het Europees Hof van Justitie stelt zijn reglement voor de procesvoering vast. Dit reglement wordt ter goedkeuring aan de Raad van Ministers voorgelegd.

Artikel III-257 (voorheen artikel 224)

Het aantal rechters van de Rechtbank wordt vastgesteld bij het statuut van het Hof van Justitie. Het statuut kan bepalen dat de Rechtbank wordt bijgestaan door advocaten-generaal.

De leden van de Rechtbank worden gekozen uit personen die alle waarborgen voor onafhankelijkheid bieden en bekwaam zijn hoge rechtelijke ambten te bekleden. Zij worden in onderlinge overeenstemming door de regeringen van de lidstaten benoemd, na raadpleging van het Comité van [artikel III-258 (voorheen artikel 224 bis)]. Om de drie jaar vindt een gedeeltelijke vervanging van de Rechtbank plaats. De aftredende leden zijn herbenoembaar.

De rechters kiezen uit hun midden voor drie jaar de president van de Rechtbank. Hij is herbenoembaar.

De Rechtbank stelt in overeenstemming met het Europees Hof van Justitie zijn reglement voor de procesvoering vast. Dit reglement wordt ter goedkeuring aan de Raad van Ministers voorgelegd.

Tenzij in het statuut van het Europees Hof van Justitie anders is bepaald, zijn de bepalingen van de Grondwet betreffende het Europees Hof van Justitie op de Rechtbank van toepassing.

Artikel III-258 (nieuw)

Er wordt een comité opgericht dat de lidstaten van advies dient over de geschiktheid van de kandidaten voor de uitoefening van de ambten van rechter en advocaat-generaal van het Europees Hof van Justitie en van de Rechtbank, voorafgaand aan het besluit van de regeringen van de lidstaten overeenkomstig de [artikelen III-256 en III-257 (voorheen artikelen 223 en 224)].

Het comité bestaat uit zeven voormalige leden van het Europees Hof van Justitie en van de Rechtbank, personen die de hoogste nationale rechterlijke ambten bekleden en personen die bekend staan als kundige rechtsgeleerden, waarvan er één wordt voorgedragen door het Europees Parlement. De Raad van Ministers stelt een Europees besluit houdende bepaling van de werkwijze van dit comité, alsmede een Europees besluit tot benoeming van de leden. De Raad besluit op initiatief van de president van het Europees Hof van Justitie.

Artikel III-259 (voorheen artikel 225)

1. De Rechtbank is bevoegd in eerste aanleg kennis te nemen van de in de [artikelen III-266, III-269, III-272, III-273 en III-275 (voorheen artikelen 230, 232, 235, 236 en 238)] bedoelde beroepen, met uitzondering van de beroepen waarvan een gespecialiseerde rechtbank kennis neemt en die waarvan de kennisneming overeenkomstig het statuut aan het Europees Hof van Justitie is voorbehouden. Het statuut kan bepalen dat de Rechtbank bevoegd is kennis te nemen van andere categorieën van beroepen.

Tegen de beslissingen die de Rechtbank op grond van dit lid geeft, kan bij het Europees Hof van Justitie een tot rechtsvragen beperkte hogere voorziening worden ingesteld, op de wijze en binnen de grenzen die in het statuut van het Hof van Justitie worden bepaald.

2. De Rechtbank is bevoegd kennis te nemen van de beroepen die worden ingesteld tegen beslissingen van de krachtens [artikel III-260 (voorheen artikel 225 A)] ingestelde gespecialiseerde rechtbanken.

De beslissingen die de Rechtbank op grond van dit lid geeft, kunnen op de wijze en binnen de grenzen die in het statuut worden bepaald, bij uitzondering door het Europees Hof van Justitie worden heroverwogen, indien er een ernstig gevaar bestaat dat de eenheid of de samenhang van het recht van de Unie wordt aangetast.

3. De Rechtbank is bevoegd kennis te nemen van prejudiciële vragen die worden voorgelegd krachtens [artikel III-271 (voorheen artikel 234)] en beperkt blijven tot specifieke, in het statuut van het Hof van Justitie bepaalde aangelegenheden.

Wanneer de Rechtbank van oordeel is dat in een zaak een principiële beslissing moet worden genomen die van invloed kan zijn op de eenheid of de samenhang van het recht van de Unie, kan hij de zaak naar het Europees Hof van Justitie verwijzen voor een uitspraak.

De beslissingen die de Rechtbank over prejudiciële vragen geeft, kunnen op de wijze en binnen de grenzen die in het statuut worden bepaald, bij uitzondering door het Europees Hof van Justitie worden heroverwogen, indien er een ernstig gevaar bestaat dat de eenheid of de samenhang van het recht van de Unie wordt aangetast.

Artikel III-260 (voorheen artikel 225 A)

1. Bij Europese wet kunnen gespecialiseerde rechtbanken worden ingesteld die worden toegevoegd aan de Rechtbank, en die in eerste aanleg kennis nemen van bepaalde categorieën van beroepen in specifieke aangelegenheden. De Europese wet wordt vastgesteld hetzij op voorstel van de Commissie en na raadpleging van het Hof van Justitie, hetzij op verzoek van het Hof van Justitie en na raadpleging van de Commissie.

2. In de Europese wet tot instelling van een gespecialiseerde rechtbank worden de regels voor de samenstelling van de rechtbanken vastgesteld en wordt de reikwijdte van de aan deze rechtbanken verleende bevoegdheden bepaald.

3. Tegen de beslissingen van de gespecialiseerde rechtbanken kan bij de Rechtbank een tot rechtsvragen beperkte hogere voorziening worden ingesteld of, wanneer de Europese wet tot instelling van de gespecialiseerde rechtbank daarin voorziet, een beroep dat ook op feitelijke vragen betrekking heeft.

4. De leden van de gespecialiseerde rechtbanken worden gekozen uit personen die alle waarborgen voor onafhankelijkheid bieden en bekwaam zijn rechterlijke ambten te bekleden. Zij worden door de Raad van Ministers met eenparigheid van stemmen benoemd.

5. De gespecialiseerde rechtbanken stellen in overeenstemming met het Hof van Justitie hun reglement voor de procesvoering vast. Dit reglement wordt ter goedkeuring aan de Raad van Ministers voorgelegd.

6. Tenzij in de Europese wet tot instelling van de gespecialiseerde rechtbank anders is bepaald, zijn de bepalingen van de Grondwet betreffende het Hof van Justitie en de bepalingen van het statuut van het Hof van Justitie op de gespecialiseerde rechtbanken van toepassing.

Artikel III-261 (voorheen artikel 226)

Indien de Commissie van oordeel is dat een lidstaat een krachtens de Grondwet op hem rustende verplichting niet is nagekomen, brengt zij dienaangaande een met redenen omkleed advies uit, na de lidstaat in de gelegenheid te hebben gesteld zijn opmerkingen te maken.

Indien de betrokken staat het advies niet binnen de door de Commissie gestelde termijn opvolgt, kan de Commissie de zaak aanhangig maken bij het Hof van Justitie.

Artikel III-262 (voorheen artikel 227)

Een lidstaat die van mening is dat een andere lidstaat een krachtens de Grondwet op hem rustende verplichting niet is nagekomen, kan zich tot het Hof van Justitie wenden.

Voordat een lidstaat tegen een andere lidstaat een klacht indient wegens een beweerde schending van diens verplichtingen krachtens de Grondwet, legt hij deze klacht voor aan de Commissie.

De Commissie brengt een met redenen omkleed advies uit, nadat de betrokken staten de gelegenheid is gegeven over en weer schriftelijk en mondeling opmerkingen te maken.

Indien de Commissie binnen drie maanden na indiening van de klacht geen advies heeft uitgebracht, kan de klacht desalniettemin bij het Hof van Justitie worden ingediend.

Artikel III-263 (voorheen artikel 228)

1. Indien het Hof van Justitie vaststelt dat een lidstaat een krachtens de Grondwet op hem rustende verplichting niet is nagekomen, is deze staat gehouden het nodige te doen om gevolg te geven aan het arrest van het Hof van Justitie.

2. Indien de Commissie van oordeel is dat de betrokken lidstaat niet het nodige heeft gedaan om gevolg te geven aan het arrest van het Hof van Justitie, kan zij, nadat zij deze staat de mogelijkheid heeft geboden zijn opmerkingen in te dienen, de zaak voor het Hof van Justitie brengen. De Commissie vermeldt het bedrag van de door de betrokken lidstaat te betalen forfaitaire som of dwangsom die zij in de gegeven omstandigheden passend acht.

Indien het Hof van Justitie vaststelt dat de betrokken lidstaat zijn arrest niet is nagekomen, kan het aan deze staat de betaling van een forfaitaire som of een dwangsom opleggen.

Deze procedure geldt onverminderd het bepaalde in [artikel III-262 (voorheen artikel 227)].

3. Wanneer de Commissie bij het Hof van Justitie beroep instelt op grond van [artikel III-261 (voorheen artikel 226)] omdat zij oordeelt dat de betrokken lidstaat zijn verplichting tot mededeling van voorschriften ter omzetting van een Europese kaderwet niet is nagekomen, kan de Commissie, zo zij dit nodig acht, het Hof van Justitie in hetzelfde beroepschrift verzoeken de betaling van een forfaitaire som of een dwangsom op te leggen indien het vaststelt dat een verplichting niet is nagekomen. Indien het Hof van Justitie aan het verzoek van de Commissie voldoet, wordt de betrokken betaling verricht binnen de door het Hof van Justitie in zijn arrest gestelde termijn.

Artikel III-264 (voorheen artikel 229)

De Europese wetten en de Europese verordeningen van de Raad van Ministers kunnen aan het Hof van Justitie volledige rechtsmacht verlenen wat betreft de sancties die erin zijn opgenomen.

Artikel III-265 (voorheen artikel 229 A)

Onverminderd de overige bepalingen van de Grondwet kan aan het Hof van Justitie bij Europese wet voorzover daarin bepaald, de bevoegdheid worden verleend uitspraak te doen in geschillen die verband houden met de toepassing van krachtens de Grondwet vastgestelde handelingen waarbij Europese intellectuele-eigendomsrechten worden ingesteld.

Artikel III-266 (voorheen artikel 230)

1. Het Hof van Justitie gaat de wettigheid na van de Europese wetten en kaderwetten, van de handelingen van de Raad van Ministers, de Commissie en de Europese Centrale Bank, voorzover het geen aanbevelingen of adviezen betreft, en van de handelingen van het Europees Parlement die beogen rechtsgevolgen tegenover derden te hebben. Het Hof van Justitie gaat ook de wettigheid na van de handelingen van de organen of bureaus van de Unie die beogen rechtsgevolgen tegenover derden te hebben.
2. Te dien einde is het Hof bevoegd uitspraak te doen op ieder door een lidstaat, het Europees Parlement, de Raad van Ministers of de Commissie ingesteld beroep wegens onbevoegdheid, schending van wezenlijke vormvoorschriften, schending van de Grondwet of van enige uitvoeringsregeling daarvan, dan wel wegens misbruik van bevoegdheid.
3. Het Hof van Justitie is onder dezelfde voorwaarden bevoegd uitspraak te doen op ieder door de Rekenkamer, de Europese Centrale Bank of het Comité van de Regio's ingesteld beroep dat op de vrijwaring van hun prerogatieven is gericht.
4. Iedere natuurlijke of rechtspersoon kan onder dezelfde voorwaarden beroep instellen tegen handelingen die tot hem gericht zijn of die hem rechtstreeks en individueel raken, alsmede tegen regelgevingshandelingen die hem rechtstreeks raken en die geen uitvoeringsmaatregelen met zich meebrengen.
5. De handelingen tot oprichting van organen en bureaus van de Unie kunnen voorzien in specifieke voorwaarden inzake de beroepen welke door natuurlijke of rechtspersonen worden ingesteld tegen handelingen van deze organen of bureaus die beogen rechtsgevolgen te hebben.
6. Het in dit artikel bedoelde beroep moet worden ingesteld binnen twee maanden, naargelang van het geval te rekenen vanaf de dag van bekendmaking van de handeling, de dag van kennisgeving aan de verzoeker of, bij gebreke daarvan, de dag waarop de verzoeker van de handeling kennis heeft gekregen.

Artikel III-267 (voorheen artikel 231)

Indien het beroep gegrond is, wordt de betwiste handeling door het Hof van Justitie nietig verklaard.

Het Hof van Justitie bepaalt evenwel, zo het dit nodig oordeelt, welke gevolgen van de vernietigde handeling als definitief moeten worden beschouwd.

Artikel III-268 (voorheen artikel 232)

Indien het Europees Parlement, de Raad van Ministers, de Commissie of de Europese Centrale Bank, in strijd met de Grondwet, nalaat te besluiten, kunnen de lidstaten en de overige instellingen van de Unie zich tot het Hof van Justitie wenden om deze schending te doen vaststellen. Deze bepaling is onder dezelfde voorwaarden van toepassing op de organen en de bureaus van de Unie die nalaten een besluit te nemen.

Dit beroep is slechts ontvankelijk indien de instelling, het orgaan of het bureau in kwestie vooraf tot handelen is uitgenodigd. Indien de instelling, het orgaan of het bureau niet binnen twee maanden, te rekenen vanaf de uitnodiging, een standpunt heeft bepaald, kan het binnen een nieuwe termijn van twee maanden beroep worden ingesteld.

Iedere natuurlijke of rechtspersoon kan onder de in de voorgaande alinea's vastgestelde voorwaarden bij het Hof van Justitie zijn bezwaren indienen tegen het feit dat een instelling, orgaan of bureau van de Unie heeft nagelaten tot hem een andere handeling te richten dan een aanbeveling of een advies.

Artikel III-269 (voorheen artikel 233)

De instelling, het orgaan of het bureau waarvan de handeling nietig is verklaard of waarvan de nalatigheid strijdig met de Grondwet is verklaard, is gehouden het nodige te doen om gevolg te geven aan het arrest van het Hof van Justitie.

Deze verplichting geldt onverminderd die welke uit de toepassing van [artikel III-333 (voorheen artikel 288), tweede alinea] kan voortvloeien.

Artikel III-270 (voorheen artikel 234)

Het Hof van Justitie is bevoegd, bij wijze van prejudiciële beslissing, uitspraak te doen

- a) over de uitlegging van de Grondwet,
- b) over de geldigheid en de uitlegging van de handelingen van de instellingen van de Unie,

Indien een vraag te dien aanzien wordt opgeworpen voor een rechterlijke instantie van een der lidstaten, kan deze instantie, indien zij een beslissing op dit punt noodzakelijk acht voor het wijzen van haar vonnis, het Hof van Justitie verzoeken over deze vraag een uitspraak te doen.

Indien een vraag te dien aanzien wordt opgeworpen in een zaak aanhangig bij een nationale rechterlijke instantie waarvan de beslissingen volgens het nationale recht niet vatbaar zijn voor hoger beroep, is deze instantie gehouden zich tot het Hof van Justitie te wenden.

Indien een dergelijke vraag wordt opgeworpen in een bij een nationale rechterlijke instantie aanhangige zaak betreffende een gedetineerde persoon, doet het Hof van Justitie zo spoedig mogelijk uitspraak.

Artikel III-271 (voorheen artikel 235)

Het Hof van Justitie is bevoegd kennis te nemen van geschillen over de vergoeding van [artikel III-333 (voorheen artikel 288), tweede alinea] bedoelde schade.

Artikel III-272 (voorheen artikel 46, onder e), VEU)

Op verzoek van de lidstaat ten aanzien waarvan de Europese Raad of de Raad van Ministers een constatering heeft gedaan krachtens [artikel I-58], is het Hof van Justitie bevoegd uitspraak te doen over de louter procedurele bepalingen van dat artikel. Het Hof doet een uitspraak binnen een maand na de datum van de constatering.

Artikel III-273 (voorheen artikel 236)

Het Hof van Justitie is bevoegd uitspraak te doen in elk geschil tussen de Unie en haar personeelsleden, binnen de grenzen en onder de voorwaarden vastgesteld in het statuut van de ambtenaren van de Unie en de regeling welke van toepassing is op de andere personeelsleden van de Unie.

Artikel III-274 (voorheen artikel 237)

Het Hof van Justitie is bevoegd, binnen de hierna aangegeven grenzen, kennis te nemen van de geschillen betreffende:

- a) de uitvoering van de verplichtingen der lidstaten voortvloeiende uit de statuten van de Europese Investeringsbank. De Raad van bewind van de Bank beschikt dienaangaande over de bevoegdheden welke bij [artikel III-261 (voorheen artikel 226)] aan de Commissie zijn toegekend;

- b) de besluiten van de Raad van gouverneurs van de Europese Investeringsbank. Elke lidstaat, de Commissie en de Raad van bewind van de Bank kunnen onder de voorwaarden gesteld in [artikel III-266 (voorheen artikel 230)] beroep instellen tegen deze besluiten;
- c) de besluiten van de Raad van bewind van de Europese Investeringsbank. Beroep tegen deze besluiten kan onder de voorwaarden van [artikel III-266 (voorheen artikel 230)] slechts worden ingesteld door de lidstaten of de Commissie, en alleen in geval van schending van de vormvoorschriften bedoeld in artikel 21, leden 2, 5, 6 en 7, van de statuten van de Bank;
- d) de uitvoering van de verplichtingen van de nationale centrale banken voortvloeiende uit deze Grondwet en uit de statuten van het Europees Stelsel van centrale banken en van de Europese Centrale Bank. De Raad van de Europese Centrale Bank beschikt dienaangaande ten aanzien van de nationale centrale banken over de bevoegdheden welke bij [artikel III-261 (voorheen artikel 226)] aan de Commissie zijn toegekend ten aanzien van de lidstaten. Indien het Hof van Justitie vaststelt dat een nationale centrale bank een van de krachtens deze Grondwet op haar rustende verplichtingen niet is nagekomen, is deze bank gehouden die voorzieningen te treffen welke nodig zijn ter uitvoering van het arrest van het Hof van Justitie.

Artikel III-275 (voorheen artikel 238)

Het Hof van Justitie is bevoegd uitspraak te doen krachtens een arbitragebeding vervat in een door of namens de Unie gesloten publiekrechtelijke of privaatrechtelijke overeenkomst.

Artikel III-276 (voorheen artikel 239)

Het Europees Hof van Justitie is bevoegd uitspraak te doen in elk geschil tussen lidstaten dat met de materie van deze Grondwet verband houdt, indien dit geschil hem krachtens een compromis wordt voorgelegd.

Artikel III-277 (voorheen artikel 240)

Behoudens de bevoegdheden die bij deze Grondwet aan het Hof van Justitie worden verleend, zijn de geschillen waarin de Unie partij is, niet uit dien hoofde onttrokken aan de bevoegdheid van de nationale rechterlijke instanties.

Artikel III-278 (voorheen artikel 240 bis)

Het Hof van Justitie is niet bevoegd ten aanzien van de [artikelen I-39 en I-40] en van de bepalingen van [hoofdstuk II van titel V van deel III] betreffende het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid.

Artikel III-279 (voorheen artikel 240 ter)

Bij de uitoefening van zijn bevoegdheden betreffende de bepalingen in de [afdelingen 3 en 4 van hoofdstuk IV van titel III] betreffende de ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid is het Hof van Justitie niet bevoegd de geldigheid of de evenredigheid na te gaan van operaties van de politie of van andere instanties van een lidstaat belast met wetshandhaving of de uitoefening van de verantwoordelijkheden van de lidstaten ten aanzien van de handhaving van de openbare orde en de bescherming van de binnenlandse veiligheid, indien deze handelingen onder het nationaal recht vallen.

Artikel III-280 (voorheen artikel 292)

De lidstaten verbinden zich een geschil betreffende de uitlegging of de toepassing van de Grondwet niet op andere wijze te doen beslechten dan in deze Grondwet is voorgeschreven.

Artikel III-281 (voorheen artikel 241)

Iedere partij kan, ook al is de in [artikel III-266 (voorheen artikel 230, vijfde alinea)], bedoelde termijn verstreken, naar aanleiding van een geschil waarbij een Europese wet, of een Europese verordening van de Raad van Ministers, van de Commissie of van de Europese Centrale Bank in het geding is, de in [artikel III-266 (voorheen artikel 230, tweede alinea)], bedoelde middelen aanvoeren om voor het Hof van Justitie de niet-toepasselijkheid van deze handeling in te roepen.

Artikel III-282 (voorheen artikel 242)

Een bij het Hof van Justitie ingesteld beroep heeft geen schorsende werking. Het Hof van Justitie kan echter, indien het van oordeel is dat de omstandigheden zulks vereisen, opschorting van de uitvoering van de bestreden handeling gelasten.

Artikel III-283 (voorheen artikel 243)

Het Hof van Justitie kan in zaken welke bij dit college aanhangig zijn gemaakt, de noodzakelijke voorlopige maatregelen gelasten.

Artikel III-284 (voorheen artikel 244)

De arresten van het Hof van Justitie zijn uitvoerbaar overeenkomstig de bepalingen van [artikel III-303 (voorheen artikel 256)].

Artikel III-285 (voorheen artikel 245)

Het statuut van het Hof van Justitie wordt vastgesteld bij een protocol.

De bepalingen van het statuut kunnen bij Europese wet worden gewijzigd, met uitzondering van titel I en artikel 64. De wet wordt vastgesteld hetzij op verzoek van het Hof van Justitie en na raadpleging van de Commissie, hetzij op voorstel van de Commissie en na raadpleging van het Hof van Justitie.

Onderafdeling 6

De Rekenkamer

Artikel III-286 (voorheen artikel 248)

1. De Rekenkamer onderzoekt de rekeningen van alle ontvangsten en uitgaven van de Unie. Zij onderzoekt tevens de rekeningen van alle ontvangsten en uitgaven van ieder door de Unie ingesteld orgaan, voorzover de oprichtingshandeling dit onderzoek niet uitsluit.

De Rekenkamer legt het Europees Parlement en de Raad van Ministers een verklaring voor waarin de betrouwbaarheid van de rekeningen en de regelmatigheid en de wettigheid van de onderliggende verrichtingen worden bevestigd, die in het Publicatieblad van de Europese Unie wordt bekendgemaakt. Aan die verklaring kunnen specifieke beoordelingen worden toegevoegd voor ieder belangrijk werkterrein van de Unie.

2. De Rekenkamer onderzoekt de wettigheid en de regelmatigheid van de ontvangsten en uitgaven en gaat tevens na of een goed financieel beheer werd gevoerd. Hierbij brengt zij in het bijzonder verslag uit over onregelmatigheden.

De controle van de ontvangsten geschiedt aan de hand van de vaststellingen en van de stortingen van ontvangsten aan de Unie.

De controle van de uitgaven geschiedt aan de hand van betalingsverplichtingen en van betalingen.

Deze controles kunnen plaatsvinden vóór de afsluiting van de rekeningen van het betrokken begrotingsjaar.

3. De controle geschiedt aan de hand van stukken, en, zo nodig, ter plaatse bij de overige instellingen, in de gebouwen van alle organen die ontvangsten of uitgaven namens de Unie beheren, en in de lidstaten, inclusief in de gebouwen van alle natuurlijke of rechtspersonen die betalingen uit de begroting ontvangen. De controle in de lidstaten geschiedt in samenwerking met de nationale controle-instanties of, indien deze laatste niet over de nodige bevoegdheden beschikken, in samenwerking met de bevoegde nationale diensten. De Rekenkamer en de nationale controle-instanties van de lidstaten werken samen in onderling vertrouwen en met behoud van hun onafhankelijkheid. Deze instanties en diensten delen aan de Rekenkamer mee of zij voornemens zijn aan de controle deel te nemen.

De overige instellingen, de instanties die ontvangsten of uitgaven namens de Unie beheren, de natuurlijke of rechtspersonen die betalingen uit de begroting ontvangen en de nationale

controle-instanties of, indien deze niet over de nodige bevoegdheden beschikken, de bevoegde nationale diensten, zenden de Rekenkamer op verzoek alle bescheiden en inlichtingen toe die nodig zijn voor de vervulling van haar taak.

Ten aanzien van het beheer van de ontvangsten en uitgaven van de Unie door de Europese Investeringsbank wordt het recht van toegang van de Rekenkamer tot informatie waarover de Bank beschikt, door een regeling tussen de Rekenkamer, de Bank en de Commissie bepaald. Bij ontstentenis van een regeling heeft de Rekenkamer desalniettemin toegang tot de informatie die nodig is voor de controle op de door de Bank beheerde ontvangsten en uitgaven van de Unie.

4. De Rekenkamer stelt na afsluiting van elk begrotingsjaar een jaarverslag op. Dit verslag wordt toegezonden aan de overige instellingen en tezamen met de antwoorden van deze instellingen op de opmerkingen van de Rekenkamer in het Publicatieblad van de Europese Unie gepubliceerd.

De Rekenkamer kan voorts te allen tijde met betrekking tot bijzondere vraagstukken opmerkingen maken, met name in de vorm van speciale verslagen, en kan op verzoek van een van de overige instellingen adviezen uitbrengen.

De Rekenkamer neemt haar jaarverslagen, speciale verslagen of adviezen aan met meerderheid van stemmen van haar leden. Zij kan echter uit haar midden kamers vormen voor het aannemen van bepaalde soorten van verslagen of adviezen overeenkomstig haar reglement van orde.

De Rekenkamer staat het Europees Parlement en de Raad van Ministers bij bij de controle op de uitvoering van de begroting.

De Rekenkamer neemt haar reglement van orde aan. De Raad van Ministers keurt dit reglement goed.

Artikel III-287 (voorheen artikel 247)

1. De leden van de Rekenkamer worden gekozen uit personen die in hun eigen land behoren of behoord hebben tot de externe controle-instanties of die voor deze functie bijzonder geschikt zijn. Zij moeten alle waarborgen voor onafhankelijkheid bieden.

2. De leden van de Rekenkamer worden voor zes jaar benoemd. Zij zijn herbenoembaar. De Raad van Ministers stelt een Europees besluit houdende de overeenkomstig de voordrachten van de onderscheiden lidstaten opgestelde lijst van leden vast. Hij besluit na raadpleging van het Europees Parlement.

De leden van de Rekenkamer kiezen uit hun midden voor drie jaar hun voorzitter. Hij is herkiesbaar.

3. De leden van de Rekenkamer oefenen hun ambt volkomen onafhankelijk uit in het algemeen belang van de Unie.

Bij de vervulling van hun taken vragen noch aanvaarden zij instructies van enige regering of enig lichaam. Zij onthouden zich van iedere handeling welke onverenigbaar is met het karakter van hun ambt.

4. De leden van de Rekenkamer mogen gedurende hun ambtsperiode geen andere beroeps- werkzaamheden, al dan niet tegen beloning, verrichten. Bij hun ambtsaanvaarding verbinden zij zich plechtig om gedurende hun ambtsperiode en na afloop daarvan de uit hun taak voortvloeiende verplichtingen na te komen, in het bijzonder eerlijkheid en kiesheid te betrachten in het aanvaarden van bepaalde functies of voordelen na afloop van die ambtsperiode.

5. Behalve door regelmatige vervanging of door overlijden, eindigt de ambtsvervulling van een lid van de Rekenkamer door vrijwillig ontslag of door ontslag ambtshalve ingevolge een uitspraak van het Hof van Justitie overeenkomstig lid 6.

De betrokkene wordt vervangen voor de verdere duur van zijn ambtstermijn.

Behoudens in geval van ontslag ambtshalve, blijven de leden van de Rekenkamer in functie totdat in hun vervanging is voorzien.

6. De leden van de Rekenkamer kunnen slechts van hun ambt worden ontheven of van hun recht op pensioen of andere daarvoor in de plaats tredende voordelen vervallen worden verklaard, indien het Hof van Justitie, op verzoek van de Rekenkamer, constateert dat zij hebben opgehouden aan de eisen voor de uitoefening van hun ambt of aan de uit hun taak voortvloeiende verplichtingen te voldoen.

AFDELING 2

DE ADVIESORGANEN VAN DE EUROPESE UNIE

Onderafdeling 1

Het Comité van de Regio's

Artikel III-288 (voorheen artikel 263)

Het aantal leden van het Comité van de Regio's bedraagt ten hoogste 350. De Raad van Ministers stelt met eenparigheid van stemmen een Europees besluit vast waarbij de samenstelling van het Comité wordt vastgelegd.

De leden van het Comité en een gelijk aantal plaatsvervangers worden voor vijf jaar benoemd. Zij zijn herbenoembaar.

De Raad van Ministers stelt het Europees besluit houdende de overeenkomstig de voordrachten van de onderscheiden lidstaten opgestelde lijst van leden en plaatsvervangers vast.

Bij het verstrijken van het in artikel I-31, lid 2, bedoelde mandaat uit hoofde waarvan zij zijn voorgedragen, eindigt de ambtstermijn van de leden van het Comité van rechtswege en worden zij voor de verdere duur van de ambtstermijn volgens dezelfde procedure vervangen. Leden van het Comité kunnen niet tegelijkertijd lid zijn van het Europees Parlement.

Artikel III-289 (voorheen artikel 264)

Het Comité van de regio's kiest, voor een periode van tweeënhalf jaar, uit zijn midden zijn voorzitter en zijn bureau.

Het Comité stelt zijn reglement van orde vast.

Het Comité wordt door zijn voorzitter bijeengeroepen op verzoek van het Europees Parlement, van de Raad van Ministers of van de Commissie. Het kan eveneens op eigen initiatief bijeenkomen.

Artikel III-290 (voorheen artikel 265)

Het Comité van de Regio's wordt door het Europees Parlement, door de Raad van Ministers of door de Commissie geraadpleegd in de door de Grondwet voorgeschreven gevallen en in alle andere gevallen, in het bijzonder die welke grensoverschrijdende samenwerking betreffen, waarin een van deze instellingen zulks wenselijk oordeelt.

Indien het Europees Parlement, de Raad van Ministers of de Commissie zulks noodzakelijk achten, stellen zij aan het Comité een termijn voor het uitbrengen van het advies; deze termijn mag niet korter zijn dan een maand, te rekenen vanaf het tijdstip waarop de desbetreffende mededeling aan de voorzitter wordt gericht. Na afloop van de gestelde termijn kan worden gehandeld zonder het advies af te wachten.

Wanneer het Economisch en Sociaal Comité overeenkomstig [artikel III-294 (voorheen artikel 262)] wordt geraadpleegd, wordt het Comité van de regio's door het Europees Parlement, de Raad van Ministers of de Commissie in kennis gesteld van dat verzoek om advies. Het Comité van de Regio's kan, wanneer het van mening is dat er specifieke regionale belangen op het spel staan, hieromtrent advies uitbrengen. Het kan tevens, in de gevallen waarin het zulks dienstig acht, op eigen initiatief een advies uitbrengen.

Het advies van het Comité alsmede een verslag van de besprekingen worden aan het Europees Parlement, aan de Raad van Ministers en aan de Commissie gezonden.

Onderafdeling 2

Het Economisch en Sociaal Comité

Artikel III-291 (voorheen artikel 258)

Het aantal leden van het Economisch en Sociaal Comité bedraagt ten hoogste 350. De Raad van Ministers stelt met eenparigheid van stemmen een Europees besluit vast waarbij de samenstelling van het Comité wordt vastgelegd.

Artikel III-292 (voorheen artikel 259)

De leden van het Economisch en Sociaal Comité worden voor vijf jaar benoemd. Zij zijn herbenoembaar. De Raad van Ministers stelt het Europees besluit houdende de overeenkomstig de voordrachten van de onderscheiden lidstaten opgestelde lijst van leden vast.

De Raad van Ministers besluit na raadpleging van de Commissie. Hij kan de mening vragen van de Europese organisaties die representatief zijn voor de verschillende economische en sociale sectoren welke belang hebben bij de activiteit van de Unie.

Artikel III-293 (voorheen artikel 260)

Het Economisch en Sociaal Comité kiest, voor de periode van tweeënhalf jaar, uit zijn midden zijn voorzitter en zijn bureau.

Het Comité stelt zijn reglement van orde vast.

Het Comité wordt door zijn voorzitter bijeengeroepen op verzoek van het Europees Parlement, van de Raad van Ministers of van de Commissie. Het kan tevens op eigen initiatief bijeenkomen.

Artikel III-294 (voorheen artikel 262)

Het Comité moet door het Europees Parlement, door de Raad van Ministers of door de Commissie worden geraadpleegd in de gevallen voorzien in de Grondwet. In alle overige gevallen kan het door deze instellingen worden geraadpleegd. Het Comité kan tevens op eigen initiatief advies uitbrengen.

Indien het Europees Parlement de Raad van Ministers of de Commissie zulks nodig achten, stellen zij aan het Comité een termijn voor het uitbrengen van advies; deze termijn mag niet korter zijn dan een maand, te rekenen vanaf het tijdstip waarop de desbetreffende mededeling aan de voorzitter wordt gericht. Na afloop van de gestelde termijn kan worden gehandeld zonder het advies af te wachten.

Het advies van het Comité, alsmede een verslag van de besprekingen, worden aan het Europees Parlement, de Raad van Ministers en de Commissie gezonden.

AFDELING 3

DE EUROPESE INVESTERINGSBANK

Artikel III-295 (voorheen artikel 266)

De Europese Investeringsbank bezit rechtspersoonlijkheid.

De leden van de Europese Investeringsbank zijn de lidstaten.

De statuten van de Europese Investeringsbank zijn opgenomen in een protocol. Bij Europese wet kunnen op verzoek van de Europese Investeringsbank en na raadpleging van de Commissie, of op voorstel van de Commissie na raadpleging van de Europese Investeringsbank, de artikelen 4, 11 en 12 en artikel 18, lid 5, van de statuten van de Bank worden gewijzigd.

Artikel III-296 (voorheen artikel 267)

De Europese Investeringsbank heeft tot taak, met een beroep op de kapitaalmarkten en op haar eigen middelen bij te dragen tot een evenwichtige en ongestoorde ontwikkeling van de interne markt in het belang van de Unie. Te dien einde vergemakkelijkt zij, door zonder winstoogmerk leningen en waarborgen te verstrekken, de financiering van de volgende projecten in alle sectoren van het economisch leven:

- a) projecten tot ontwikkeling van minder-ontwikkelde gebieden,
- b) projecten tot modernisering of overschakeling van ondernemingen of voor het scheppen van nieuwe bedrijvigheid, voortvloeiende uit de geleidelijke instelling van de interne markt, welke projecten door hun omvang of hun aard niet geheel kunnen worden gefinancierd uit de verschillende middelen welke in ieder van de lidstaten voorhanden zijn,
- c) projecten welke voor verscheidene lidstaten van gemeenschappelijk belang zijn en die door hun omvang of aard niet geheel kunnen worden gefinancierd uit de verschillende middelen welke in ieder van de lidstaten voorhanden zijn.

Bij de vervulling van haar taak vergemakkelijkt de Bank de financiering van investeringsprogramma's in samenhang met bijstandsverlening van de structuurfondsen en van de andere financieringsinstrumenten van de Unie.

AFDELING 4

BEPALINGEN DIE DE INSTELLINGEN, ORGANEN EN AGENTSCHAPPEN VAN DE UNIE GEMEEN HEBBEN

Artikel III-297 (voorheen artikel 250)

1. Wanneer krachtens de Grondwet een handeling van de Raad van Ministers wordt aangenomen op voorstel van de Commissie, kan de Raad van Ministers een handeling die van dat voorstel afwijkt slechts met eenparigheid van stemmen aannemen, onder voorbehoud van de artikelen [I-54, III-298 (voorheen 251, leden 10 en 13) en III-306 (voorheen 272)].
2. Zolang de Raad van Ministers niet heeft besloten, kan de Commissie te allen tijde gedurende de procedures die tot aanneming van een handeling van de Unie leiden, haar voorstel wijzigen.

Artikel III-298 (voorheen artikel 251)

1. Wanneer krachtens de Grondwet de Europese wetten of kaderwetten volgens de gewone wetgevingsprocedure worden vastgesteld, zijn de onderstaande bepalingen van toepassing.
2. De Commissie dient een voorstel in bij het Europees Parlement en bij de Raad van Ministers.

Eerste lezing

3. Het Europees Parlement stelt zijn standpunt in eerste lezing vast en deelt het mee aan de Raad van Ministers.
4. Indien de Raad van Ministers het standpunt van het Europees Parlement goedkeurt, is de voorgestelde handeling aangenomen.
5. Indien de Raad van Ministers het standpunt van het Europees Parlement niet goedkeurt, stelt hij zijn standpunt in eerste lezing vast en deelt hij dit mee aan het Europees Parlement.
6. De Raad van Ministers stelt het Europees Parlement ten volle in kennis van de redenen die hem hebben geleid tot het vaststellen van zijn standpunt in eerste lezing. De Commissie stelt het Europees Parlement ten volle in kennis van haar standpunt.

Tweede lezing

7. Indien het Europees Parlement binnen een termijn van drie maanden na deze mededeling:
  - a) het standpunt van de Raad van Ministers in eerste lezing goedkeurt of zich niet heeft uitgesproken, wordt de betrokken handeling geacht te zijn aangenomen;
  - b) het standpunt van de Raad van Ministers in eerste lezing met een meerderheid van zijn leden verworpt, wordt de voorgestelde handeling geacht niet te zijn aangenomen;
  - c) met een meerderheid van zijn leden amendementen op het standpunt van de Raad van Ministers in eerste lezing voorstelt, wordt de aldus geamendeerde tekst toegezonden aan de Raad van Ministers en aan de Commissie, die advies over deze amendementen uitbrengt.

8. Indien de Raad van Ministers binnen een termijn van drie maanden na ontvangst van de amendementen van het Europees Parlement met gekwalificeerde meerderheid van stemmen:

- a) al deze amendementen goedkeurt, wordt de betrokken handeling geacht te zijn aangenomen;
- b) niet alle amendementen goedkeurt, roept de voorzitter van de Raad van Ministers, in overeenstemming met de voorzitter van het Europees Parlement, binnen zes weken het bemiddelingscomité bijeen.

9. De Raad van Ministers besluit met eenparigheid van stemmen over de amendementen waarover de Commissie negatief advies heeft uitgebracht.

Bemiddeling

10. Het bemiddelingscomité bestaat uit de leden van de Raad van Ministers of hun vertegenwoordigers en een gelijk aantal leden die het Europees Parlement vertegenwoordigen en heeft tot taak binnen een termijn van zes weken nadat het is bijeengeroepen met een gekwalificeerde meerderheid van de leden van de Raad van Ministers of hun vertegenwoordigers en met een meerderheid van de leden die het Europees Parlement vertegenwoordigen overeenstemming te bereiken over een gemeenschappelijke ontwerp-tekst op basis van de standpunten van het Parlement en de Raad van Ministers in tweede lezing.

11. De Commissie neemt aan de werkzaamheden van het bemiddelingscomité deel en neemt alle nodige initiatieven om de standpunten van het Europees Parlement en de Raad van Ministers nader tot elkaar te brengen.

12. Indien het bemiddelingscomité binnen een termijn van zes weken nadat het is bijeengeroepen, geen gemeenschappelijke ontwerp-tekst goedkeurt, wordt de voorgestelde handeling geacht niet te zijn aangenomen.

Derde lezing

13. Indien het bemiddelingscomité binnen die termijn een gemeenschappelijke ontwerp-tekst goedkeurt, beschikken het Europees Parlement en de Raad van Ministers over een termijn van zes weken na deze datum om de betrokken handeling overeenkomstig de gemeenschappelijke ontwerp-tekst aan te nemen, waarbij het Europees Parlement besluit met een meerderheid van de uitgebrachte stemmen, en de Raad van Ministers met gekwalificeerde meerderheid van stemmen. Indien zulks niet geschiedt, wordt de handeling geacht niet te zijn aangenomen.

14. De in dit artikel vermelde termijnen van drie maanden en zes weken worden, op initiatief van het Europees Parlement of van de Raad van Ministers, met ten hoogste één maand, respectievelijk twee weken verlengd.

Bijzondere bepalingen

15. Wanneer een wet of een kaderwet in de specifiek bij de Grondwet bepaalde gevallen op initiatief van een groep lidstaten op aanbeveling van de Europese Centrale Bank of op verzoek van de Rekenkamer of de Europese Investeringsbank aan de gewone wetgevingsprocedure wordt onderworpen, zijn de leden 2, 6, tweede zin, en 9 niet van toepassing.

Het Europees Parlement en de Raad van Ministers zenden de Commissie het ontwerp van de handeling alsmede hun standpunten in eerste en tweede lezing toe.

Het Europees Parlement en de Raad van Ministers kunnen de Commissie te allen tijde gedurende de procedure om advies verzoeken. De Commissie kan ook op eigen initiatief advies uitbrengen. Indien de Commissie dat nodig acht, kan zij onder de in lid 11 genoemde voorwaarden deelnemen aan de werkzaamheden van het bemiddelingscomité.

Artikel III-299 (nieuw)

Het Europees Parlement, de Raad van Ministers en de Commissie raadplegen elkaar en bepalen in onderlinge overeenstemming de wijze waarop zij samenwerken. Daartoe kunnen zij, met inachtneming van de Grondwet, interinstitutionele akkoorden sluiten die een dwingend karakter kunnen hebben.

Artikel III-300 (nieuw)

1. Bij de vervulling van hun taken steunen de instellingen, bureaus en organen van de Unie op een open, doeltreffend en onafhankelijk Europees ambtenarenapparaat.
2. Onverminderd artikel [III-329 (voorheen artikel 283)] worden bij Europese wet de specifieke bepalingen daartoe vastgesteld.

Artikel III-301 (nieuw)

1. De instellingen, organen en agentschappen van de Unie erkennen het belang van de transparantie van hun werkzaamheden en nemen krachtens [artikel I-49] in hun reglementen van orde de specifieke bepalingen over de toegang van het publiek tot documenten op. Het Hof van Justitie en de Europese Centrale Bank leven in de uitoefening van hun administratieve functie artikel I-49, lid 3, na.
2. Het Europees Parlement en de Raad van Ministers zorgen voor de openbaarmaking van de stukken betreffende de wetgevingsprocedures.

Artikel III-302 (voorheen artikel 210)

De Raad van Ministers stelt Europese verordeningen en besluiten vast houdende:

- a) de wedden, vergoedingen en pensioenen van de voorzitter van de Europese Raad, de voorzitter van de Commissie, de minister van Buitenlandse Zaken, van de Europese commissarissen en commissarissen, van de president, de leden en de griffier van het Hof van Justitie, en van de leden en de griffier van de Rechtbank van de Europese Unie;

- b) de werkgelegenheidsvoorwaarden, en in het bijzonder de wedden, vergoedingen en pensioenen van de voorzitter en de leden van de Rekenkamer.

De Raad van Ministers stelt tevens alle vergoedingen vast welke als beloning kunnen gelden.

2. De Raad van Ministers stelt Europese verordeningen en besluiten vast houdende de vergoedingen van de leden van het Economisch en Sociaal Comité.

Artikel III-303 (voorheen artikel 256)

De handelingen van de Raad van Ministers, de Commissie of de Europese Centrale Bank welke voor natuurlijke of rechtspersonen, met uitzondering van de staten, een geldelijke verplichting inhouden, vormen executoriale titel.

De tenuitvoerlegging geschiedt volgens de bepalingen van burgerlijke rechtsvordering die van kracht zijn in de staat op het grondgebied waarvan zij plaatsvindt. De formule van tenuitvoerlegging wordt, zonder andere controle dan de verificatie van de authenticiteit van de titel, aangebracht door de nationale autoriteit die door de regering van elke lidstaat daartoe wordt aangewezen. Van de aanwijzing stelt zij de Commissie en het Hof van Justitie in kennis.

Nadat de bedoelde formaliteiten op verzoek van de belanghebbende zijn vervuld, kan deze de tenuitvoerlegging voortzetten door zich rechtstreeks te wenden tot de bevoegde autoriteit overeenkomstig de nationale wetgeving.

De tenuitvoerlegging kan niet worden geschorst dan krachtens een beschikking van het Hof van Justitie. Evenwel behoort het toezicht op de regelmatigheid van de wijze van tenuitvoerlegging tot de bevoegdheid van de nationale rechterlijke instanties.

HOOFDSTUK II

FINANCIËLE BEPALINGEN

AFDELING 1

HET MEERJARIG FINANCIËEL KADER

Artikel III-304 (nieuw)

1. Het meerjarig financieel kader wordt vastgesteld voor een periode van ten minste vijf jaar, overeenkomstig artikel [I-54 (voorheen artikel 39 bis)].
2. In het financieel kader worden de jaarlijkse maximumbedragen aan kredieten voor vastleggingen per uitgavencategorie vastgesteld, alsmede het jaarlijkse maximumbedrag van de kredieten voor betalingen. De uitgavencategorieën, die gering in aantal zijn, corresponderen met de grote beleidsdomeinen van de Unie.
3. Het financieel kader omvat alle andere bepalingen die dienstig zijn voor het goede verloop van de jaarlijkse begrotingsprocedure.
4. Indien de Europese wet van de Raad van Ministers houdende een nieuw financieel kader nog niet is vastgesteld wanneer het voorgaand financieel kader verstrijkt, blijven de maximumbedragen en de overige bepalingen betreffende het laatste jaar van het voorgaand financieel kader van toepassing totdat deze wet is vastgesteld.
5. Tijdens de gehele procedure die leidt tot vaststelling van het financieel kader, nemen het Europees Parlement, de Raad van Ministers en de Commissie alle maatregelen die nodig zijn om de procedure tot een goed einde te brengen.

AFDELING 2

DE JAARLIJKSE BEGROTING VAN DE UNIE

Artikel III-305 [voorheen artikel 272]

Het begrotingsjaar begint op 1 januari en sluit op 31 december.

Artikel III-306 [voorheen artikel 272]

Bij Europese wet wordt de jaarlijkse begroting van de Unie vastgesteld overeenkomstig de volgende bepalingen:

1. Iedere instelling maakt voor 1 juli een raming op van haar uitgaven. De Commissie voegt die ramingen in een ontwerpbegroting samen. Zij voegt daaraan een advies toe, dat afwijkende ramingen mag inhouden.

Dit ontwerp omvat een raming van de uitgaven en een raming van de ontvangsten.

De Commissie kan de ontwerpbegroting in de loop van de procedure wijzigen totdat het in punt 5 bedoelde bemiddelingscomité bijeen wordt geroepen.

2. De Commissie legt de ontwerpbegroting uiterlijk op 1 september van het jaar dat voorafgaat aan het betrokken begrotingsjaar aan het Europees Parlement en aan de Raad van Ministers voor.

3. De Raad van Ministers stelt zijn standpunt over de ontwerpbegroting vast en deelt dit standpunt uiterlijk op 1 oktober van het jaar dat voorafgaat aan het betrokken begrotingsjaar aan het Europees Parlement mee. De Raad van Ministers stelt het Europees Parlement ten volle in kennis van de redenen die hem hebben geleid tot het vaststellen van zijn standpunt.

4. Indien het Europees Parlement binnen een termijn van 42 dagen na deze mededeling:

- a) het standpunt van de Raad van Ministers goedkeurt of zich niet heeft uitgesproken, wordt de begrotingswet geacht te zijn aangenomen;
- b) met een meerderheid van zijn leden amendementen op het standpunt van de Raad van Ministers voorstelt, wordt de aldus geamendeerde tekst toegezonden aan de Raad van Ministers en aan de Commissie. De voorzitter van het Europees Parlement roept in overleg met de voorzitter van de Raad van Ministers onverwijld het bemiddelingscomité bijeen.

Het bemiddelingscomité komt niet bijeen indien de Raad van Ministers binnen een termijn van tien dagen aan het Europees Parlement meedeelt dat hij alle amendementen van het Parlement aanvaardt.

5. Het bemiddelingscomité bestaat uit de leden van de Raad van Ministers of hun vertegenwoordigers en een gelijk aantal leden die het Europees Parlement vertegenwoordigen en heeft tot taak om, binnen een termijn van eenentwintig dagen nadat het is bijeengeroepen, op basis van de standpunten van het Europees Parlement en van de Raad van Ministers, met een gekwalificeerde meerderheid van de leden van de Raad van Ministers of hun vertegenwoordigers en met een meerderheid van de leden die het Europees Parlement vertegenwoordigen, overeenstemming te bereiken over een gemeenschappelijke ontwerp-tekst.

6. De Commissie neemt deel aan de werkzaamheden van het bemiddelingscomité en neemt alle initiatieven die nodig zijn om de standpunten van het Europees Parlement en de Raad van Ministers nader tot elkaar te brengen.

7. Indien het bemiddelingscomité binnen de in lid 5 bedoelde termijn van eenentwintig dagen een gemeenschappelijke ontwerp-tekst goedkeurt, beschikken het Europees Parlement en de Raad van Ministers na deze datum ieder over een termijn van veertien dagen om de gemeenschappelijke ontwerp-tekst aan te nemen, waarbij het Europees Parlement besluit met een meerderheid van de uitgebrachte stemmen wat het Europees Parlement betreft en de Raad van Ministers met gekwalificeerde meerderheid van stemmen.

8. Indien het bemiddelingscomité binnen de in lid 5 bedoelde termijn van eenentwintig dagen geen gemeenschappelijke ontwerp-tekst goedkeurt, of indien de Raad van Ministers de gemeenschappelijke ontwerp-tekst afwijst, kan het Europees Parlement, binnen een termijn van veertien dagen, met een meerderheid van de stemmen van zijn leden en met drievijfde van het aantal uitgebrachte stemmen zijn amendementen bevestigen. Indien het amendement van het Parlement niet wordt bevestigd, wordt het standpunt van de Raad van Ministers voor de begrotingspost waarvoor dat amendement is ingediend, geacht te zijn aangenomen.

Indien het Parlement de gemeenschappelijke ontwerp-tekst met meerderheid van de stemmen van zijn leden en met drievijfde van het aantal uitgebrachte stemmen afwijst, kan het verzoeken dat hem een nieuwe ontwerp-begroting wordt voorgelegd.

9. Wanneer de in dit artikel omschreven procedure is afgesloten, constateert de voorzitter van het Europees Parlement dat de Europese begrotingswet definitief is vastgesteld.

Artikel III-307 [voorheen artikel 273]

1. Indien bij het begin van een begrotingsjaar geen Europese begrotingswet is vastgesteld, kunnen de uitgaven maandelijks worden verricht per hoofdstuk of per andere afdeling, overeenkomstig de bepalingen van de in [artikel III-314 (voorheen artikel 279)] bedoelde Europese wet, zonder dat zij een twaalfde der bij de Europese begrotingswet van het vorige begrotingsjaar opgenomen kredieten mogen overschrijden en zonder dat deze maatregel tot gevolg mag hebben, dat de Commissie meer dan een twaalfde van de kredieten van de voorliggende ontwerp-begroting ter beschikking krijgt.

2. De Raad van Ministers kan, op voorstel van de Commissie en met inachtneming van de overige in lid 1 gestelde voorwaarden, een Europees besluit vaststellen waarbij uitgaven van meer dan een twaalfde worden toegestaan. De Raad van Ministers zendt dit besluit onverwijld aan het Europees Parlement.

Dit Europees besluit voorziet op het gebied van de middelen in de nodige maatregelen voor de toepassing van dit artikel.

Het wordt van kracht op de dertigste dag volgende op die van zijn aanneming indien het Europees Parlement binnen die termijn niet met meerderheid van de stemmen van zijn leden besluit die uitgaven te verminderen.

Artikel III-308 [voorheen artikel 271]

Onder de voorwaarden die worden vastgesteld bij de in [artikel III-314 (voorheen artikel 279)] bedoelde Europese wet, kunnen de kredieten welke aan het einde van het begrotingsjaar ongebruikt zijn gebleven, worden overgedragen uitsluitend naar het eerstvolgende begrotingsjaar, voorzover deze kredieten niet betrekking hebben op personeelsuitgaven.

De kredieten worden ingedeeld in hoofdstukken, waarin de uitgaven worden gegroepeerd naar hun aard en bestemming en onderverdeeld overeenkomstig de in [artikel III-314 (voorheen artikel 279)] bedoelde Europese wet.

De uitgaven van het Europees Parlement, van de Raad van Ministers, van de Commissie en van het Hof van Justitie worden als afzonderlijke afdelingen in de begroting opgenomen, onverminderd een speciale regeling voor bepaalde gemeenschappelijke uitgaven.

AFDELING 3

DE UITVOERING VAN DE BEGROTING EN DE KWIJTING

Artikel III-309 [voorheen artikel 274]

De Commissie voert de begroting uit in samenwerking met de lidstaten, overeenkomstig de in [artikel III-314 (voorheen artikel 279)] bedoelde Europese wet, onder haar eigen verantwoordelijkheid, binnen de grenzen der toegekende kredieten en in overeenstemming met het beginsel van goed financieel beheer. De lidstaten werken met de Commissie samen om te verzekeren dat de toegekende kredieten volgens datzelfde beginsel worden gebruikt.

Bij de in [artikel III-314 (voorheen artikel 279)] bedoelde Europese wet worden de controle- en auditverplichtingen van de lidstaten bij de uitvoering van de begroting en de daaruit voortvloeiende verantwoordelijkheden vastgesteld.

Bij de in [artikel III-314 (voorheen artikel 279)] bedoelde Europese wet worden de verantwoordelijkheden en de nadere bepalingen betreffende de inbreng van iedere instelling bij de uitvoering van haar eigen uitgaven, vastgesteld.

Binnen de begroting kan de Commissie, met inachtneming van de grenzen en de voorwaarden bepaald in de in [artikel III-314 (voorheen artikel 279)] bedoelde Europese wet, kredieten overschrijven hetzij van het ene hoofdstuk naar het andere, hetzij van de ene onderafdeling naar de andere.

Artikel III-310 [voorheen artikel 275]

De Commissie legt elk jaar aan het Europees Parlement en aan de Raad van Ministers de rekeningen over het afgelopen begrotingsjaar voor welke betrekking hebben op de uitvoering van de begroting. Bovendien doet zij hun een financiële balans van de activa en passiva van de Unie toekomen.

De Commissie dient bij het Europees Parlement en de Raad van Ministers ook een evaluatieverslag over de financiën van de Unie in, waarin de bereikte resultaten worden getoetst aan de door het Europees Parlement en de Raad van Ministers krachtens artikel [artikel III-311 (voorheen artikel 276.3)] verstrekte aanwijzingen.

Artikel III-311 [voorheen artikel 276]

1. Op aanbeveling van de Raad van Ministers verleent het Europees Parlement aan de Commissie kwijting voor de uitvoering van de begroting. Te dien einde onderzoekt het, na de Raad van Ministers, de rekeningen, de financiële balans en het evaluatieverslag genoemd in [artikel III-310 (voorheen artikel 275)], het jaarverslag van de Rekenkamer tezamen met de antwoorden van de gecontroleerde instellingen op de opmerkingen van de Rekenkamer, de in [artikel III-286 (voorheen artikel 248, lid 1, tweede alinea)], genoemde verklaring, alsmede de relevante speciale verslagen van de Rekenkamer.

2. Alvorens kwijting te verlenen aan de Commissie of voor enig ander doel in verband met de uitoefening van de bevoegdheden van de Commissie inzake de uitvoering van de begroting, kan het Europees Parlement de Commissie verzoeken verantwoording af te leggen ter zake van de uitvoering van de uitgaven of de werking van de financiële controlestelsels. De Commissie verstrekt het Europees Parlement op verzoek alle nodige inlichtingen.

3. De Commissie stelt alles in het werk om gevolg te geven aan de opmerkingen in de kwijtingsbesluiten en aan andere opmerkingen van het Europees Parlement over de uitvoering van de uitgaven, alsook aan de opmerkingen waarvan de door de Raad van Ministers aangenomen aanbevelingen tot kwijting vergezeld gaan.

4. Op verzoek van het Europees Parlement of de Raad van Ministers brengt de Commissie verslag uit over de maatregelen die zijn genomen naar aanleiding van deze opmerkingen, met name over de instructies die zijn gegeven aan de diensten die met de uitvoering van de begroting zijn belast. Deze verslagen worden ook aan de Rekenkamer toegezonden.

AFDELING 4

GEMEENSCHAPPELIJKE BEPALINGEN

Artikel III-312 [voorheen artikel 277]

Het meerjarig financieel kader en de jaarlijkse begroting luiden in euro.

Artikel III-313 [voorheen artikel 278]

De Commissie kan, onder voorbehoud dat zij daarvan de bevoegde instanties der betrokken staten in kennis stelt, de saldi, welke zij in de valuta van een der lidstaten in haar bezit heeft, overmaken in de valuta van een andere lidstaat, voorzover zij gebruikt moeten worden voor de doeleinden die in dit Verdrag zijn aangewezen. De Commissie vermijdt dergelijke overmakingen zoveel mogelijk, indien zij saldi beschikbaar heeft of beschikbaar kan maken in de valuta waaraan zij behoefte heeft.

De Commissie onderhoudt de betrekkingen met elke van de betrokken lidstaten door tussenkomst van de door deze aangewezen autoriteit. Voor de uitvoering van financiële verrichtingen heeft zij toegang tot de centrale bank van de betrokken lidstaat of tot een andere door deze staat gemachtigde financiële instelling.

Artikel III-314 [voorheen artikel 279]

1. De Europese wet

- a) stelt de financiële regels vast waarbij met name de wijze wordt vastgesteld waarop de begroting wordt opgesteld en uitgevoerd, alsmede de wijze waarop rekening en verantwoording wordt gedaan en de rekeningen worden nagezien;
- b) stelt de regels vast en organiseert de controle betreffende de verantwoordelijkheid der financiële controleurs, ordonnateurs en rekenplichtigen.

De Europese wet wordt vastgesteld na raadpleging van de Rekenkamer.

2. De Raad van Ministers stelt op voorstel van de Commissie een Europese verordening vast waarbij de regels en de procedure worden vastgesteld volgens welke de budgettaire ontvangsten waarin het stelsel der eigen middelen van de Unie voorziet, ter beschikking van de Commissie worden gesteld, alsmede de maatregelen welke moeten worden toegepast om, in voorkomend geval, te voorzien in de behoefte aan kasmiddelen. De Raad van Ministers besluit na raadpleging van het Europees Parlement en de Rekenkamer.

3. De Raad van Ministers besluit in alle in dit artikel bedoelde gevallen tot 1 januari 2007 met eenparigheid van stemmen.

Artikel III-315 (nieuw)

Het Europees Parlement, de Raad van Ministers en de Commissie zien erop toe dat de financiële middelen waarmee de Unie haar juridische verplichtingen jegens derden kan voldoen, beschikbaar zijn.

Artikel III-316 (nieuw)

In het kader van de in dit hoofdstuk bedoelde begrotingsprocedures roept de Commissie regelmatig de voorzitters van het Europees Parlement, de Raad van Ministers en de Commissie bijeen. De voorzitters nemen alle maatregelen die nodig zijn om het overleg te bevorderen en de standpunten van de instellingen dichterbij elkaar te brengen om de uitvoering van de bepalingen van dit hoofdstuk te vergemakkelijken.

AFDELING 5

FRAUDEBESTRIJDING

Artikel III-317 (voorheen artikel 280)

1. De Unie en de lidstaten bestrijden fraude en alle andere onwettige activiteiten waardoor de financiële belangen van de Unie worden geschaad, met overeenkomstig dit artikel vast te stellen maatregelen. Deze maatregelen moeten afschrikkend werken en in de lidstaten een doeltreffende bescherming bieden.
2. De lidstaten nemen ter bestrijding van fraude waardoor de financiële belangen van de Unie worden geschaad, dezelfde maatregelen als die welke zij treffen ter bestrijding van fraude waardoor hun eigen financiële belangen worden geschaad.
3. Onverminderd de andere bepalingen van de Grondwet coördineren de lidstaten hun optreden om de financiële belangen van de Unie tegen fraude te beschermen. Zij organiseren daartoe samen met de Commissie een nauwe en geregelde samenwerking tussen de bevoegde autoriteiten.
4. Bij de Europese wet of kaderwet worden de nodige maatregelen vastgesteld op het gebied van de preventie en bestrijding van fraude waardoor de financiële belangen van de Unie worden geschaad, om in de lidstaten een doeltreffende en gelijkwaardige bescherming te bieden. De wet wordt vastgesteld na raadpleging van de Rekenkamer.
5. De Commissie brengt in samenwerking met de lidstaten jaarlijks aan het Europees Parlement en de Raad van Ministers verslag uit over de ter uitvoering van dit artikel vastgestelde maatregelen en bepalingen.

HOOFDSTUK III

NAUWERE SAMENWERKING

Artikel III-318 (...)

Artikel III-319 (voorheen artikel J)

Bij de voorgenomen nauwere samenwerking worden de Grondwet en het recht van de Unie in acht genomen.

De voorgenomen nauwere samenwerking mag geen afbreuk doen aan de interne markt, noch aan de economische, sociale en territoriale samenhang. Zij mag geen belemmering of discriminatie in de handel tussen de lidstaten vormen, en zij mag de mededinging tussen de lidstaten niet verstoren.

Artikel III-320 (voorheen artikel K)

De voorgenomen nauwere samenwerking eerbiedigt de bevoegdheden, rechten en verplichtingen van de lidstaten die er niet aan deelnemen. De niet-deelnemende lidstaten belemmeren niet de uitvoering ervan door de deelnemende lidstaten.

Artikel III-321 (voorheen artikel L)

1. Nauwere samenwerking staat open voor alle lidstaten op het moment waarop zij wordt aangegaan, mits de deelnemingsvoorwaarden worden nageleefd die bij het Europese machtigingsbesluit eventueel zijn vastgesteld. Deelneming is ook op ieder ander tijdstip mogelijk, mits, afgezien van de bovengenoemde eventuele voorwaarden, de in dit kader reeds vastgestelde handelingen worden nageleefd.

De Commissie en de lidstaten die aan een nauwere samenwerking deelnemen, zien erop toe dat de deelname van zo veel mogelijk lidstaten wordt vergemakkelijkt.

2. De Commissie en in voorkomend geval de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie houden alle leden van de Raad van Ministers, alsmede het Europees Parlement op de hoogte van de ontwikkeling van de nauwere samenwerking.

Artikel III-322 (voorheen artikel M)

1. De lidstaten die onderling een nauwere samenwerking wensen aan te gaan op een van de gebieden die onder de Grondwet vallen, met uitzondering van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid, richten een verzoek tot de Commissie, met opgave van de werkingssfeer en de met de voorgenomen nauwere samenwerking nagestreefde doelstellingen. De Commissie kan bij de Raad van Ministers een voorstel in die zin kan indienen. Indien de Commissie geen voorstel indient, deelt zij de redenen daarvan mee aan de betrokken lidstaten.

De machtiging om een nauwere samenwerking aan te gaan, wordt verleend bij een Europees besluit van de Raad van Ministers, die op voorstel van de Commissie en na goedkeuring van het Europees Parlement handelt.

2. In het kader van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid richten de lidstaten die onderling een nauwere samenwerking wensen aan te gaan, een verzoek tot de Raad van Ministers. Het verzoek wordt doorgezonden naar de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie die advies uitbrengt over de samenhang van de nauwere samenwerking met het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid van de Unie, alsmede naar de Commissie die advies uitbrengt over met name de samenhang van de voorgenomen nauwere samenwerking met het beleid van de Unie op andere gebieden. Het verzoek wordt ter informatie ook toegezonden aan het Europees Parlement.

De machtiging tot nauwere samenwerking wordt verleend bij een Europees besluit van de Raad van Ministers.

Artikel III-323 (voorheen artikel N)

1. Een lidstaat die op een van de in artikel III-322, lid 1, genoemde gebieden aan nauwere samenwerking wil deelnemen, stelt de Raad van Ministers en de Commissie van dit voornemen op de hoogte.

Binnen vier maanden na ontvangst van de kennisgeving bevestigt de Commissie de deelname van de betrokken lidstaat. Zij stelt, in voorkomend geval, vast dat aan de voorwaarden tot deelname is voldaan en stelt de door haar nodig geachte overgangsmaatregelen vast voor de toepassing van de reeds in het kader van de nauwere samenwerking vastgestelde handelingen.

Is de Commissie evenwel van mening dat aan de eventuele voorwaarden voor deelname niet is voldaan is, dan geeft zij aanwijzingen omtrent de te nemen maatregelen opdat aan deze voorwaarden wel kan worden voldaan, en stelt zij een termijn vast waarbinnen zij de aanvraag tot deelname opnieuw in overweging zal nemen. Zij neemt de aanvraag opnieuw in overweging overeenkomstig de in de voorgaande alinea omschreven procedure. Indien de Commissie van oordeel is dat aan de eventuele voorwaarden voor deelname nog steeds niet is voldaan, kan de betrokken lidstaat de kwestie voorleggen aan de Raad van Ministers die, overeenkomstig artikel [I-43, lid 3,] besluit. De Raad van Ministers kan ook, op voorstel van de Commissie, de in de tweede alinea bedoelde overgangsmaatregelen vaststellen.

2. Elke lidstaat die aan een nauwere samenwerking wil deelnemen in het kader van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid stelt de Raad van Ministers, de minister van Buitenlandse Zaken en de Commissie van dit voornemen op de hoogte.

De Raad van Ministers bevestigt de deelname van de betrokken lidstaat, na de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie te hebben geraadpleegd. Hij constateert, in voorkomend geval, dat aan de voorwaarden tot deelname voldaan is. De Raad van Ministers kan ook op voorstel van de minister van Buitenlandse Zaken van de Unie de overgangsbepalingen vaststellen die hij dienstig acht voor de toepassing van de besluiten die al zijn vastgesteld in het kader van de nauwere samenwerking. Is de Raad van Ministers evenwel van mening dat aan de eventuele voorwaarden voor deelname niet voldaan is, dan geeft hij aanwijzingen omtrent de te nemen maatregelen opdat aan deze voorwaarden wel kan worden voldaan, en stelt hij een termijn vast waarbinnen hij de aanvraag tot deelname opnieuw in overweging zal nemen.

Voor de toepassing van dit lid besluit de Raad van Ministers overeenkomstig artikel [I-43, lid 3,].

Artikel III-324 (voorheen artikel O)

De uitgaven die voortvloeien uit de uitvoering van een nauwere samenwerking, met uitzondering van de administratieve kosten voor de instellingen, komen ten laste van de deelnemende lidstaten, tenzij de Raad van Ministers, na raadpleging van het Europees Parlement, met eenparigheid van stemmen van al zijn leden anders besluit.

Artikel III-325 (voorheen artikel P)

De Raad van Ministers en de Commissie zorgen ervoor dat de in het kader van een nauwere samenwerking genomen maatregelen coherent zijn, zowel onderling als met het beleid van de Unie, en werken daartoe samen.

TITEL VII

GEMEENSCHAPPELIJKE BEPALINGEN

Artikel III-326 (voorheen artikel 299)

Gezien de structurele economische en sociale situatie van de Franse overzeese departementen, de Azoren, Madeira en de Canarische Eilanden, die wordt bemoeilijkt door de grote afstand, het insulaire karakter, de kleine oppervlakte, een moeilijk reliëf en klimaat en de economische afhankelijkheid van enkele producten, welke factoren door hun blijvende en cumulatieve karakter de ontwikkeling van deze gebieden ernstig schaden, stelt de Raad van Ministers, op voorstel van de Commissie, Europese verordeningen en besluiten vast die er met name op gericht zijn de voorwaarden voor de toepassing van de Grondwet, met inbegrip van gemeenschappelijk beleid, op deze gebieden vast te stellen. De Raad van Ministers besluit na raadpleging van het Europees Parlement.

De in de eerste alinea bedoelde maatregelen hebben met name betrekking op het douane- en handelsbeleid, het fiscaal beleid, vrijhandelszones, het landbouw- en visserijbeleid, voorwaarden voor het aanbod van grondstoffen en essentiële consumptiegoederen, staatssteun en de voorwaarden voor toegang tot de structuurfondsen en tot horizontale programma's van de Unie.

De Raad van Ministers neemt de in de eerste alinea bedoelde maatregelen aan, rekening houdend met de bijzondere kenmerken en beperkingen van de ultraperifere gebieden en zonder afbreuk te doen aan de integriteit en de samenhang van de rechtsorde van de Unie, met inbegrip van de interne markt en het gemeenschappelijk beleid.

Artikel III-327 (voorheen artikel 295)

De Grondwet laat de regeling van het eigendomsrecht in de lidstaten onverlet.

Artikel III-328 (voorheen artikel 282)

In elk der lidstaten heeft de Unie de ruimste handelingsbevoegdheid welke door de nationale wetgevingen aan rechtspersonen wordt toegekend; zij kan met name roerende en onroerende goederen verkrijgen of vervreemden en in rechte optreden. Te dien einde wordt zij door de Commissie vertegenwoordigd. Voor aangelegenheden die verband houden met de werking van de respectieve instellingen wordt de Unie evenwel door elke instelling vertegenwoordigd, uit hoofde van hun administratieve zelfstandigheid.

Artikel III-329 (voorheen artikel 283)

Het statuut van de ambtenaren van de Unie, alsmede de regeling welke van toepassing is op de andere personeelsleden van de Unie, worden bij een Europese wet vastgesteld. Het wordt vastgesteld na raadpleging van de andere betrokken instellingen.

Artikel III-330 (voorheen artikel 284)

Voor de vervulling van de haar opgedragen taken kan de Commissie, binnen de grenzen en onder de voorwaarden die bij een door de Raad van Ministers aangenomen Europese verordening of Europees besluit zijn vastgesteld, alle gegevens verzamelen en alle noodzakelijke verificaties verrichten.

Artikel III-331 (voorheen artikel 285)

1. Onverminderd artikel 5 van het Protocol betreffende de statuten van het Europees Stelsel van centrale banken en van de Europese Centrale Bank worden de maatregelen voor de opstelling van statistieken, wanneer zulks voor de vervulling van de taken van de Gemeenschap Unie nodig is, vastgesteld bij een Europese wet of kaderwet.
2. De productie van communautaire statistieken geschiedt op basis van onpartijdigheid, betrouwbaarheid, objectiviteit, wetenschappelijke onafhankelijkheid, kosteneffectiviteit en statistische geheimhouding; het mag geen buitensporige lasten voor de economische actoren met zich mee brengen.

Artikel III-332 (voorheen artikel 287)

De leden van de instellingen en organen van de Unie, de leden van de comités, alsmede de ambtenaren en personeelsleden van de Unie zijn gehouden, zelfs na afloop van hun functie, de inlichtingen die naar hun aard vallen onder de geheimhoudingsplicht en met name de inlichtingen betreffende de ondernemingen en hun handelsbetrekkingen of de bestanddelen van hun kostprijzen, niet openbaar te maken.

Artikel III-333 (voorheen artikel 288)

De contractuele aansprakelijkheid van de Unie wordt beheerst door het recht dat op het betrokken contract van toepassing is.

Inzake de niet-contractuele aansprakelijkheid moet de Unie overeenkomstig de algemene beginselen welke de rechtsstelsels der lidstaten gemeen hebben, de schade vergoeden die door haar instellingen of door haar personeelsleden in de uitoefening van hun functies is veroorzaakt.

De tweede alinea is onder dezelfde voorwaarden van toepassing op de schade die door de Europese Centrale Bank of door haar personeelsleden in de uitoefening van hun functies is veroorzaakt.

De persoonlijke aansprakelijkheid der personeelsleden jegens de Unie wordt geregeld bij de bepalingen welke hun statuut of de op hen toepasselijke regeling vaststellen.

Artikel III-334 (voorheen artikel 289)

De zetel van de instellingen van de Unie wordt in onderlinge overeenstemming door de regeringen der lidstaten vastgesteld.

Artikel III-335 (voorheen artikel 290)

De Raad van Ministers stelt met eenparigheid van stemmen een Europese verordening vast houdende regeling van het taalgebruik door de instellingen van de Unie, onverminderd het statuut van het Hof van Justitie.

Artikel III-336 (voorheen artikel 291)

De Unie geniet, overeenkomstig de bepalingen van het aan dit Verdrag gehechte Protocol van 8 april 1965 betreffende de voorrechten en immuniteiten van de Europese Gemeenschappen, op het grondgebied van de lidstaten de voorrechten en immuniteiten welke nodig zijn ter vervulling van haar taak. Dit zelfde geldt voor de Europese Centrale Bank en de Europese Investeringsbank.

Artikel III-337 (voorheen artikel 307)

De rechten en verplichtingen voortvloeiende uit overeenkomsten vóór 1 januari 1958 of, voor de toetredende staten, vóór de datum van hun toetreding gesloten tussen een of meer lidstaten enerzijds en een of meer derde staten anderzijds, worden door de bepalingen van deze Grondwet niet aangetast.

Voorzover deze overeenkomsten niet verenigbaar zijn met de Grondwet maken de betrokken lidstaat of lidstaten gebruik van alle passende middelen om de vastgestelde onverenigbaarheid op te heffen. Indien nodig verlenen de lidstaten elkaar bijstand teneinde dat doel te bereiken en volgen in voorkomende gevallen een gemeenschappelijke gedragslijn.

Bij de toepassing van de overeenkomsten, bedoeld in de eerste alinea, houden de lidstaten rekening met het feit dat de voordelen door elke lidstaat in de Grondwet toegestaan, een wezenlijk bestanddeel uitmaken van de Unie en diensgevolge onverbrekkelijk verbonden zijn met de oprichting van gemeenschappelijke instellingen, met het toekennen van bevoegdheden aan die instellingen en met het verlenen van dezelfde voordelen door de overige lidstaten.

Artikel III-338 (voorheen artikel 296)

1. De Grondwet vormt geen beletsel voor de volgende regels:

- a) geen enkele lidstaat is gehouden inlichtingen te verstrekken waarvan de verbreiding naar zijn mening strijdig zou zijn met de wezenlijke belangen van zijn veiligheid;
- b) elke lidstaat kan de maatregelen nemen die hij noodzakelijk acht voor de bescherming van de wezenlijke belangen van zijn veiligheid en die betrekking hebben op de productie van of de handel in wapenen, munitie en oorlogsmateriaal; die maatregelen mogen de mededingingsverhoudingen op de interne markt niet wijzigen voor producten die niet bestemd zijn voor specifiek militaire doeleinden.

2. De Raad van Ministers kan met eenparigheid van stemmen op voorstel van de Commissie een Europees besluit vaststellen tot wijziging van de lijst van de producten waarop de bepalingen van lid 1, b), van toepassing zijn, die hij op 15 april 1958 heeft vastgesteld.

PROTOCOL HOUDENDE WIJZIGING VAN HET EURATOM-VERDRAG

DE HOGE VERDRAGSLUITENDE PARTIJEN,

ERAAN HERINNEREND hoe belangrijk het is dat de rechtsgevolgen van de bepalingen van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie ten volle bewaard blijven,

VERLANGEND evenwel om dat verdrag aan te passen aan de nieuwe bepalingen van het verdrag tot instelling van een Grondwet voor Europa, met name op institutioneel en financieel gebied,

Hebben onderstaande bepalingen vastgesteld, die worden gehecht aan het verdrag tot instelling van een Grondwet voor Europa en die het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie als volgt wijzigen:

Artikel 1

~~Het woord "Gemeenschap" wordt vervangen door "Unie".~~

~~Artikel 184 wordt ingetrokken.~~

Artikel 2

~~Artikel 3 wordt ingetrokken.~~

Artikel 3

Het opschrift van titel III "Institutionele bepalingen" wordt vervangen door het opschrift "Institutionele en financiële bepalingen".

Artikel 4

1. Artikel 107 wordt vervangen door de volgende tekst:

"Artikel 107.

Onverminderd de specifieke bepalingen van de artikelen 134, 135, 144, 145, 157, 171, 172, 174 en 176, zijn de institutionele en financiële bepalingen (artikelen I-18 tot en met I-38, artikelen I-52 tot en met I-55 en artikelen III-227 tot en met III-316) en artikel I - 58 van het verdrag tot instelling van een Grondwet voor Europa van toepassing in het kader van het onderhavige verdrag.

2. De artikelen 107A tot en met 133, 136 tot en met 143, 146 tot en met 156, 158 tot en met 170, 173, 173 bis, 175, 177 tot en met 183 bis worden ingetrokken."

Artikel 5

Het opschrift van titel IV "Financiële bepalingen" wordt vervangen door het opschrift:

"Bijzondere financiële bepalingen".

Artikel 6

In de artikelen 38, derde alinea, en 82, derde alinea, worden de verwijzingen naar de artikelen 141 en 142 vervangen door respectievelijk de artikelen III- 261 en III-262 van het verdrag tot instelling van een Grondwet voor Europa.

In de artikelen 171, lid 2, 175, eerste alinea, en 176, lid 3, wordt artikel 183 vervangen door artikel III-314 van het verdrag tot instelling van een Grondwet voor Europa.

In artikel 172, lid 4, wordt artikel 177, lid 5, vervangen door artikel III-306 van het verdrag tot instelling van een Grondwet voor Europa.

In de artikelen 18, laatste alinea, en 83, lid 2, wordt artikel 164 vervangen door artikel III-303 van het verdrag tot instelling van een Grondwet voor Europa.

In de artikelen 38 en 82 wordt het woord "richtlijn" vervangen door "Europees besluit".

In het verdrag wordt het woord "besluit" vervangen door "Europees besluit".

Artikel 7

Artikel 190 wordt vervangen door de volgende tekst:

"De regeling van het taalgebruik door de instellingen van de Unie wordt, onverminderd de bepalingen van het statuut van het Hof van Justitie, door de Raad van Ministers met eenparigheid van stemmen vastgesteld."

Artikel 8

Artikel 198 wordt als volgt gewijzigd:

"a) is dit Verdrag niet van toepassing op de Faeröer;"

Artikel 9

Artikel 201 wordt als volgt gewijzigd:

"De Unie brengt met de Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling een nauwe samenwerking tot stand welke zal plaatsvinden op de wijze die in onderlinge overeenstemming wordt vastgesteld."

Artikel 10

Artikel 206 wordt als volgt gewijzigd:

"De Unie kan met een of meer staten of internationale organisaties akkoorden sluiten waarbij een associatie wordt ingesteld die wordt gekenmerkt door wederkerige rechten en verplichtingen, gemeenschappelijk optreden en bijzondere procedures.

Die akkoorden worden gesloten door de Raad van Ministers krachtens een na raadpleging van het Europees Parlement met eenparigheid van stemmen genomen besluit.

Wanneer die akkoorden tot wijzigingen van dit Verdrag nopen, moeten die wijzigingen vooraf volgens de procedure van artikel N van het Verdrag betreffende de Europese Unie worden aangenomen."

PROTOCOL BETREFFENDE DE EUROGROEP

De hoge verdragsluitende partijen,

Verlangend de voorwaarden voor een sterkere economische groei in Europa te bevorderen en daartoe een steeds nauwere coördinatie van het economisch beleid in de eurozone te ontwikkelen,

Zich ervan bewust dat er bijzondere bepalingen voor een versterkte dialoog tussen de staten van de eurozone moeten worden vastgesteld, in afwachting dat alle lidstaten van de Unie tot de eurozone toetreden,

Hebben overeenstemming bereikt over de onderstaande bepalingen, die aan de Grondwet worden gehecht:

Artikel 1

De ministers van de staten van de eurozone vergaderen in informeel verband. De vergaderingen worden, voorzover nodig, gehouden om van gedachten te wisselen over aangelegenheden die verband houden met de specifieke bevoegdheden van de ministers inzake de ene munt. Op deze vergaderingen, die worden voorbereid door de vertegenwoordigers van de ministers van Financiën van de tot de eurozone behorende staten, worden de Commissie en de ECB uitgenodigd.

Artikel 2

Door de ministers van de staten van de eurozone wordt met een meerderheid van de lidstaten van de eurozone, een voorzitter gekozen voor de duur van tweeëneenhalf jaar.

**VERKLARING INZAKE DE OPRICHTING VAN
EEN EUROPESE DIENST VOOR EXTERN OPTREDEN**

"Om de bij artikel I-27 van de Grondwet genoemde toekomstige minister van Buitenlandse Zaken van de Unie bij de uitoefening van zijn taken bij te staan, erkent de Conventie **dat de Raad en de Commissie moeten overeenkomen om, onverminderd de rechten van het Europees Parlement,** onder het gezag van de minister één gezamenlijke dienst moet worden opgericht (Europese dienst voor extern optreden) die samengesteld is uit ambtenaren uit de bevoegde diensten van het secretariaat-generaal van de Raad van Ministers en van de Commissie en door de nationale diplomatieke diensten gedetacheerde personeelsleden.

Het personeel van de delegaties van de Unie, zoals omschreven in artikel III-225, is uit deze gezamenlijke dienst afkomstig.

De Conventie is van oordeel dat de voor de oprichting van de gezamenlijke dienst noodzakelijke regelingen in het eerste jaar na de inwerkingtreding van het Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa moeten worden getroffen".

DEEL IV

ALGEMENE EN SLOTBEPALINGEN

Nieuw artikel IV-0 De symbolen van de Unie ³

De vlag van de Unie stelt een cirkel van twaalf gouden sterren op een blauw veld voor.

De hymne van de Unie is ontleend aan de "Ode aan de Vreugde" uit de negende symfonie van Ludwig van Beethoven.

Het devies van de Unie luidt: Verenigd in verscheidenheid.

De munt van de Unie is de euro.

De negende mei wordt in de gehele Unie als "Dag van Europa" gevierd.

Artikel IV-1 (voorheen artikel A) Intrekking van de vorige verdragen

Op de datum van inwerkingtreding van het verdrag tot instelling van de Grondwet worden ingetrokken, het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap en het Verdrag betreffende de Europese Unie, alsmede de akten en verdragen waarbij deze zijn gewijzigd of aangevuld en die zijn opgenomen in het aan het verdrag tot instelling van de Grondwet gehechte Protocol.

Artikel IV-2 (voorheen artikel B) Juridische continuïteit ten aanzien van de Europese Gemeenschap en de Europese Unie

De Europese Unie treedt in de plaats van de Europese Gemeenschap en de Unie voor alle rechten en verplichtingen daarvan, hetzij intern hetzij uit internationale overeenkomsten voortvloeiende, die vóór de inwerkingtreding van het verdrag tot instelling van de Grondwet ontstaan zijn krachtens eerdere verdragen, protocollen en akten, met inbegrip van alle activa en passiva van de Gemeenschap en de Unie, alsmede hun archieven.

De bepalingen van de krachtens de in de eerste alinea genoemde verdragen en akten vastgestelde handelingen van de instellingen van de Unie blijven van kracht volgens de voorwaarden van het aan het verdrag tot instelling van de Grondwet gehechte protocol. De jurisprudentie van het Hof van Justitie blijft gelden als bron voor de uitlegging van het recht van de Unie.

Artikel IV-3 (voorheen artikel C) Territoriaal toepassingsgebied

1. Het verdrag tot instelling van de Grondwet is van toepassing op het Koninkrijk België, het Koninkrijk Denemarken, de Bondsrepubliek Duitsland, de Helleense Republiek, het Koninkrijk Spanje, de Franse Republiek, Ierland, de Italiaanse Republiek, het Groothertogdom Luxemburg, het Koninkrijk der Nederlanden, de Republiek Oostenrijk, de Portugese Republiek, de Republiek Finland, het Koninkrijk Zweden en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, en ...

---

³ **De Conventie is van oordeel dat dit artikel eigenlijk thuishoort in deel I.**

2. Krachtens artikel III-326 van deel III is het verdrag tot instelling van de Grondwet van toepassing op de Franse overzeese departementen, de Azoren, Madeira en de Canarische Eilanden.

3. De landen en gebieden overzee waarvan de lijst als [bijlage II aan het VEG] is gehecht, vormen het onderwerp van de bijzondere associatieregeling omschreven in titel IV van het derde deel van het verdrag tot instelling van de Grondwet.

Het verdrag tot instelling van de Grondwet is niet van toepassing op de landen en gebieden overzee die met het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland bijzondere betrekkingen onderhouden, die niet op bovengenoemde lijst voorkomen.

4. Het verdrag tot instelling van de Grondwet is van toepassing op de Europese grondgebieden welke buitenlandse betrekkingen door een lidstaat worden behartigd.

5. Het verdrag tot instelling van de Grondwet is van toepassing op de Åland-eilanden, overeenkomstig Protocol nr. 2 bij de Akte betreffende de toetredingsvoorwaarden van de Republiek Oostenrijk, de Republiek Finland en het Koninkrijk Zweden.

6. In afwijking van de voorgaande leden:

- a) is het verdrag tot instelling van de Grondwet niet van toepassing op de Faeröer;
- b) is het verdrag tot instelling van de Grondwet niet van toepassing op de zones van Cyprus die onder de soevereiniteit van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland vallen;
- c) zijn de bepalingen van het verdrag tot instelling van de Grondwet op de Kanaaleilanden en op het eiland Man slechts van toepassing voorzover noodzakelijk ter verzekering van de toepassing van de regeling die voor deze eilanden is vastgesteld in het op 22 januari 1972 ondertekende Verdrag betreffende de toetreding van nieuwe lidstaten tot de Europese Economische Gemeenschap en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie.

Artikel IV-4 (voorheen artikel D) Regionale unies

Het verdrag tot instelling van de Grondwet vormt geen beletsel voor het bestaan en de voltooiing van de regionale unies tussen België en Luxemburg alsmede tussen België, Luxemburg en Nederland, voorzover de doelstellingen van die regionale unies niet bereikt zijn door toepassing van genoemd verdrag.

Artikel IV-5 (voorheen artikel E) Protocollen

De aan onderhavig verdrag gehechte protocollen maken een integrerend deel daarvan uit.

Artikel IV-6 (voorheen artikel F) Procedure voor de herziening van het verdrag tot instelling van de Grondwet

1. De regering van elke lidstaat, het Europees Parlement of de Commissie kunnen aan de Raad van Ministers ontwerpen voorleggen tot herziening van het verdrag tot instelling van de Grondwet. Deze ontwerpen worden ter kennis gebracht van de nationale parlementen van de lidstaten.

2. Indien de Europese Raad, na raadpleging van het Europees Parlement en de Commissie, bij gewone meerderheid ermee instemt dat de voorgestelde wijzigingen worden besproken, roept de voorzitter van de Europese Raad een Conventie bijeen die is samengesteld uit vertegenwoordigers van de nationale parlementen van de lidstaten, de staatshoofden en regeringsleiders van de lidstaten, het Europees Parlement en de Commissie. Ook de Europese Centrale Bank wordt geraadpleegd in geval van institutionele wijzigingen op monetair gebied. De Europese Raad kan bij gewone meerderheid van stemmen, **na goedkeuring door het Europees Parlement**, besluiten de Conventie niet bijeen te roepen indien de reikwijdte van de wijzigingen bijeenroeping niet rechtvaardigt. In dit laatste geval stelt de Europese Raad het mandaat van de Conferentie van vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten vast.

De Conventie buigt zich over de ontwerpen tot herziening en neemt bij consensus een aanbeveling aan de in lid 3 genoemde Conferentie van vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten aan.

3. De Conferentie van vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten wordt door de voorzitter van de Raad van Ministers bijeengeroepen, teneinde in onderlinge overeenstemming de in het verdrag tot instelling van de Grondwet aan te brengen wijzigingen vast te stellen.

De wijzigingen treden in werking nadat zij door alle lidstaten overeenkomstig hun onderscheiden grondwettelijke bepalingen zijn bekrachtigd.

4. Indien vier vijfden van de lidstaten het verdrag houdende wijziging van het verdrag tot instelling van de Grondwet twee jaar na de ondertekening ervan hebben bekrachtigd en een of meer lidstaten moeilijkheden bij de bekrachtiging hebben ondervonden, behandelt de Europese Raad de zaak.

Artikel IV-7 (voorheen artikel G)

Aanneming, bekrachtiging en inwerkingtreding van het verdrag tot instelling van de Grondwet

1. Het verdrag tot instelling van de Grondwet zal door de Hoge Verdragsluitende Partijen worden bekrachtigd overeenkomstig hun onderscheiden grondwettelijke bepalingen. De akten van bekrachtiging zullen worden nedergelegd bij de regering van de Italiaanse Republiek.

2. Het verdrag tot instelling van de Grondwet treedt in werking op ..., mits alle akten van bekrachtiging zijn nedergelegd, of bij gebreke daarvan op de eerste dag van de maand die volgt op het nederleggen van de akte van bekrachtiging door de ondertekenende staat die als laatste deze handeling verricht.

Artikel IV-8 (voorheen artikel H)

Duur

Het verdrag tot instelling van de Grondwet wordt voor onbeperkte tijd gesloten.

Artikel IV-9 (voorheen artikel I)
Talen ⁴

Dit verdrag, opgesteld in één exemplaar, in de Deense, de Duitse, de Engelse, de Finse, de Franse, de Griekse, de Ierse, de Italiaanse, de Nederlandse, de Portugese, de Spaanse en de Zweedse taal, [de Tsjechische, de Estische, de Letse, de Litouwse, de Hongaarse, de Maltese, de Poolse, de Slowaakse en de Sloveense taal] zijnde de teksten in elk van deze talen gelijkelijk authentiek, zal worden nedergelegd in het archief van de regering van de Italiaanse Republiek, die een voor eensluidend gewaarmerkt afschrift daarvan toezendt aan de regeringen der andere ondertekenende staten.

*

*   *

---

⁴ Dit artikel zal overeenkomstig de Toetredingsakte moeten worden aangepast.

Verklaring bij de Slotakte van het Verdrag tot vaststelling van de Grondwet

Indien vier vijfden van de lidstaten het verdrag tot instelling van de Grondwet twee jaar na de ondertekening ervan hebben bekrachtigd en een of meer lidstaten moeilijkheden bij de bekrachtiging hebben ondervonden, behandelt de Europese Raad de zaak.
